

**T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı**

**TÜRK SOSYOLOGLARI'NIN BİR TOPLUMSAL DEĞİŞİM PROJESİ OLARAK
AVRUPA BİRLİĞİ'NE YAKLAŞIMI**

Rıfki ÇELİK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2010

T.C.
Mersin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Sosyoloji Ana Bilim Dalı

TÜRK SOSYOLOGLARI'NIN BİR TOPLUMSAL DEĞİŞİM PROJESİ OLARAK
AVRUPA BİRLİĞİ'NE YAKLAŞIMI

Rıfki ÇELİK

Danışman

Doç. Dr. Yaşar ERJEM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mersin, 2010

Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Rıfki ÇELİK tarafından hazırlanan "Türk Sosyologları'nın Bir Toplumsal Değişim Projesi Olarak Avrupa Birliği'ne Yaklaşımı" başlıklı bu çalışma, jürimiz tarafından Sosyoloji Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başarılı

Başarısız

Başkan

Doç. Dr. Ayşe AZMAN

Üye

Doç. Dr. Yaşar ERJEM

Üye

(Danışman)

Doç. Dr. Ayşe BALCI

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylıyorum.

... / ... /

Prof. Dr. Mustafa AKSAN
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri derin bir tarihsel arka planı barındırmaktadır. Öyle ki Türkiye'nin yönü hep "Batıya" doğru olmuştur. Türkiye üye kabul edilse de edilmese de hedefi bellidir; muasır medeniyet seviyesine ulaşmak. İşte bu ön kabul Avrupa Birliği ile Türkiye arasındaki ilişkilerin niteliğini belirlemektedir. Tabii bu tarihsel ve sosyolojik sürecin fikir öncülerinin önemli bir kısmını Türk Sosyologları oluşturmaktadır.

Bu açıdan, bu çalışma, Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği'ne yaklaşımını tespit etmek amacıyla yapılmıştır.

Lisans ve yüksek lisans öğrenimim sürecinde kendilerinden çok şey öğrendiğim hocalarım Doç. Dr. Yaşar Erjem'e, Doç. Dr. Ayşe Azman'a ve Doç. Dr. Ayşe Balcı'ya çok teşekkür ederim. Danışmanın Doç. Dr. Yaşar Erjem'e her türlü ihmaline karşı bana sabır gösterdiği ve başarabileceğime inandığı için ayrıca şükranlarımı sunarım. Ankete katılan akademisyen sosyologlara da teşekkürü bir borç bilirim. En nihayetinde hep arkamda duran annem Gülüzar Hanım'a, ağabeyim Seyit Ali Bey'e, kardeşlerim Zeycan ile Serkan'a ve eşim Feride ile kızım Naide Rana'ya teşekkür ederim.

Rıfkı ÇELİK

TÜRK SOSYOLOGLARI'NIN BİR TOPLUMSAL DEĞİŞİM PROJESİ OLARAK AVRUPA BİRLİĞİ'NE YAKLAŞIMI

ÖZET

Türkiye - Avrupa Birliği (AB) ilişkileri çok eskilere dayanmaktadır. Hem Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinden kalan Batılılaşma mirası, hem de Türkiye Cumhuriyeti'nin muasır medeniyet seviyesine erişme arzusu, bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği hedefinde buluşmuştur. Türk Sosyologları bu süreçte fikir ve önerileri ile önemli işlevler görmekle birlikte Türk siyasi ve toplumsal hayatında etkili olmuşlardır.

Bu çalışma, Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği'ne yaklaşımını tespit etmek amacıyla yapılmıştır. Bu doğrultuda, önce belgesel tarama ile Türk Sosyologları'nın Batılılaşma ve Avrupa Birliği hakkındaki görüşlerinin tespiti yapılmıştır. Araştırmanın ana bölümünü ise akademisyen sosyologlara uygulanan anket çalışması oluşturmuştur. Anket, dört bölümden ve otuz yedi kapalı uçlu sorudan oluşturulmuştur. Elde edilen veriler SPSS programında frekans analizi ve çapraz tablolar kullanılarak analiz edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk Sosyolojisi, Türk Sosyologları, Avrupa Birliği (AB), Toplumsal Değişme, Modernleşme

**THE APPROACH OF TURKISH SOCIOLOGISTS TO EUROPEAN UNION (EU)
AS A SOCIAL CHANGE PROJECT**

ABSTRACT

The relations between Turkey and European Union (EU) have a long history. The Westernization attempts during the late periods of the Ottoman Empire and the desire for reaching the modern civilization level have found their meanings in EU project. Turkish sociologists have contributed to this process with their ideas and suggestions.

This study aims to determine the approach of Turkish sociologist to EU as a social transformation project. We reviewed first Turkish literature for the ideas of sociologists about Westernization and EU. The main part of the study consists of the survey about the views of the sociologists working at Turkish universities. The survey has four parts with 37 closed ended questions. The data obtained from the study was analyzed by employing frequency analysis and crosstabs by using SPSS.

Key words: Turkish sociology, Turkish sociologists, European Union (EU), social change, modernization

İÇİNDEKİLER

	SAYFA NO
ÖNSÖZ	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vii
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
I. 1. Ana Çizgileriyle Türk Sosyolojisi.....	7
I. 2. Toplumsal Değişme.....	13
I. 3. Avrupa Birliği.....	16
I. 4. Modernleşme.....	22
II. BÖLÜM ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE YÖNTEMİ	25
II. 1. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	25
II. 1. 1. Araştırmanın Amacı.....	25
II. 1. 2. Araştırmanın Önemi.....	25
II. 2. Araştırmanın Problemi.....	26
II. 2. 1. Alt Problemler.....	26

II. 3. Araştırmanın Tipi.....	28
II. 4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	28
II. 5. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri.....	29
II. 6. Anket Formunun Uygulanması.....	30
II. 7. Araştırmanın Verilerinin Analizi ve Yorumlanmasıyla İlgili İşlemler.....	30
II. 8. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	30
II. 9. Araştırmanın Sayıtları.....	31
III. BÖLÜM ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNUMU, ANALİZİ VE YORUMLANMASI.....	32
III. 1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri.....	32
III. 2. Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği Konusundaki Görüşlerine Toplumsal Değişme ve Batılılaşma Bağlamından Bakış.....	38
III. 3. Türkiye'nin AB üyeliğine Destek Olup Olmama Durumu.....	46
III. 4. Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir?.....	55
III. 5. Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu?.....	56
III. 6. Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir?.....	58
III. 7. Avrupa Birliği Nedir?.....	59
III. 8. Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Değişiklik.....	64
III. 9. Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği'nin Dünyaya Katkısı.....	67
III. 10. Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliğinin AB'ye ve Türkiye'ye Katkısı.....	70

III. 11. Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Konusundaki Engeller Üzerine Düşünceler....	76
III. 11. 1. Sosyo-kültürel Özelliklerden Kaynaklı Engeller.....	78
III. 11. 2. Ekonomik Özelliklerden Kaynaklı Engeller.....	84
III. 11. 3. Jeostratejik Özelliklerden Kaynaklı Engeller.....	86
III. 12. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Siyasal Açıdan Bakış.....	88
SONUÇ	92
KAYNAKÇA.....	106
EKLER.....	114

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Cinsiyet.....	32
Tablo 2: Yaş Grupları.....	33
Tablo 3: Akademik Unvan.....	34
Tablo 4: Örneklemin Çalışmakta Olduğu Üniversiteler.....	35
Tablo 5: Örneklemin Lisans Eğitimini Tamamladığı Üniversite.....	36
Tablo 6: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükladikleri Anlam/Genel Durum (%).....	39
Tablo 7: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükladikleri Anlam/Cinsiyet (%).....	41
Tablo 8: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükladikleri Anlam/Akademik Unvan (%).....	42
Tablo 9: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükladikleri Anlam/Üniversitelerin Buldukları Yer (%).....	43
Tablo 10: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükladikleri Anlam/Üniversitelerin Statüsü (%).....	45
Tablo 11: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşleri (%).....	46
Tablo 12: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı (%).....	47
Tablo 13: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%).....	48
Tablo 14: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Akademik Unvana Göre Dağılımı (%).....	50

Tablo 15: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Statülerine Göre Dağılımı (%).....	52
Tablo 16: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı (%).....	54
Tablo 17: Size Göre Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir? (%).....	55
Tablo 18: Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu? (%).....	56
Tablo 19: Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir? (%).....	58
Tablo 20: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 1 (%).....	61
Tablo 21: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 2 (%).....	61
Tablo 22: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 3 (%).....	63
Tablo 23: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Bir Değişiklik Oldu mu? (%).....	64
Tablo 24: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelikle İlgili Düşüncelerindeki Zamana Göre Değişiklikler (%).....	65
Tablo 25: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Dünya Barışına Katkısı (%).....	67
Tablo 26: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Medeniyetler Çatışması Tezine Etkisi (%).....	68
Tablo 27: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliği'nin AB Ülkeleri'nin Müslüman Ülkelere Bakışı Açısından Değerlendirilmesi (%).....	69
Tablo 28: Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Kimim Yararınadır? (%).....	70
Tablo 29: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin AB'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%).....	72

Tablo 30: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Türkiye'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%).....	73
Tablo 31: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ekonomik Açısından Değerlendirmesi (%).....	75
Tablo 32: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ana Engellerin Öncelik Durumları Sıralaması (%).....	77
Tablo 33: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Avrupa Kimliği Açısından Değerlendirilmesi.....	79
Tablo 34: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Sosyo-kültürel Engeller (%).....	80
Tablo 35: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarında Din Faktörünün Etkisi (%).....	83
Tablo 36: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ekonomik Engeller (%).....	84
Tablo 37: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Jeostratejik Engeller (%).....	87
Tablo 38: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinin Demokratikleşmeye Katkısı Açısından Değerlendirilmesi (%).....	89
Tablo 39: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ulusal Egemenlik ve Ulusal Kimlik Açısından Değerlendirilmesi (%).....	90

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Yaş Grupları.....	33
Şekil 2: Akademik Unvan.....	34
Şekil 3: Örneklemin Üniversitelerinin Statüleri.....	37
Şekil 4: Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı.....	37
Şekil 5: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Genel Durum (%).....	39
Şekil 6: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin Buldukları Yer (%).....	43
Şekil 7: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin Statüsü (%).....	45
Şekil 8: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşleri.....	46
Şekil 9: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	47
Şekil 10: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı.....	49
Şekil 11: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Akademik Unvana Göre Dağılımı.....	51
Şekil 12: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Statülerine Göre Dağılımı.....	53
Şekil 13: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı (%).....	54
Şekil 14: Size Göre Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir? (%).....	56

Şekil 15: Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu? (%).....	57
Şekil 16: Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir? (%).....	58
Şekil 17: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 2 (%).....	62
Şekil 18: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 3 (%).....	63
Şekil 19: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Bir Değişiklik Oldu mu? (%).....	64
Şekil 20: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelikle İlgili Düşüncelerindeki Zamana Göre Değişiklikler (%).....	66
Şekil 21: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Dünya Barışına Katkısı (%).....	67
Şekil 22: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Medeniyetler Çatışması Tezine Etkisi (%).....	68
Şekil 23: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliği'nin AB Ülkeleri'nin Müslüman Ülkelere Bakışı Açısından Değerlendirilmesi (%).....	69
Şekil 24: Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Kimim Yararınadır? (%).....	71
Şekil 25: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin AB'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%).....	72
Şekil 26: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Türkiye'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%).....	73
Şekil 27: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ekonomik Açısından Değerlendirmesi (%).....	74
Şekil 28: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ana Engellerin Öncelik Durumları Sıralaması (%).....	77

Şekil 29: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Avrupa Kimliği Açısından Değerlendirmesi (%).....	79
Şekil 30: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Sosyo-kültürel Özelliklerden Kaynaklı Engeller (%).....	82
Şekil 31: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarında Din Faktörünün Etkisi (%).....	83
Şekil 32: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ekonomik Durumdan Kaynaklı Engeller (%).....	85
Şekil 33: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Jeostratejik Durumdan Kaynaklı Engeller (%).....	88
Şekil 34: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinin Demokratikleşmeye Katkısı Açısından Değerlendirilmesi (%).....	89
Şekil 35: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ulusal Egemenlik ve Ulusal Kimlik Açısından Değerlendirilmesi (%).....	91

EKLER LİSTESİ

EK 1 Anket Formu.....114

GİRİŞ

Avrupa'da 18. ve 19. yüzyıllarda meydana gelen gelişmeler, Batı toplumlarında ekonomik ve bilimsel ilerlemenin de öncüsü olmuştur. Bu durumla karşılaşan Avrupa dışı toplumlar kendi sorunlarına çözüm arayışına girmişlerdir. "Hilmi Ziya Ülken'in ifade ettiği gibi, yaşadıkları onca farklı tecrübeden ve aldıkları pek çok tedbirin çağdaş gelişmelere cevap veremediği ortaya çıktıktan sonra, Avrupa dışı toplumlar için tek bir seçenek kaldı: Batılılaşmak. Başka bir deyişle, Batının gelişme model ve güzergahlarını takip etmek" (Arlı ve Bulut, 2008:20).

Osmanlı Devleti için de durum farklı değildi. Batı ile ilişkilerinin giderek bir yenen-yenilen ilişkisine dönüşmesi sonucunda imparatorluk gerilemeye başlamış, gerilemenin nedenleri belirlenerek öncelikle askeri alanda olmak üzere Batı normlarına uygun bir takım değişiklikler yapılmıştır. Bu değişimler Tanzimat Fermanı ve Meşrutiyetin ilanı ile devam ederek toplumsal değişimler meydana getirmiş; fakat gerileme engellenemez hale gelince Türk Kurtuluş Savaşı ile daha kapsamlı bir modernleşme (Batılılaşma) projesi tasarlanarak yeni bir toplum ve ülke inşa edilmeye başlanmıştır. Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayıp Cumhuriyetin kurulması ile devam eden bu Batılılaşma süreci belirginleşen iki temel özelliği de içinde barındırmıştır:

Bunlardan ilki, 'devletin korunup kollanması ve ihya edilmesi' türünden pratik bir amacın, başlangıcından itibaren Batılılaşma hareketlerine yön veren temel saik olmasıdır. Bu durum Batıcı siyasi düşünce'nin 'uygulamaya dönük' veya 'aplikatif' [bir modelin bir malzemeye uygulanması edimi] bir zihniyet yapısı içinde gelişmesine yol açmıştır. İkinci olarak, başlangıçta kısmi amaçlarla ortaya çıkan Batılılaşma hareketlerinin, giderek bir 'topyekün Batılılaşma' hamlesine dönüşmesi söz konusudur. Bu süreç 'Batılılaşma'dan Batıcılık'a, bir yöntem olarak Batılılaşma'dan bir program olarak Batıcılık'a geçiş olarak adlandırılabilir (Toker ve Tekin, 2002:82).

Batılılaşma fikri zamanla Osmanlı yöneticileri için kesin bir kanaat haline almış, hem iktidar hem de muhalefet pozitif felsefeye göre örgütlenmiş bir toplum ve devlet tesis etmek arzusunu taşımışlardır (Arlı ve Bulut, 2008:21). Türkiye’de sosyolojinin kurulması da bu saikler üzerine olmuştur. Sosyoloji, “Osmanlı *literatisi* için, ‘nasıl batılılaşılacağı, iktisadi kalkınmanın nasıl sağlanacağı ve modern topluma nasıl geçileceğinin’ yollarını öğreten, bir başka deyişle, devlete ve toplumsal güçlere ‘kurtuluş reçeteleri’ sunacak bir bilim olarak görülmüştür” (Arlı ve Bulut, 2008:22). “Osmanlı entelektüelleri de sosyolojinin sanayi toplumları için önerdiği ilerleme ve düzen reçetelerini Osmanlıcaya aktarma yoluna gitmişlerdir” (Arlı ve Bulut, 2008:24).

“Türk Kurtuluş Savaşının hemen ertesinde başlayan devrim sürecinde, Mustafa Kemal Atatürk, 19. yüzyıl Osmanlı modernleşmesinden aldığı mirası daha ileriye götürmüş, ‘çağdaş medeniyet seviyesi’ olarak Batıyı istikamet göstermiştir. Zira Atatürk’e göre ‘medeniyete girmeye arzu edip de Garb’a teveccüh etmemiş millet’ yoktur” (Özcan, Elmas, Kutlay, Mutuş, 2009:21-22).

“Osmanlı Devleti’nin son asrına ve Türkiye Cumhuriyeti devletinin kuruluş felsefesine damgasını vuran modernleşme ve Batılılaşma çabaları soğuk savaş yıllarında da etkisini devam ettirmiş; bu anlamda Avrupa Birliği (AB) üyeliği 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türkiye için temel hedef olmuştur. Bu tarihten itibaren AB, Türkiye’nin topyekün dönüşümü ve Batı ile entegrasyonunun önemli bir ayağını oluşturmuştur” (Özcan ve diğ., 2009:22). “Buna paralel olarak AB üyeliği, birçok devlet yetkilisi tarafından ‘çağdaş muasır medeniyet seviyesine’ ulaşmada hem bir araç hem de amaç olarak değerlendirilmiştir” (Özcan ve diğ., 2009:23).

Kuşkusuz gelinen bu süreçte birtakım toplumsal değişimler söz konusu olmuştur. Çünkü Batılılaşma projelerinin ana hedefini toplumsal bir değişim gerçekleştirmek oluşturmaktadır. Toplumsal değişimi sosyolojinin özel bir alanı olarak kendisine konu edinen “Türk Sosyolojisi” ve “Türk Sosyologları”, bir toplumsal değişim projesi olarak, “Batılılaşma” ve Türk toplumsal değişiminin yönünü belirleyen Batılılaşma projesinin en güncel adımı olarak AB sürecindeki gelişmelerde bizzat etkili olmuş ve bu konularda fikirler üretmişlerdir. Burada belirtilmesi gereken bir husus da genel kaniya paralel olarak AB’nin Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifi olduğudur. Bu durum Göle’de şu şekilde ifadesini bulmaktadır: “Türk siyasal ve kurumsal modernleşmesinin tarihsel referansı olarak Batı’ya doğru bu yöneliş, bugün sürekliliğini Avrupa Birliği perspektifinde bulmaktadır” (Göle, 2009:171).

Literatüre bakıldığında AB ile ilgili ise uluslararası ilişkiler, iktisat, kamu yönetimi gibi alanlarda farklı bakış açıları içeren çalışmalar yapılmıştır. Fakat konunun önemli bir değişkenini “Türk Sosyolojisi” oluşturması nedeni ile Batılılaşmayı ve devamında AB’yi sosyolojik olarak inceleyen Türk Sosyologları’nın çalışmaları ve düşünceleri araştırmanın kapsamını oluşturacaktır. Bu noktada Cumhuriyetin kuruluş yıllarında, farklı yöntemleri tercih etseler bile, Gökalp ve Sabahattin Batılılaşmayı kaçınılmaz olarak ulaşılması gereken bir hedef olarak algılamışlardır. “Gökalp’in çağdaşlaşmaktan kastı öz olarak, fen alanlarında ileri seviyede olan Avrupa’dan bilimsel metotları ve teknikleri almaktır. Toplumun kültürel yapısındaki modernleşmesi ise Türklük ve İslamiyet’te bulunan kültürel ve dinsel normların birikimiyle yapılmasını önermektedir. Makalesini ele aldığı dönemde Gökalp, çağdaşlaşma ile batılılaşmayı aynı anlamda kullanmaktadır” (Karakaş, 2008:459). “Prens Sabahattin ise eserlerinde Osmanlı toplumunun geri kalmasının sebeplerini tahlil etmiş ve Le Play Okulunun sınıflandırma

metodolojisine göre çözüm önerilerinde bulunmuştur” (Reyhan, 2001:149). Özellikle “Türkiye Nasıl Kurtarılabilir?” (1965) adlı eseri buna örnektir. Niyazi Berkes (2002), Behice Boran, Mediha Berkes gibi Ankara Ekolü içerisinde yer alan sosyologlarda ise Batı ile bütünleşme özenle vurgulanmıştır. Onlara göre: “Bu medeniyetin gidişinden gafil kalmak büyük kayıptır. Toplum olarak yapılması gereken tek şey Batı medeniyetini en kısa zamanda her şeyi ile tamamen benimsemektir” (Kaçmazoğlu, 1999:52).

Özellikle II. Dünya Savaşının bitimi ile 1945’ten sonra Türkiye’nin Batı ile siyasi, askeri ve ekonomik işbirliğine yönelik çalışmaların artması ve giderek yaygınlaşması, Türk Sosyolojisi’nin ilgi alanının birinci derecede Batılılaşma olarak belirmesini sağlamıştır (Kaçmazoğlu, 1999). Bu süreçte önemli bir yer edinen M. Turhan Batılılaşma üzerine çalışmıştır. Turhan, “Garplılaşma’nın Neresindeyiz” (1958) adlı eserinde Türkiye’nin gelinen süreçte neden başarısız olduğunu ve Batılılaşmanın nasıl gerçekleştirileceğini anlatmaktadır. Ona göre: “Batı medeniyetinin esas unsurunu bilim, bilimin pratik yaşamda uygulaması olan teknik, insan haklarını teminat altına alan hukuk ve hürriyet oluşturmaktadır. Gerçek garplılık bu ilkelere bağlılıktır. Bu ilkeler Garp medeniyetini diğer medeniyetlerden ayırır; ona gerçek kimliğini kazandırır. Yazara göre Doğu-Batı sentezi olarak adlandırılan bu yöntem, Garplılaşmanın en kestirme yoludur” (aktaran Kaçmazoğlu, 1999:135-136).

Mübeccel Kıray ise Azman’ın ifadesiyle, Osmanlı’nın son döneminden itibaren başlayıp günümüze kadar gelen Batılılaşma, çağdaşlaşma, modernleşme olarak adlandırılan süreci toplumsal değişme kavramıyla açıklamıştır (Azman, 2001). Açıkcısı Kıray (1993a; 1999), toplumsal değişimin nihai ve kaçınılmaz yönünü Batılılaşma olarak görmektedir.

Türkiye'nin hem Batı ile olan ilişkileri hem de AB'ye girme çabaları bazı Türk Sosyologları tarafından Doğu-Batı çelişkisi çerçevesinde algılanmıştır. Sezer (1989; 2003; 2006), Batı'nın kurumlarına topyekün eleştirel bir gözle bakmış ve bu süreçte Batılılaşmayı ve AB'ye katılma çabalarını eleştirmiştir. Hatta Kaçmazoğlu'nun tespitiyle Sezer, Batıcılaşmanın Osmanlı'dan bu yana Türk toplumunu sürekli geriye götürdüğü saptamasında bulunmuştur (aktaran Çağan, 2007:84). Ona göre Batı'nın üretim koşullarından geçmemiş toplumların Batılılaşması mümkün değildir. Doğu ve Batı ikisi de birbirinden farklı dünyalardır. Her iki kısım da gelişmelerini kendi perspektiflerinden değerlendirmelidir.

AB ve Batılılaşmayı bu çerçevede algılayan bir Türk Sosyologu da Korkut Tuna'dır (1991). Ona göre, AB gibi oluşumlara katılmak bizim için bir fırsat ve değişiklik teşkil etmemekle birlikte, esas değişiklik Batı toplumlarında ortaya çıkmaktadır. Tuna, Batının değişmekte olduğunu ve bu değişikliğe dünyanın da ayak uydurmasınının Batı tarafından istendiğine vurgu yapmaktadır. “Bu durum batı içi ilişkiler kadar Batının kendi dışındaki mevcut ve gelecekteki ilişkileri de denetim altında tutmak istediği ve bu amaçla toplumlara Batılılarca tayin edilmiş yer ve görevleri kabul etmeleri gerektiği mesajını da beraberinde getirmektedir” (Tuna, 1991:13).

Türk toplum yapısı üzerine çalışan, devletin değişik kademelerinde görev almış önemli sosyologlardan Emre Kongar da Batılılaşma ve özelde AB ile ilgili fikirlerini beyan etmiştir. Kongar, AB'nin geleceğini bir uygarlık projesi olarak görmekle birlikte bu üyeliğin onurlu ve başı dik, diğer ülkelerle eşit bir şekilde gerçekleşmesi gerektiğini belirtmektedir (Kongar, 2000; 2000b; 2003; 2003b; 2005). Kongar'a göre “Türkiye, AB içindeki dinci, ırkçı, milliyetçi (yani ayrımcı) öğelerin baskılarına boyun eğmez, kendisine eşitliğe aykırı davranılmasını, ikinci sınıf üyeliğe ilişkin koşullar dayatılmasını

kabul edemez ve AB ile ilgisi olmayan, tarihten gelen ulusal sorunları bağlamında karşı gruplara haksız ödünler vermeyi kabul edemez” (Kongar, 2005). Erkal (2003) ise AB’yi Doğu-Batı çelişkisi üzerine kurulmuş ulaşılamayacak ve ulaşılmaması önemli bir hedefi olmayan proje olarak değerlendirerek, eleştirel bir yaklaşım sergilemiştir. AB’yi bir kimlik projesi olarak daha çok Kahraman (2002) incelemiştir. Ayrıca Göle (2009)’de Batılılaşma bağlamında AB-Türkiye ilişkilerini incelemiştir.

Bu bağlamda, literatüre bakıldığında “Türk Sosyolojisi’ni” yöntem, tarihsel gelişim ve Türk Sosyolojisi’nin sorunları bağlamında tartışan çalışmalar mevcut olmasına rağmen - bu konularla ilgili özellikle Sezer (1989; 1993; 2006), Kaçmazoğlu (2001; 1999; 2003), İlyasoğlu (2001), Arı (1986), Durakbaşa (2001), Akşit (1986; 1997), Kongar (1993a; 1993b) ve Kayalı (1996; 2003; 2008)’nin çalışmaları örnek gösterilebilir - Osmanlı İmparatorluğu’nun son dönemlerinde şekillenen ve Türkiye Cumhuriyeti’nin ana hedeflerinden biri haline gelen Batılılaşma ve devamında AB ile ilgili önemli tespitleri olan Türk Sosyologları’nın bir bütün olarak AB’ye yaklaşımının ne olduğunun incelenmediği gözlemlenmiştir. İlgili tespitlerden yola çıkarak bu çalışmada Türk Sosyologları’nın bir toplumsal değişim projesi olarak AB’ye yaklaşımının ne olduğunun ampirik bir çalışma ile tespit edilmesi hedeflenmiştir.

I. BÖLÜM: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

I. 1. Ana Çizgileriyle Türk Sosyolojisi

19. yüzyılda, Batıda ortaya çıkan devrim hareketleri toplum yapısında önemli değişiklikler ortaya çıkarmışlardır. Sezer'in ifadesiyle "19 yy'da Batının ele geçirdiği dünya egemenliği ve kendisini temelden sarsan sorunlar, sosyolojinin doğuşunda etkili olmuştur." (aktaran Köktürk, 2003a). Özellikle Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi sonucunda toplumda bireyselleşme, hürriyet, milliyetçilik gibi kavramlar ve sanayi toplumlarının yapısı, işleyişi ile birlikte bu yapının getirdiği problemler, maddeye hükmederek onu daha iyi kavramaya çalışan fizik bilimi gibi bir bilime ihtiyaç duyulmasına sebep olmuştur. S. Simon, A. Comte, E. Durkheim gibi sosyologlar bu problemlere çözüm önerileri getirmeye çalışmışlardır.

Türkiye'de ise II. Meşrutiyet'in ilanı ile gerçekleştirilen siyasi değişikliklerle birlikte sosyal yapının sorunlarını çözümlenmenin gerektiği fikirleri belirlemeye başlayarak, sosyoloji bilimine belki de ilk adımlar atılmıştır (İlyasoğlu, 2001). Batı'da Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi'nin hazırladığı yeni toplumsal şartların bir ürünü olan sosyoloji, Türk toplumunda ise, imparatorluğun çöküşünü hızlandıran birçok siyasal ve sosyo-ekonomik sorunun çözümüne katkıda bulunmak maksadıyla, Batı'dan ithal edilip, inşa edilmiştir. Sosyolojinin kurulup gelişmeyi ümit ettiği yıllarda siyasal konjonktür, Osmanlıcılık ideolojisinin imparatorluğun kurtuluşu için etkin bir reçete olmaktan çıktığına ilişkin inancın yaygınlaştığı yıllara denk gelir. Önceleri Baron de Tott'un Osmanlı topçusunu ıslah etmesi gibi belirli alanların ıslah edilmesi için Avrupa ülkeleri ile işbirliğine dayanan Batılılaşma, kısa bir süre sonra imparatorluğun yıkılmaması, kurtarılabilmesi için Batı gibi düşünmek ve yaşamak gerektiği şekline dönüşmüştür. Bu durumu gerçekleştirebilmek için

de Batının yaşam tarzı ve düşünceleri Türkiye'ye ithal edilmeye başlanmıştır. Bu arada Batıda toplumsal sorunları çözmek için bir cazibe merkezi olarak ortaya çıkan sosyoloji de Osmanlı aydınlarının dikkatini çekerek Türkiye'ye girmiştir.

Sosyoloji bir yandan Osmanlı İmparatorluğu'nun kurtulması için gerekli olan Batı kurumlarının tanıtımını sağlamış, bir yandan da bu kurumların Türkiye'de inşa edilmesi görevini üstlenmiştir. Böylelikle sosyoloji Türkiye'de siyasi bir zemin üzerine oturarak, düzenleyici bir rol oynamıştır. Hem Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde yıkılmayı önleyici önerileri hem de cumhuriyetin ideolojik zemininin yerleşmesi noktasındaki faaliyetleri sosyolojinin önemini artırmıştır.

Fransa'da felsefi bir gelenekten gelerek bu gelenek üzerine inşa edilen sosyoloji, Türkiye'de Osmanlı'nın son dönemlerinde toplumsal bulanımlar, siyasal dalgalanmalar ve bunları kapsayan toplumsal değişimin yoğunlaşmaya başladığı 19.yy da sorunlara çözüm önerileri üretmek için felsefi bir temeli olmadan siyasi ve politik olarak ortaya çıkmıştır.

Sezal (1991)'in ifadesiyle, Osmanlı toplumu, üstünlüğünü kaybetmenin ve yeni rotasını çizememenin şaşkınlığı ile kendi dışındakileri anlayıp yorumlamak ve kendi durumunu belirlemek için çaba sarf etmiştir. II. Meşrutiyetin ilk yıllarında Ahmet Şuayıp, Mehmet Cavit ve Rıza Tevfik'in çıkardıkları "Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası" sosyolojiye önemli yer vermiştir. A. Comte ve L. Play'in sosyolojik fikirleri bu dergi etrafında hayranlıkla karşılanmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasının önlenmesi ve hız kazanan toplumsal değişimin anlaşılabilmesi için sosyoloji ön plana çıkmaya başlamıştır (Toprak, 1993).

“Ulum-u İktisadiye ve İctimaiye Mecmuası”, hem o dönemin konjoktürel yapısı hem de Türk Sosyoloji tarihi ile ilgili önemli veriler sunmuştur. Rıza Tevfik’in Nüfus Meselesi ve Ehemmiyet-i Siyasiye ve İctimaiye, Devlet ve Cemiyet, Tasnif-i Ulum; Salih Zeki’nin Auguste Comte; Ahmet Şuayıp’ın Avamil-i İctimaiye; Bedii Nuri’nin Hikmet-i İctimaiye, Kabiliyeti İctimaiye, Hayat-ı İctimaiye, Ulum-u İctimaiye; Asaf Nefi’nin Demokrasi ve Sosyalizm, Mücadele-i Hayatiye ve Tekamül-ü Cemiyet; Satı Bey’in Uzviyetler ve Cemiyetler adlı eserleri bu duruma örnek gösterilebilecektir (Toprak, 1993:15).

Daha sonra “Yeni Mecmua” dergisiyle birlikte Necmettin Sadak, “Genç Kalemler” dergisiyle Mustafa Suphi, Fransa’nın düşünce dünyasında önemli bir yer edinen Durkheim’in hayatından bahsetmişler ve eserlerinden alıntılar yapmışlardır. Fakat kuşkusuz Durkheim’in ülkemizde yer etmesini sağlayan, onun sosyolojik görüşlerini Osmanlı gerçeğiyle bütünleyen ve Osmanlı toplumunun sosyolojik çözümlemesine giden Ziya Gökalp’tir (Toprak, 1993). Kongar (1993)’ın ifadesiyle Osmanlının çok hızlı değişen ortamı içinde, gerek ülkenin nitelikleri, gerekse sahip olduğu toplumbilim bilgisi, Gökalp’in yeni Türkiye için bir toplumsal değişme modeli geliştirmesini olanaklı kılmıştır.

Türkiye’de böyle bir görevi üstlenen sosyoloji, Ziya Gökalp’in 1914’te Darülfünun’un Edebiyat Fakültesinde Sosyoloji ve Metafizik kürsüsünü kurmasıyla Fransa’dan sonra ikinci kez bir kürsüde temsil edilir duruma gelmiştir (Sezal, 2001).

Sosyolojinin Türkiye’ye giriş amacı toplumsal sorunlara çözüm bulmak, kimlik bunalımına doyurucu bir açıklama getirmek, yeni bir rejimin kuramsal temellerini düzenlemek ve Batılılaşmayı kitlelere tanıtmak olmuştur (Kaçmazoğlu, 1999; Tüfekçioğlu, 1991). Bu durumdan hareketle Kösemihal, Fransa’daki sosyoloji ile Türkiye’deki sosyoloji arasında bazı benzerlikler tespit etmiştir. Bu benzerliklerden yola çıkarak Türkiye’deki sosyolojik eğilim de belirlenmiştir. Bu benzerlikler şunlar:

a) Her iki ülkede sosyoloji pratik zorunluluklardan dolayı toplumsal bunalımların etkisi ile doğmuştur.

b) Fransa ve Türkiye’de bilim temeline dayanan, Le Play (Prens Sebahattin) ve Comte-Durkheim (Ziya Gökalp)’in temsil ettiği iki toplumbilim akımı belirlemiştir.

c) Fransa’da Le Play etkili olmazken, Durkheim Fransız ulus devletinin temellerini oluşturmuş; Türkiye’de ise aynı paralellikte Prens Sebahattin pek etkili olamamış, Ziya Gökalp ise Türkiye Cumhuriyeti’nin ideolojik temellerine önemli katkılarda bulunarak oldukça etkili olmuştur. (Kongar, 1993a).

Prens Sabahattin ve Ziya Gökalp’in asıl amacı toplumsal sorunlara radikal çözümler önermek olmamış, belli bir düzen içinde imparatorluğun yıkılmasını engellemek hedeflenmiştir. Ziya Gökalp İttihat ve Terakki’nin (Düzen-İlerleme,Comte) ideoloğunu yaparken, Prens Sabahattin bu partinin karşısında yer alan muhalif partileri temsil etmiştir. Böylece merkezi devletçi-aydın-bürokrat seçkinci grubu oluşturan solidarist yapı ile, girişimci-adem-i merkezietçi-bireyci akım; Türk Sosyolojisi’ne iki farklı ekol olarak yansımıştır (Kaçmazoğlu, 1999:29).

Her iki akım da Batılılaşma çerçevesinde düşüncelerini geliştirmiştir.

Ziya Gökalp, başta Atatürk olmak üzere birçok devlet adamına danışmanlık yapmış ve Cumhuriyetin şekillenmesinde etkili olmuş; Prens Sabahattin de Türkiye’de çok partili sitemin kurulmasına, bireysel girişimciliğin gelişmesine katkıda bulunmuştur (İlyasoğlu, 2001).

Sosyolojinin üniversitelerde kurumsallaşmaya başlamasıyla 1940’lı yıllar sosyologlar açısından verimli olarak geçmiştir. Niyazi Berkes, Behice Boran, Mediha Berkes gibi sosyologların oluşturup daha sonra Mübeccel Belik Kıray ile devam eden Amerika Sosyolojisi eksenli Ankara Ekolü, Batılılaşma ile evrenselliği özdeş kabul etmişler, Batıyla bütünleşmeyi özenle vurgulamışlar ve tüm değişme çabalarının varacağı son durak, Batı uygarlığına her şeyimizle katılabilmek olarak belirlemişlerdir. Fakat bu katılım Batının yanında diğer batı ülkeleri kadar güçlü bir şekilde olmalıdır. Yine 40’lı yıllarda soyut ve felsefi düzlemde Hilmi Ziya Ülken, Z. F. Fındıkoğlu ve N. Şazi

Kösemihal'in oluşturduğu İstanbul Ekolü bulunmaktadır. Ankara Ekolüyle paralel bir şekilde Batı ile evrensellik özdeş kabul edilmiştir. Dünya'da geçerli olan tek medeniyet Batı Medeniyetidir ve bizim de en kısa zamanda bu medeniyete katılmamız gerekir (Kaçmazoğlu, 1999).

Türk Sosyolojisi 1950-1960 yılları arasındaki dönemde fetret dönemi yaşasa da bu dönemlerde Mümtaz Turhan önemli bir sosyolog olarak ön plana çıkmıştır. Turhan, Türk Sosyolojisi'nin her zaman en önemli çalışma konularından olan toplumsal değişme ve Batılılaşma üzerine araştırmalar yapmıştır. Demokrat Parti'nin küçük Amerika ideallerine CHP hükümetinin yapmış olduğu yanlışları hatırlatarak, Batılılaşmanın nasıl gerçekleşmesi gerektiğini vurgulamıştır (Kaçmazoğlu, 1999; Kayalı, 1996). "Turhan'a göre bütün dava, taklitçi bir aşamada kalmadan, sosyal çözülmeye uğramadan yaratıcı bir sentezle kendimize özgü orijinal bir kültür meydana getirmektir. Bu da ancak bu sentez de kullanmak üzere Batı'dan alacağımız unsurlarla kendimizden katacağımız değerlerin tam, doğru ve kesin bir biçimde belirlenmesiyle mümkündür" (Korkmaz, 2008:720).

1960'larla birlikte ülkemizde kapsamlı saha araştırmalarının verilerini esas alan ve sosyal değişimin yönünü, boyutlarını, işleyiş mekanizmalarını çözümlenmeyi temel alan sosyologların etkisi görülmeye başlanmıştır. İbrahim Yasa, İbrahim Beşikçi bu tür çalışmalar yapmıştır (İlyasoğlu, 1983; Akşit, 1997). "...Yasa, dikkatini köye, gecekonduya, işçilere ve aileye çevirerek alan araştırmalarına yönelmiştir. Durkheim-Gökalp ekolü karşısında bir alternatif olma iddiasıyla, kendisini uygulamalı sosyoloji yapmakta tanımlama eğiliminde olan birisi de Yasa'dır" (Başak, 2008:955).

Türkiye'de sosyoloji "1980'den sonra Türkiye'de sosyolojinin kurumsallaşması ve sosyologların daha bilinçli bir meslek anlayışı edinmeleriyle birlikte,

1980’li ve 1990’lı yılların başlarında yoğun bir kongreler dönemi yaşanmıştır. Bu kongrelerde sunulan tebliğlerde sosyolojinin ülkemizdeki yeni eğilimlerine ve yönelimlerine ışık tutmaktadır” (Kaçmazoğlu, 1999:329). Böylelikle “Türkiye’de Sosyoloji 1980-91 döneminde kadın ve aile, kent ve Türk sosyoloji tarihi çalışmalarına ağırlık verirken, diğer dönemin gözde konuları köy sosyolojisi, sosyal siyaset, ideoloji, toplumsal yapımızın tarihsel temellerine yönelik araştırmalarda büyük bir düşüş görülmektedir” (Kaçmazoğlu, 1999:333). Ayrıca Akşit (2007) bu süreç içinde Türk Sosyolojisi’nde iki farklı eğilimin ortaya çıktığını belirtmiştir. Bu eğilimler yerlileşme ve uluslararasılaşmadır. Bir kısım Türk Sosyologu Amerikan Sosyolojisi’nin çok yerli kaldığını ve ileri doğru sıçrama yapabilmek için uluslararasılaşmak gerektiğini savunurken, bir kısmı da Türk toplumsal gerçekliğini kavrayabilmek için yerlileşmek gerektiğini savunmuştur.

1990’lı yıllarda dünyada yeni sosyal hareketlerin çıkışına paralel olarak Türk Sosyolojisi’nin yönü yeni kuram ve teorilere dönmeye başlamıştır. Özellikle Tourainne ve Melucci gibi sosyologların teorileri Türk toplumunu açıklamak için yeterli düzeyde olmasa da kullanılmıştır. Bu çerçevede Batılılaşma projesinin farklı bir uzantısı olarak “Batı dışı modernlik” kavramı ön plana çıkmıştır (Göle, 2001; Çayır, 1999).

Göle’nin Türk Modernleşmesi analizi, klasik Batı merkezli modernleşme anlayışının Türk toplumuna, Türk toplumunun değişim sürecini açıklamaya yönelik basit bir uyarlanması değildir; Türk modernleşmesinin özgün yönlerini ortaya koyan, bu bağlamda hakim modernlik ve modernleşme yaklaşımını eleştiren ve böylece Batı dışı modernlik kavramını Türk sosyolojisinin ve Batı sosyolojisinin gündemine getirmeyi amaçlar (Erjem, 2008:889).

Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze Türk Sosyolojisi dalgalı bir yön çizse de giderek kurumsallaşması önemli bir gelişme olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüze değin sosyolojinin temel konuları (Batılılaşma, toplumsal değişme, yapı problemleri)

tartılmakla birlikte, Devlet Planlama Teşkilatı (DPT)'nin kurulması, üniversitelerde sosyoloji bölümlerinin sayısının giderek artması, sosyal bilimler ve sosyoloji derneklerinin kurularak önemli konularda siyasi iradeye önerilerde bulunması, Türkiye'de sosyoloji bilimi için önemli gelişmeler olarak gösterilebilecektir.

Genel olarak değerlendirildiğinde Türk sosyolojisi ve uygulayıcısı olarak Türk sosyologları Tanzimat Fermanından günümüze (AB süreci de dahil olmak üzere) Batılılaşma sorunu ile ilgilenmişlerdir. Türk Sosyologları'ndan bir kısmı Batının topyekun savunucusu, bir kısmı Batının sadece ilmini alıp kendi kültürümüzü korumak taraftarı ve bir kısmı da tamamen Batının karşısında olmuştur.

I. 2. Toplumsal Değişme

Değişim insanlık tarihi boyunca güncelliğini koruyan bir kavram olmuştur. Kimi zaman hızlı kimi zaman yavaş bir şekilde mutlaka bir değişimden söz etmek mümkündür. Bu durumu (M.Ö. 540-480) yıllarında yaşayan Herakleitos, hiçbir şeyin aynı kalmayacağını, her şeyin farklı biçimlere ve varlıklara dönüştüğünü, “aynı nehirde iki kez yıkanılmaz” sözüyle ifade etmiştir.

İnsanlığın isteyerek veya istemeyerek kaçınılmaz olarak katlanması gerektiği toplumsal değişimin anlaşılabilmesi için ilk önce “değişme nedir?” sorusunun cevaplanması gerekmektedir. “Değişme önceki durum yada davranıştan farklılaşma biçiminde açıklanabilir. Değişme hiçbir doğrultuyu ifade etmeyen bir kavramdır. İleriye doğru olabileceği gibi geriye doğru da olabilecektir. Açıkçası sistemin başlangıcındaki durumun farklı bir biçime dönüşmesi değişmeyi anlatmaktadır” (Tezcan, 1984:2).

Güvenç'e göre değişme, bir bütünün öğelerinde, öğeler arası ilişkilerin yapısında daha önceki durumlara göre farklılıklar gözlenmesidir. Ayrıca değişme,

konusulan, ele alınan, gözlemlenen, söz konusu edilen nesne yada olgunun önceki durumu ile şimdiki durumunun karşılaştırılması ile ortaya çıkan görünüşün, niceliğin, niteliğin ifade edilmesidir (Güldiken ve Nair, 1997).

Değişmenin her türlü varlıkta olabileceği aşıkardır. Fakat sosyolojik olarak değişme insanlar ve toplumlarla ilgili olacaktır. Böyle bir noktada “toplumsal değişme” kavramı ön plana çıkmaktadır. Tezcan’a göre toplumsal değişme, toplumun yapısını oluşturan toplumsal ilişkiler ağının ve bunları belirleyen toplumsal kurumların değişmesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Toplumsal rol ve statüdeki değişmeler, ekonomik varlıklardaki değişmeler, dinsel kurumların değişmesi, hukuksal yapının değişmesi gibi değişmeler toplumsal değişmenin içeriğini oluşturmaktadır (Tezcan, 1984).

Kongar’a göre de “toplumsal değişme toplumun yapısındaki değişmedir. Toplumun yapısı toplumsal kurumların belirlediği ilişkilerden meydana geldiğine göre değişme ilişkilerin değişmesidir. Bir başka deyişle bu ilişkileri belirleyen kurumların değişmesidir. Bütün bunların ardında da toplumsal bireylerin, yani aktörlerin davranış değişmeleri yatar” (Kongar, 1993c:53). Açıkçası toplumsal değişmeyi, insan-doğa çelişkisinin belirlediği teknoloji ile, insan-insan çelişkisinin belirlediği ideoloji arasındaki etkileşim biçimlendirmektedir.

Kuşkusuz dünyanın birçok yerinde insanları ve toplumları etkileyen toplumsal değişmeler söz konusu olmuştur. Fakat Avrupa’da ortaya çıkan Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi’nin ortaya çıkardığı sonuçlar, getirdiği yeni kavramlar (insan hakları, demokrasi, milliyetçilik vb.), toplumsal değişmenin sosyolojik olarak tartışılmasını sağlamıştır.

Ayrıca Kongar'a göre hiçbir toplumsal süreç yada öge, değişmeden bağımsız olarak düşünülemez. Her toplumsal öge ve süreç değişmeye katkıda bulunduğu gibi, değişme tarafından etkilenirde (Kongar, 1993c).

Toplumsal değişmeler kendi başlarına, bağımsız bir şekilde gerçekleşmemektedir. Değişmeyi harekete geçiren, tüm toplumlar için geçerli ve evrensel bir nitelikte olan bir takım faktörler vardır. Genel olarak bu faktörleri iklim değişiklikleri, toprak erozyonu, su baskınları, depremler, doğal kaynakların tükenmesi gibi *coğrafi etmenler*; nüfus artışı yada azalışı gibi *demografik etmenler*; toplumda önemli bir yeri olan *din* etmeni, özellikle siyasi iktidarın kazanılmasında ve devrimlerin oluşumunda birer araç olan *ideolojiler, büyük önderler*, özellikle az gelişmiş ülkelerde *asker ve ordular*, kültürün maddi ve manevi kısmındaki tüm *buluşlar ve keşifler*, değişimde egemen etmen olduğu düşünülen *teknoloji*, toplumlar arasındaki anlaşmazlıklar ve egemenlik elde etme çabalarının oluşturduğu *çatışmalar* olarak sıralanabilir (Tezcan, 1993; Aslantürk ve Amman, 2000).

Yukarıda sıralanan faktörler iki tür toplumsal değişme tipi ortaya çıkarmıştır: Bir toplumun nüfus artışı, fikir akımları, buluşlar, kültür birikimi gibi *iç etmenler*; yada yabancı bir kültürle temas, yabancı toplumdan bir kültürel ögenin alınması gibi *dış etkilerle* ortaya çıkan değişmeler *serbest toplumsal değişmeyi* tanımlarken; yeniliklerin, değiştirme elemanları aracılığıyla bir topluma zorla kabul ettirilmesi süreci *zorlayıcı değişmeler* olarak açıklanmıştır (Tezcan, 1983).

Toplumsal değişme toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Türkiye de toplumsal değişmenin önemli ölçüde yaşandığı ülkelerden biridir. Özellikle değişimin kaçınılmaz yönü olarak belirlenen Batılılaşma, planlı ve serbest toplumsal değişmeyi

yansıtan bir olgudur. Bu süreçte AB değişimin önemli dönüm noktalarından birisidir. Türk Sosyolojisi ile AB arasındaki ilişkinin toplumsal değişim ekseninde açıklanmaya çalışılması, ele alınan kavramın önemini ortaya koymaktadır.

I. 3. Avrupa Birliği

Avrupa, hem yüzölçümü hem de üzerinde yaşayan devletler olarak dünyanın önemli kıtalarından biridir. Kıta üzerinde birçok savaş ve bunların neticesinde antlaşmalar gerçekleştirilmiştir. Savaş ve antlaşmalar bazen de başka medeniyetlerle yapılmıştır. Savaşın olumsuzlukları siyasi, sosyal ve ekonomik yönden kıtayı oldukça etkilemiştir. Bu olumsuzlukların aşılması için birlik düşünceleri ortaya çıkmıştır.

Kısacası, eski dünyanın eski kıtasının son beş yüz yılı savaşlarla doludur. Ancak her savaş barışa duyulan özlemi artırmış ve kıta üzerinde sonsuz bir barış sağlanması fikri daima savaş fikri ile beraber yaşamıştır. Böylesine iddialı ve kalıcı bir barışın sağlanmasının tek yolu ise Avrupa devletlerinin bir araya gelmesi, hatta çoğu zaman tek bir çatı altında birleşmesi olarak görülmüştür (Palabıyık ve Yıldız, 2009:4).

Avrupa ülkeleri arasında kapsamlı bir birleşmenin öngörülmesi 19.yy başlarına kadar inmektedir. “Nitekim 1856 yılında beş Avrupa ülkesi arasında imzalanan Paris Antlaşmasına göre “Avrupa Ahengi (Concert Europeen) adı verilen bir ittifak düşünülmüştür” (Bulaç, 2001:13).

Fakat Avrupa ülkeleri arasında rekabetin artması ile iki büyük savaş meydana gelmiş, “birlik” fikri bir süre söz konusu edilmemiştir. Savaşların noktalanmasından kısa bir süre sonra, SSCB'nin komünizm ile bir tehdit unsuru teşkil etmesi, ABD'nin Avrupa karşısındaki tutumunun kestirilememesi birlik fikrinin tekrar yeşermesini sağlamış, savaş sanayisinin ana ham maddeleri arasında yer alan kömür ve çeliğin üretim ve kullanımının uluslararası bir örgütün sorumluluğuna verilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede Avrupa

Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT / CECA) Federal Almanya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda öncülüğünde kurulmuştur. “Bu birlik zamanın önde gelen Fransız ve Alman politikacılarına göre, Avrupa’nın çıkarlarının ve ulusal çıkarların bütünleşmesi, egemenlik hakkının paylaşımını kaçınılmaz kılmakta ve uzun, belirsiz ve ilginç bir ekonomik ve parasal bütünleşme sürecini başlatmaktaydı” (Dinan, 2009:23).

Yine bu dönemde siyasi anlamda Avrupa Savunma Topluluğu fikri gündeme gelse de kabul görmemesi, Avrupa’yı ilk planda ekonomik birleşmeye sevk etmiştir. 1957 yılında imzalanan Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu kurulmuş, yaygın ifadesiyle “ortak pazar” oluşturulmuştur (Kaleağası, 2003).

Daha sonra İngiltere, Danimarka, İrlanda, Yunanistan, Portekiz, İspanya, İsveç, Finlandiya, Belçika, Polonya, Macaristan, Litvanya, Letonya, Estonya, Slovakya, Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Malta, ve Kıbrıs Rum Kesimi’nin üye olması ile “Avrupa Birliği” fikri perçinleşmiştir. “Başlangıçta temel amaç şeklinde tespit edilen ekonomik hedeflere, şuan ki süreçte toplumsal, kültürel, siyasal ve uluslar arası hedefler de eklenmiş oldu ki, bu gün artık kuruluşa ‘Avrupa Topluluğu’ veya ‘Avrupa Ekonomik Topluluğu’ yerine ‘Avrupa Birliği (AB / EU)’ denmektedir” (Bulaç, 2001:16).

Avrupa Birliği Romanya ve Bulgaristan’ın da 2007 yılında üyeliğe kabul edilmesiyle üye sayısını 27’ye çıkarmıştır. Avrupa Birliğine üye ülkeler şunlardır: Almanya, Belçika, Fransa, Hollanda, İtalya, Lüksemburg, İngiltere, Danimarka, İrlanda, Yunanistan, İspanya, Portekiz, Avusturya, Finlandiya, İsveç, Çek Cumhuriyeti, Polonya, Macaristan, Estonya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Slovakya, Kıbrıs Rum Kesimi, Malta, Bulgaristan ve Romanya. Ayrıca Türkiye, Hırvatistan ve Makedonya üyelik müzakereleri süren aday ülkelerdir (Dinan, 2009:400).

AB'nin ekonomik birlik imajının dışında siyasi birlik olarak da kendini ifade etme çalışmaları 1990'lı yıllarda büyük bir ivme kazanmıştır. Özellikle bu dönemde uygulanması gereken vazgeçilmez kriterler belirlenmiş, kurumsal yapılaşma gerçekleştirilmeye çalışılmıştır.

10 Aralık 1991 tarihinde Maastrich Anlaşması ile birlik içinde üyelerin uyması gereken ve üye olmak isteyen ülkelerin gerçekleştirmek zorunda olduğu ekonomik kriterler belirlenmiştir. “Yıllık bütçe açığının GSYİH'nin %3'ü aşmaması, Kamu borçlarının GSYİH'nin %60'ı geçmemesi, enflasyon oranının, enflasyonun en düşük düzeyde olduğu üç ülkenin ortalamasından en fazla %1,5 oranında fazla olması, faiz oranlarının düşük olması Euro altında parasal birliğin oluşturulması gibi ekonomik kriterler belirlenmiştir” (Kaleağası, 2003: 126). “Maastrich Anlaşmasıyla hem siyasi hem de ekonomik bir birlik için adım atan AT (Avrupa Topluluğu), artık *topluluk* kavramı yerine *birlik* kavramı üzerinde durmaya başlamıştır” (Keskin, 2008:8).

22 Haziran 1993 tarihinde ise Kopenhag Zirvesi gerçekleştirilmiştir. Zirvede insan haklarına saygı, demokrasinin yerleşmesi, hukukun üstünlüğü, azınlık haklarının güvence altına alınması gibi A.B adaylarının üyelik müzakerelerinin başlaması için ön koşul olarak yerine getirmesi gereken bir dizi siyasi kriterler belirlenmiştir.

Hem üye hem aday ülkelerin gerçekleştirmeleri gerekli olan ekonomik (Maastrich) ve siyasi (Kopenhag) kriterler AB'nin siyasi olarak güçlü bir yerde olma isteğini göstermektedir.

AB ve Türkiye ilişkileri ilk olarak uluslararası siyasi psikolojik refleksif düzlemde gerçekleşmiştir. Davutoğlu bu durumu şöyle ifade etmektedir;

1959 yılında kamu oyunda hiç tartışılmadan, Yunanistan ile diplomatik rekabete dayanan son derece pragmatik bir kararla başlatılan ilişkiler sürecinin altmışlı ve yetmişli yıllarda, çağdaşlaşma ve sömürgecilik retorikleri arasında ve ithal ikameci politikalar ile çelişik konumundan dolayı sürüncemede kaldıktan sonra 1987'deki tam üyelik müracaatı ile birlikte uzun bir yola dönüşmesi bu ince ve uzun yoldaki her dönemin diplomatik rasyonaliteden çok psikolojik bir refleksle değerlendirilmesine yol açmıştır (Davutoğlu, 2002:504).

AB'nin genişleme ve bütünleşme sürecinin hızlandığı 1990'lı yıllara paralel olarak salt *Türkiye-AB ilişkileri* dışında bu ilişkilerin niteliği hususundaki tartışmalar da yüksek oranda artmıştır. Bu süreçten itibaren AB bir devlet politikası olarak Türk Batılılaşmanın bir uzantısı kabul edilmiş ve vazgeçilmez bir yön olarak tayin edilmiştir. Yıllardır arzulanan “Batılılaşma” AB ile nihayetine kavuşacaktır.

Türkiye'de “Batılılaşma” üzerine yapılan tartışmaların çok yönlülüğü AB tartışmalarına da yansımıştır. Bir kısım Türk Sosyologu AB ye tamamen karşı bir tutum almış, bir kısmı tamamen olumlu yaklaşmış, bir kısmı ise olgunun itidalli bir şekilde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Böylelikle Türk Sosyologları tarafından AB'nin yapısı ve AB – Türkiye ilişkileri sadece bir açıdan ele alınmamıştır. Aynı zamanda ilişkinin siyasi, sosyal, kültürel ve ekonomik boyutuna da dikkat çekilerek toplumsal değişme ekseninde tartışmalar yoğunlaşmıştır.

Avrupa “birlik” olma çabasına girerken belirli bir takım kavramlar üzerine inşa sürecini gerçekleştirmeye çalışmıştır. İnşa sürecinde farklı ulusların farklı talepleri tartışmalara sebebiyet vermiştir. Açıkçası siyasi açıdan kavram kargaşası, birliğin geleceği hakkında kuşkulu durumları ortaya çıkarmaktadır. Devlet kavramı üzerinde farklı tanımlamalar bu duruma örnek teşkil etmektedir. “Manş'ın öteki yakasındakiler devleti topluma hizmet veren bir idare olarak görürler. İngilizlerin anayasasız ve yurttaşlarına bir kimlik kartı bile vermeyen devleti, merkeziyetçi Fransızlarınkine benzemediği gibi, merkeziyetçilik karşıtı İsveçlilerininkine de hiç benzemez. İskandinav devleti hem sosyal

refahçı, hem liberal, hem de yerinden yönetimci olma idealine yöneliktir” (Kaleağası, 2003:72).

Ayrıca Avrupa'nın kültürel bir birlik olup olamayacağı tartışılmaktadır. AB kültürel bir birlik yerine belirli evrensel değerler etrafında birliğin şekillenmesi amaçlanmıştır. Bu durum Kaleağası şöyle ifade etmektedir:

AB, bir göç ülkesi olarak gelişen ABD'den çok farklı bir siyasal oluşumdur. Ülkelerini terk edip yeni bir ülkeye ait olmaya giden insanlar değil, yüzyıllardır oldukları yerde farklı toplumlar oluşturmuş ülkeler söz konusudur. Bu nedenle üzerinde anlaşılmış olan demokrasi, insan hakları ve hukuk devleti gibi asgari ortak değerler ve küresel düzende rekabet gücünü belirleyen ortak ekonomik çıkarlar AB'nin esas temellerini oluşturmaktadır (Kaleağası, 2003:73).

Bununla birlikte üye ülkelerin farklı konularda farklı çekinceleri, AB'nin geleceği üzerine tartışmaları artırmaktadır. Aralık 2000'de Nice Anlaşması'nın 2001 yılında referandumla İrlanda tarafından reddedilmesi bir takım soruları beraberinde getirmiştir. Üye ülkelerin imzası olmadan kabul edilmeyen anlaşmaların ileride daha fazla ülke ile nasıl gerçekleştirileceği merak konusu olmuştur.

Geniş çaplı birlik çabaları mutlaka beraberinde birtakım sorunları getirecektir. AB – Türkiye ilişkilerinde de bu tip sorunlar yaşanmakta ve bir dizi sorular sorulmaktadır.

AB'nin Türkiye'yi içerisine dahil etmeyeceği görüşleri önemli bir noktayı oluşturmaktadır. Bu görüşlere göre AB'nin Türkiye ile ilişkileri konjonktürelidir. Böyle bir durumda AB Türkiye'yi ne tam olarak reddedecek ne de tam olarak kabul edecektir. Dolayısıyla Türkiye'nin kendi gelişme ve kalkınmasına bakması gerekmektedir.

Tam karşı duruşta ise Türkiye'nin AB'ye mutlak surette katılması gerektiğini savunanlar vardır. Bu sosyologlara göre AB'ye katılım sürecinde AB Türkiye'yi içerisine

alsa da almasa da bir takım kavramların ülkemizde yerleşeceği ümit edilmektedir. Üzerinde önemle durulan kavramlar demokrasi, hukukun üstünlüğü, insan hakları, temel hak ve özgürlüklere saygıdır.

Fakat bu temel kavramların Türkiye’de yetersizliği yönündeki açıklamalar, farklı sakıncaları beraberinde getirecektir. Bu durum Kaleağası’na göre şöyle tespit edilmektedir: “Türkiye’deki demokrasi sorunu Türkiye ile tarihsel ve konjonktürel nedenlere dayalı sorunları olan dış çevrelere, evrensel değerler temelinde karşı propaganda ve eleştiri olanağı vermektedir” (Kaleağası, 2003:34).

AB’ye farklı bir açıdan bakıldığında yeni bir ulus devletinin ortaya çıktığını da belirtenler vardır. Gelişimi incelediği zaman görülecek ki AB bir uluslararası organizasyon olmanın çok ötesine geçmiş, elli yıldan daha az bir zaman içerisinde hükümetler arası bir anlaşmadan yola çıkarak kendi toprağı ve bayrağı, kendi parası ve merkez bankası, kendi yasama ve yargı gücü olan ve birçok yönden müstakil bir devlet özelliğı gösteren birleşik bir yapıya bürünmüştür (Çingı, 2003). Bu yapı içerisinde bir ulus devlet olan Türkiye’nin zarar göreceğı ve kendi kararlarını kendinin alamayacağı varsayılarak eleştirilmiştir.

Farklı bir bakış açısı ise değişik dil, din ve ırka sahip insanların kendi meşruiyetlerini sağlamak için AB temelinde temel hak ve özgürlüklerini elde etme ihtiyacından doğan AB’ye sahip çıkıştır. Bu durumun ulus devlete zarar vereceğı yönü hakimdir.

Genel olarak bakıldığında AB Batılılaşma sürecinin önemli bir noktasını oluşturmaktadır. Bu önemli dönemeç, Türkiye’nin toplumsal değişim sürecinin de belirleyicisi konumundadır. Bu noktada toplumsal değişmeyi kendisine konu edinen Türk Sosyologları’nın görüş ve yaklaşımlarına başvurmak önemli gözükmektedir.

I. 4. Modernleşme

Modernleşmenin anlaşılabilmesi için “Modernizm” kavramının tanımlanması gerekecektir. “Modernizm genelde on dokuzuncu yüzyıl sonu ile İkinci Dünya Savaşı’nın başlangıcına kadar olan dönemde, bilhassa sanat ve edebiyatta meydana gelen büyük çaplı değişimleri tanımlamakta kullanılan bir terim sayılmaktadır” (Marshall, 1999:508).

Fakat böyle bir tanımın doğmasından önceki sürece bakılacak olursa Sanayi Devrimi’nin sosyolojik etkilerinin varlığı ön plana çıkacaktır. Devrim, toplumlarda köklü değişiklikler meydana getirmiş ve geleneksel yapılar yerini modern yapılara bırakmaya başlamıştır. Geniş aileden çekirdek aileye, tarım yoğunluklu üretimden sanayi ve hizmet sektörlerindeki üretime, kırsal nüfus yoğunluğundan kentsel nüfus yoğunluğuna, bununla birlikte ortaya çıkan kentleşmeye...vb. gelişmeler modern topluma geçiş aşamalarını oluşturmuştur. Dolayısıyla belirli aşamalardan oluşan ve doğrusal bir çizgide ilerleyen süreç “Modernleşme” olarak tanımlanmıştır.

Modernleşme kavramı aracılığıyla toplumların çeşitli alanlarda gerçekleştirdikleri değişim ve gelişim anlatılmak istenmektedir. Teknolojide, tarımda, endüstride, siyasal ve idari yapıda, çevre alanında meydana gelen değişimler ve bu değişimleri gerçekleştiren toplumların eriştikleri gelişmişlik düzeyi modernleşme kavramı ile açıklanmaya çalışılmıştır. Yukarıda adı geçen alanlarda gerekli değişimleri geçiren toplumlara modern, geçirmemiş toplumlara geleneksel, geçirmekte olan toplumlara geçiş halindeki toplum denilmektedir (Özer, 1989).

Modernleşmeyi farklı sosyologlar yaşadıkları dönemlerle ilintili olarak farklı bakış açılarından ele almışlardır:

Klasik modernleşme anlayışı bu bakış açılarından birisidir. Batılılaşma olarak da adlandırılabilen klasik modernleşme, modernleşmeyi, Batının bazı seçilmiş somut kurumlarını ve yaşam biçimlerini benimsemek olarak ifade etmiştir. Yine bu anlayışa göre, modern olmayan toplumlar tıpkı bugünkü modern toplumların modernleşme süreçlerinde geçtikleri aşamalardan geçecekler ve zorunlu olarak modern toplumların bugün sahip oldukları ekonomik, toplumsal, siyasal ve yönetsel yapılarına ulaşacaklardır (Tezcan, 1984).

Klasik Modernleşme kuramından farklı olarak yeni eğilimler de belirmeye başlanmıştır. Bu eğilimlerle birlikte Batının yaşam biçimleri, yaşam standartları şiddetle istenmekle birlikte, Batı modelini bütün kurumsal özellikleri ile benimsemek düşüncesi bir ölçüde terk edilmeye başlanmıştır. “Böylelikle az gelişmiş ülkeler dikkate alınarak modernleşme yeniden tanımlanmıştır. Buna göre modernleşmenin içeriği, uluslaşma (toplum kurma) ve sosyal-ekonomik kalkınma olmaktadır” (Tezcan, 1984:88).

Sosyologlardan Rogers modernleşmeyi, “bireylerin ‘geleneksel hayat tarzından daha karmaşık teknolojik yönden ileri ve hızlı değişen bir hayat tarzına yönelmeleri’ olarak tanımlanmaktadır” (aktaran Özer, 1989:3).

En tanınmış ve güncelliğini koruyan modernleşme yaklaşımı ise Neil Smelser’indir. Smelser’e göre modernleşme, “kavramsal olarak ekonomik kalkınma ile ilişkilidir. Teknoloji, tarım, sanayi, çevre olarak belirlediği dört süreç, kalkınma sırasında genellikle aynı zamanda gerçekleşir. Kalkınma ile birlikte modernleşme ülkelerde siyasi alanda, eğitim alanında, dinsel alanda, aile alanında ve tabakalaşmada gelişmeler gözlenir” (Tezcan, 1984:92).

Yukarıda sözü edilen kuramlardan anlaşılacağı gibi modernleşme birçok ülke için belirli bir refah düzeyine ulaşmanın ön koşulu olarak kabul edilmektedir. Türkiye de Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte kendisine modernleşmeyi (Batılılaşmayı) hedef olarak belirleyen ülkelerdendir.

II. BÖLÜM: ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ VE YÖNTEMİ

II. 1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

II. 1. 1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı şu şekilde ifade edilebilir: Türk Sosyolojisi'nin Osmanlı İmparatorluğu'nun Batıyla daha çok yenen-yenilen ilişkisi çerçevesinde şekillenen, aynı zamanda bu medeniyet karşısında değişime uyum sağlamaya yönelik çabalarını içeren ve sosyolojik açıdan toplumsal değişme kavramı ile ifade edilen modernleşme (Batılılaşma) sürecine yönelik yaklaşımlarını ana hatları ile değerlendirerek, bu değişim sürecinin nihai bir halkası olarak ifade edilen AB'ye günümüz Türk Sosyologları'nın yaklaşımını ampirik bir araştırma ile ortaya koymaktır. Bu çalışmada özellikle 1980 sonrasında daha çok hissedilen ve 1990'lı yıllarda hızlanan AB sürecini ampirik bir araştırmayla, sosyologların bakış açısından değerlendirmek hedeflenmektedir.

II. 1. 2. Araştırmanın Önemi

Türk Sosyolojisi Türkiye'nin her döneminde fikir ve önerileri ile önemli işlevler görmüştür. Bu noktada Batılılaşma projesinin önemli bir noktasını oluşturan AB'ye oldukça yaklaşılacak ve yoğun ilişkilere girilen şu dönemde Türk Sosyologları'nın AB'ye yaklaşımlarını öğrenmek Türkiye'nin geleceğine yön vermek açısından önemli görülmektedir.

Türk Sosyologları'nın hem Batılılaşma hem de uzantısı olarak AB ile ilgili fikir ve bakış açıları toplumsal değişme bağlamında sistematik bir şekilde incelenecek olması araştırmanın önemli bir noktasını oluşturmaktadır.

Nihayetinde araştırmanın önemli noktalarından birini Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak AB'ye yaklaşımlarının ampirik olarak tespit edilecek olmasıdır. Bu konuda uygulanacak ilk ampirik çalışma olma özelliği araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

II. 2. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın konusu ve problemi ile ilgili alan yazını genel olarak incelendiğinde Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmaya yönelik yaklaşımlarını inceleyen araştırmalar olmasına rağmen, Türk Modernleşmesinin bir uzantısı haline gelmiş AB'ye yönelik çalışmaların oldukça dağınık olduğu ve sistematik olmadığı görülmektedir. Ayrıca bu konuda ampirik boyutu da içeren bir çalışma mevcut değildir. Bu nedenle, ifade edilen eksiklikleri giderecek bir araştırmaya ihtiyaç vardır. Bu bağlamda araştırmanın problemi somut olarak şöyle ifade edilebilir:

Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak AB'ye yaklaşımının ne olduğunu ortaya koymaktır.

Araştırma, Türk Sosyolojisi'nin Batılılaşmaya ilişkin Tanzimat Fermanı ile başlayan değişim sürecini AB'yi de içerecek şekilde günümüze kadar araştıran bir bakış açısını içermektedir. Buradan hareketle daha çok 1980 ve sonrasını içeren ve günümüz Türk Sosyologlarını kapsayan ampirik bir çalışma yapılmıştır.

II.2.1 Alt Problemler

- 1) Türk Sosyolojisi içinde AB'ye yönelik farklı yaklaşımlar var mıdır?
- 2) Türk Sosyolojisinin AB'ye yaklaşımı sosyologlara göre nasıl farklılaşmaktadır?

3) Türk Sosyologlarının çalışmakta olduğu üniversitelerin statüsü AB'ye yaklaşımlarını etkilemekte midir?

4) Türk Sosyologlarının çalışmakta olduğu üniversitelerin buldukları yer AB'ye yaklaşımlarını etkilemekte midir?

5) Türk Sosyologlarının AB'ye yaklaşımları cinsiyete göre değişmekte midir?

6) Türk Sosyologlarının AB'ye yaklaşımları sosyologların akademik unvanına göre değişmekte midir?

7) Türk Sosyologlarının AB'ye yaklaşımları sosyologların yaş durumuna göre değişmekte midir?

8) Türk Sosyologları AB'yi bir toplumsal değişim projesi olarak görmekte midir?

9) Türk Sosyolojisinin AB'yi bir medeniyet projesi olarak görme konusundaki görüşleri nasıldır?

10) Türk Sosyologlarına göre Türkiye'nin AB üyeliği Dünya barışına ne ölçüde katkı sağlayacaktır?

11) Türk Sosyologlarının Türkiye'nin AB üyeliğine destek olup olmama durumları nasıldır?

12) Türk Sosyologları Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak görmekte midir?

13) Türk Sosyologlarının Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci konusundaki görüşleri nasıldır?

14) Türk Sosyologlarının Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin ne zaman gerçekleşeceği konusundaki görüşleri nasıldır?

15) Türk Sosyologlarının Avrupa Birliği'nin yapısı hakkındaki görüşleri nasıldır?

16) Türk Sosyologlarının AB'ye üyelik konusundaki düşüncelerinde zamana göre bir değişiklik var mıdır?

17) Türk Sosyologlarına göre Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin AB'ye ve Türkiye'ye katkısı nasıldır?

18) Türk Sosyologlarına göre Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusundaki engeller ne derecede etkilidir?

19) Türk Sosyologları'nın Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine siyasal açıdan bakışları nasıl farklılaşmaktadır?

II. 3. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma var olanı tespit etmeyi amaçlayan betimleyici niteliğe sahip bir araştırmadır. Türk Sosyologları'nın genelde Batılılaşma ve özelde AB ile ilgili yaklaşımlarının neler olduğunun tespiti yapılacaktır. Ayrıca AB ile ilgili oluşturulan temel ve alt problemler Türk Sosyolojisi ile toplumsal değişme bağlamında ilişkilendirilerek, bu ilişkilerin nitelikleri ve yönelimler tespit edilecektir.

II. 4. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Türk Sosyologları oluşturmaktadır. Alt evren olarak ise Türk üniversitelerinde çalışan akademisyen Türk Sosyologları tespit edilmiştir. Bu alt

evren içinden basit tesadüfi örnekleme tekniği (Balcı, 2001:95-96) ile 171 kişinin ankete katılımı sağlanmıştır. Türk üniversitelerinde çalışan sosyologların sayısı kabaca 500 civarında olduğu hem internet üzerinden hem de ilgili derneklerden tespit edilmiştir. Bu noktada araştırmanın örnekleme evreni temsil edecek kapasitededir.

II. 5. Araştırmanın Veri Toplama Teknikleri

İlk olarak literatür ve soruların tespiti için Türk Sosyolojisi, toplumsal değişme ve Avrupa Birliği (AB) ile ilgili yazılmış ve seçilmiş kaynaklar belgesel tarama ile incelenmiştir. Araştırmanın ana veri toplama tekniği ise ampirik çalışmaya uygun olarak anket oluşturmuştur. Anket, “belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak, bir evren yada örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle sistemli veri toplama tekniği olarak tanımlanabilmektedir” (Balcı, 2001:158).

Anket soruları katılımcılara uygulanmadan önce seçilen 30 akademisyen sosyologa internet üzerinden pilot uygulama yapılmıştır. Bu uygulama sonucunda problemlili olan soruların bir kısmı çıkartılmış bir kısmı da düzelterek 4 bölümde 37 kapalı uçlu sorudan oluşan bir anket ilgili örnekleme uygulanmıştır. Anket olgusal sorular, tutum ve inanç-kanı soruları ve bilgi sorularından (Balcı, 2001:159-160) oluşmaktadır. Anket soruları katılımcıların bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği’ne yönelik tutum ve düşüncelerini tespit etmeye yöneliktir.

Çalışmanın kuramsal boyutu incelenirken, belgeler üzerinde yapılan gözlemlerle, Modernleşme(Batılılaşma), Modernleşmeye yaklaşımlar, Türk Sosyolojisi, toplumsal değişme, Türk Sosyolojisindeki gelenek ve yaklaşımlar, AB kavramları okuma kategorileri olarak seçilmiştir.

II. 6. Anket Formunun Uygulanması

Hazırlanan anket formu, öncelikle 1-2-3 Ekim 2009 tarihlerinde Aydın-Didim’de düzenlenen VI. Sosyoloji Kongresi’nde 59 katılımcıya yüz yüze görüşmeler şeklinde uygulanmıştır. Ayrıca İnternet üzerinden google doc. veri tabanı kullanılarak 500 kişiye e-mail yoluyla anket formu gönderilmiştir. Gönderilen e-maillerden 112 adet geri dönüş olmuştur. Böylelikle 171 kişinin ankete katılımı sağlanmıştır.

II. 7. Araştırmanın Verilerinin Analizi ve Yorumlanmasıyla İlgili İşlemler

Anket tekniği ile 171 kişiden elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for Social Sciences) (Büyüköztürk, 2004; Altunışık, 2002; Baş, 2003) programı kullanılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan veriler istatistiki işlemlere (frekans analizi ve çapraz tablolar) tabi tutularak, sınıflandırılıp analiz edilmiştir. Veriler basit ve çok amaçlı tablolar halinde sunulup yorumlanmıştır.

II. 8. Araştırmanın Sınırlılıkları

1) Bu çalışmada Türk Sosyolojisi kavramı, çalışmanın ampirik boyutunun da bulunması nedeniyle Türk üniversitelerindeki akademik sosyologlar ve Türk sosyolojisi alanında yapılan çalışmalarla (belli bir tarihsel süreçte ortaya konulan çalışmalar) sınırlandırılmıştır.

2) Araştırma Türk Sosyolojisi (sosyologları)’nın AB ile ilgili yaklaşımlarıyla sınırlıdır.

3) Araştırma Türk sosyolojisini ve AB’yi toplumsal değişim projesi bağlamında ilişkilendirmekle sınırlıdır.

II. 9. Araştırmanın Sayıtlıları

- 1) Türkiye'nin Batılılaşma süreci günümüzde AB Projesine dönüşmüştür.
- 2) Türkiye'nin Batılılaşma problemi Türk Sosyolojisi'nin temel inceleme konularındandır.

III. BÖLÜM: ARAŞTIRMA VERİLERİNİN SUNUMU, ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği'ne yönelik tutum ve fikirlerini tespit amacıyla yapılan çalışmanın bu bölümünde, 171 akademisyen sosyologa uygulanan anket formundan elde edilen verilerin sunumu, analizi ve yorumlanması yapılacaktır. Bu bölümde katılımcıların Olgusal özellikleri (yaş, cinsiyet, akademik unvan, çalışılan üniversite, lisans eğitimi tamamladığı üniversite vb.) yanı sıra bu özelliklerin çalışmanın temel problemi ile ilişkilendirme sonucunda ortaya çıkan durumları incelenecektir. Ayrıca katılımcıların Avrupa Birliği ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecine yönelik tutum ve düşünceleri ankette sorulan sorular çerçevesinde incelenecektir.

III. 1. Araştırma Örnekleminin Demografik Özellikleri

Tablo 1'de araştırma örnekleminin cinsiyet dağılımı verilmiştir.

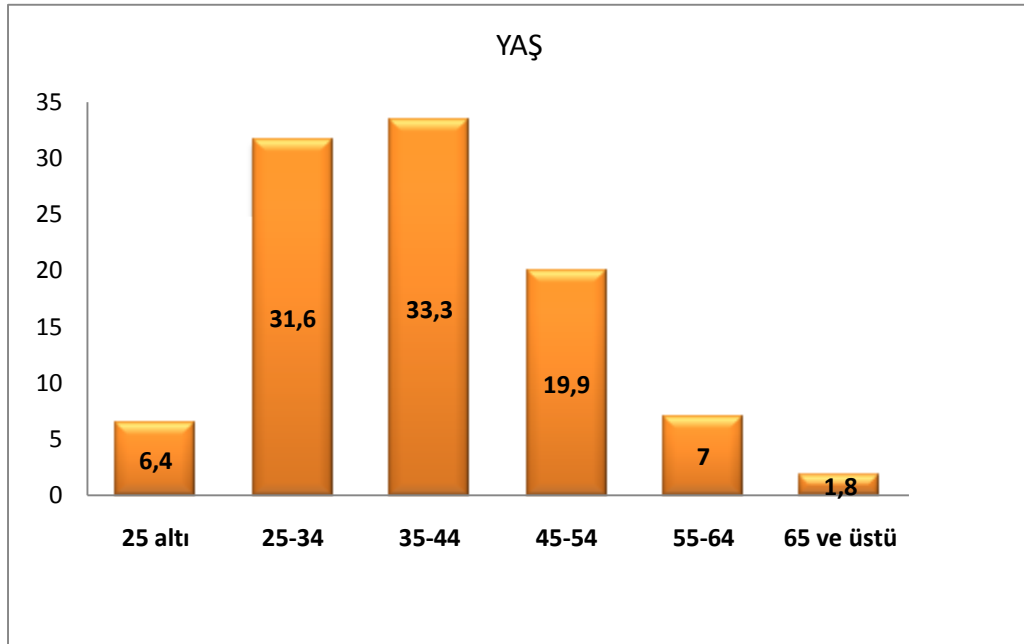
Tablo 1: Cinsiyet

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Kadın	68	39,8	39,8	39,8
Erkek	103	60,2	60,2	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi araştırma örnekleminin %60,2'si erkek, %39,8'i ise kadınlardan oluşmaktadır.

Tablo 2: Yaş Grupları

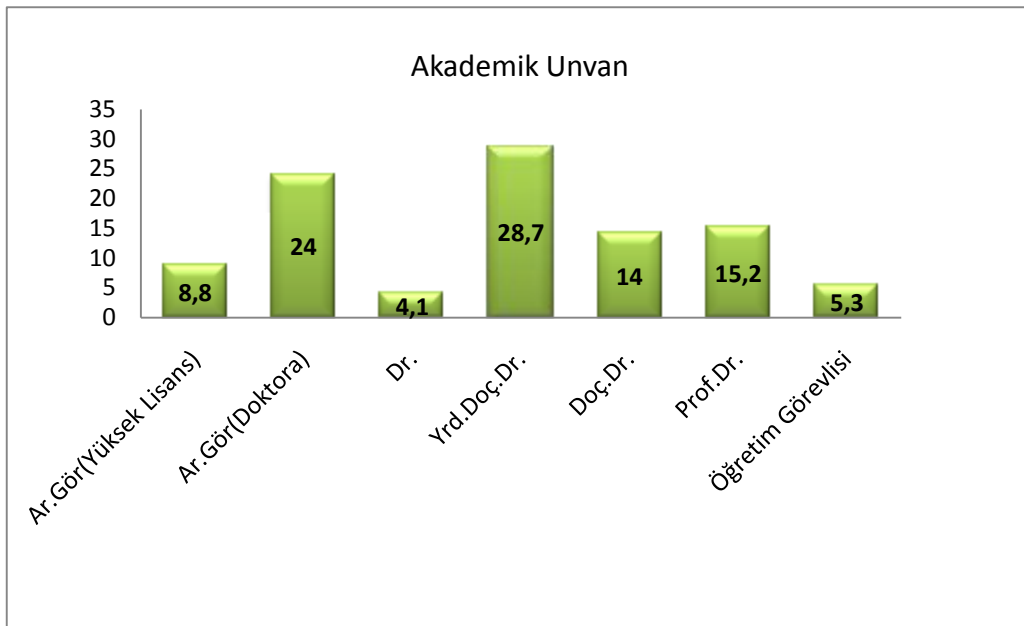
	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
25 altı	11	6,4	6,4	6,4
25-34	54	31,6	31,6	38,0
35-44	57	33,3	33,3	71,3
45-54	34	19,9	19,9	91,2
55-64	12	7,0	7,0	98,2
65 ve üstü	3	1,8	1,8	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 1: Yaş Grupları

Tablo 2 ve Şekil 1’de araştırma örnekleminin yaş dağılımı verilmiştir. Çalışmaya katılım sağlayan kişilerin %6,4’ü 25 yaş altı gruba dahildir. Örneklemin %31,6’sını 25-34 arası yaş grubu, %33,3’ünü 35-44 arası yaş grubu, 19,9’unu 45-54 arası yaş grubu, %7,0’sini 55-64 arası yaş grubu ve 1,8’ini 65 ve üstü yaş grubu oluşturmaktadır.

Tablo 3: Akademik Unvan

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Ar. Gör. (Yüksek lisans)	15	8,8	8,8	8,8
Ar. Gör. (Doktora)	41	24,0	24,0	32,7
Dr.	7	4,1	4,1	36,8
Yrd. Doç. Dr.	49	28,7	28,7	65,5
Doç. Dr.	24	14,0	14,0	79,5
Prof. Dr.	26	15,2	15,2	94,7
Öğretim Görevlisi	9	5,3	5,3	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 2: Akademik Unvan

Tablo 3 ve Şekil 2’de araştırma örnekleminin akademik durumları ortaya konmuştur. Katılımcıların %8,8’i yüksek lisans düzeyinde araştırma görevlisi, %24’ü doktora düzeyinde araştırma görevlisi, %4’ü doktor, %28,7’si yardımcı doçent doktor, %14’ü doçent doktor, 15,2’si profesör doktor ve %5,3’ü öğretim görevlisi akademik unvanına sahiptirler.

Tablo 4: Örneklemin Çalışmakta Olduğu Üniversiteler

	Sayı	%		Sayı	%
ABANT İZZET BAYSAL Ü.	5	2,9	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	3	1,8
ADIYAMAN ÜNİVERSİTESİ	1	,6	İSTANBUL BİLGİ ÜNİVERSİTESİ	2	1,2
ADNAN MENDERES Ü.	12	7,0	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	1	,6
AFYON KOCATEPE Ü.	2	1,2	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	4	2,3
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	1	,6	KARAMANOĞLU MEHMETBEY Ü.	1	,6
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	6	3,5	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	6	3,5
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	6	3,5	MARDİN ARTUKLU Ü.	3	1,8
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	3	1,8
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	3	1,8	MEHMET AKİF ERSOY Ü.	2	1,2
BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	MERSİN ÜNİVERSİTESİ	3	1,8
BARTIN ÜNİVERSİTESİ	1	,6	MİMAR SİNAN GÜZEL S. Ü.	1	,6
BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	1	,6	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	6	3,5
BİNGÖL ÜNİVERSİTESİ	1	,6	NİĞDE ÜNİVERSİTESİ	2	1,2
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	1	,6	ONDOKUZ MAYIS ÜNİVERSİTESİ	1	,6
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART Ü.	3	1,8	ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	12	7,0
ÇANKIRI KARATEKİN Ü.	1	,6	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	3	1,8
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	POLİS AKADEMİSİ	1	,6
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	POLİS MESLEK YÜKSEKOKULU	1	,6
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	1	,6	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	7	4,1
EGE ÜNİVERSİTESİ	6	3,5	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	11	6,4
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	3	1,8	SÜLEYMAN DEMİREL Ü.	4	2,3
FATİH ÜNİVERSİTESİ	6	3,5	TRAKYA ÜNİVERSİTESİ	2	1,2
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	TUNCELİ ÜNİVERSİTESİ	1	,6
GALATASARAY ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	UFUK ÜNİVERSİTESİ	1	,6
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	YALOVA ÜNİVERSİTESİ	1	,6
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ	1	,6
GİRESUN ÜNİVERSİTESİ	1	,6	YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	1	,6
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	8	4,7	DİĞER	2	1,2
			<i>TOPLAM</i>	<i>171</i>	<i>100,0</i>

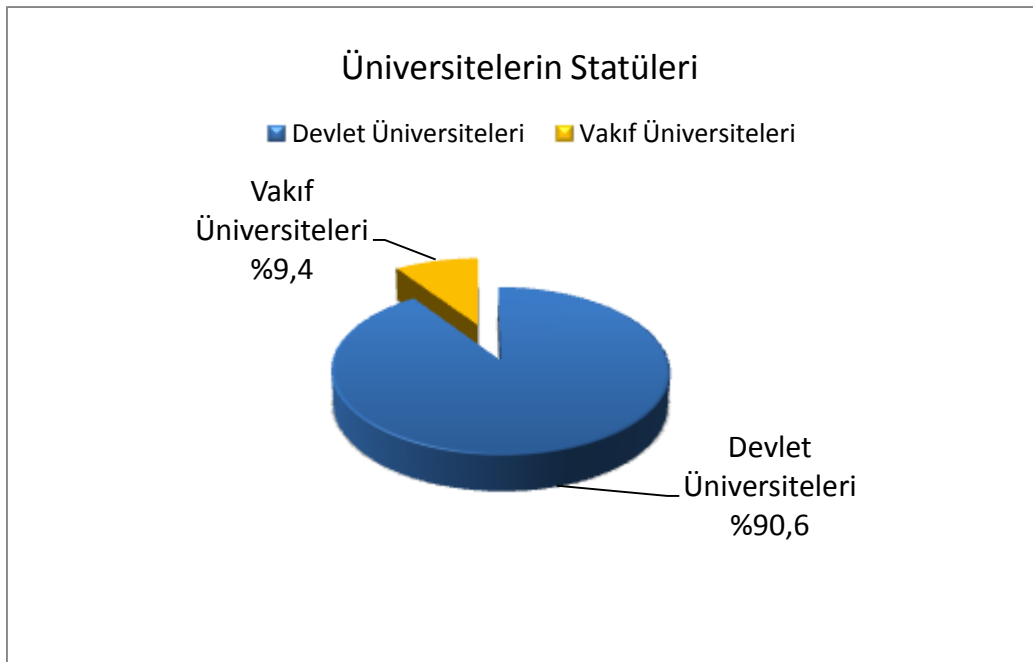
Tablo 4'te araştırmaya katılan sosyologların çalıştıkları üniversiteler görülmektedir. En fazla katılım Adnan Menderes Üniversitesi (12), Ortadoğu Teknik Üniversitesi (12) ve Selçuk Üniversitesi (11) tarafından sağlanmıştır.

Tablo 5: Örneklemin Lisans Eğitimini Tamamladığı Üniversite

	Sayı	%		Sayı	%
ADNAN MENDERES Ü.	9	5,3	İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ	5	2,9
ANADOLU ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	14	8,2
ANKARA ÜNİVERSİTESİ	14	8,2	KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ	2	1,2
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	5	2,9	KOÇ ÜNİVERSİTESİ	1	,6
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	8	4,7
BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	3	1,8	MİMAR SİNAN GÜZEL S. Ü.	2	1,2
BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	1	,6	MUĞLA ÜNİVERSİTESİ	2	1,2
CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ	3	1,8	ORTA DOĞU TEKNİK Ü.	23	13,5
DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	3	1,8	PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ	1	,6
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	SAKARYA ÜNİVERSİTESİ	1	,6
EGE ÜNİVERSİTESİ	10	5,8	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	8	4,7
ERCİYES ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	SÜLEYMAN DEMİREL Ü.	2	1,2
FATİH ÜNİVERSİTESİ	2	1,2	ULUDAĞ ÜNİVERSİTESİ	6	3,5
FIRAT ÜNİVERSİTESİ	4	2,3	YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ	1	,6
GAZİ ÜNİVERSİTESİ	4	2,3	DİĞER	4	2,3
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	24	14,0			
			<i>TOPLAM</i>	<i>171</i>	<i>100,0</i>

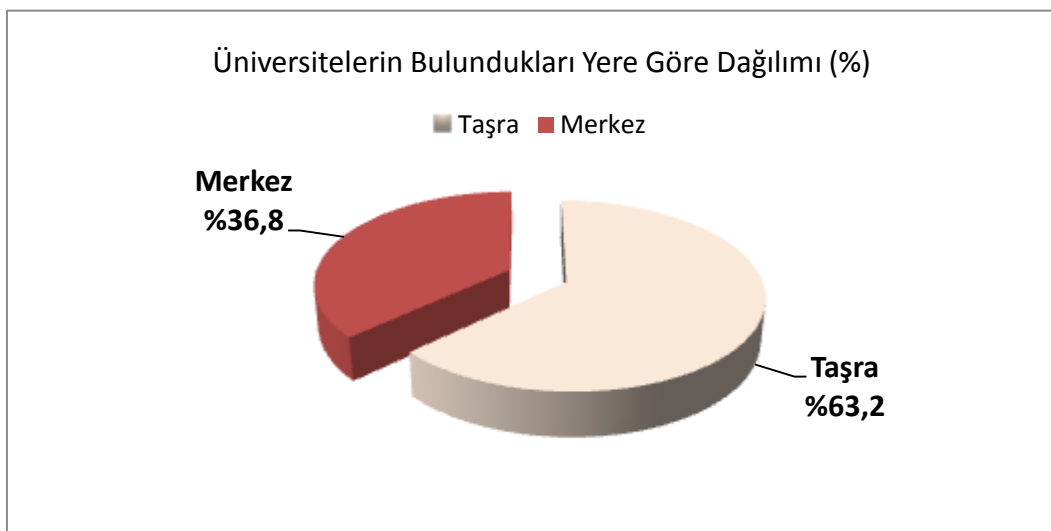
Ayrıca Tablo 5’te de örneklemin lisans eğitimini tamamladığı üniversiteler görülmektedir. Genel olarak katılımcıların birçoğu Hacettepe Üniversitesi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesi ve Ege Üniversitesi mezunu olarak görülmektedir.

Şekil 3: Örneklemin Üniversitelerinin Statüleri

Şekil 3'te görüldüğü gibi örneklemini oluşturan katılımcıların %90,6'sı Devlet üniversitelerinde çalışırken %9,4'ü vakıf üniversitelerinde çalışmaktadır.

Şekil 4: Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı

Şekil 4'te örnekleme temsil eden katılımcıların çalışmakta olduğu üniversiteler buldukları yere göre sınıflandırılmıştır. Şekil 4'e göre örneklemin %36,8'i merkezde çalışırken %63,2'si taşrada çalışmaktadır. Araştırmanın sorularına cevap bulabilmek için örnekleme temsil eden katılımcıların çalışmakta oldukları üniversiteler merkez ve taşra olarak sınıflandırılmıştır. Merkezi; Ankara, İstanbul ve İzmir'deki üniversitelerde çalışan akademisyenler temsil ederken, Taşrayı bu üç ilin dışındaki üniversitelerde çalışan akademisyenler temsil etmektedir.

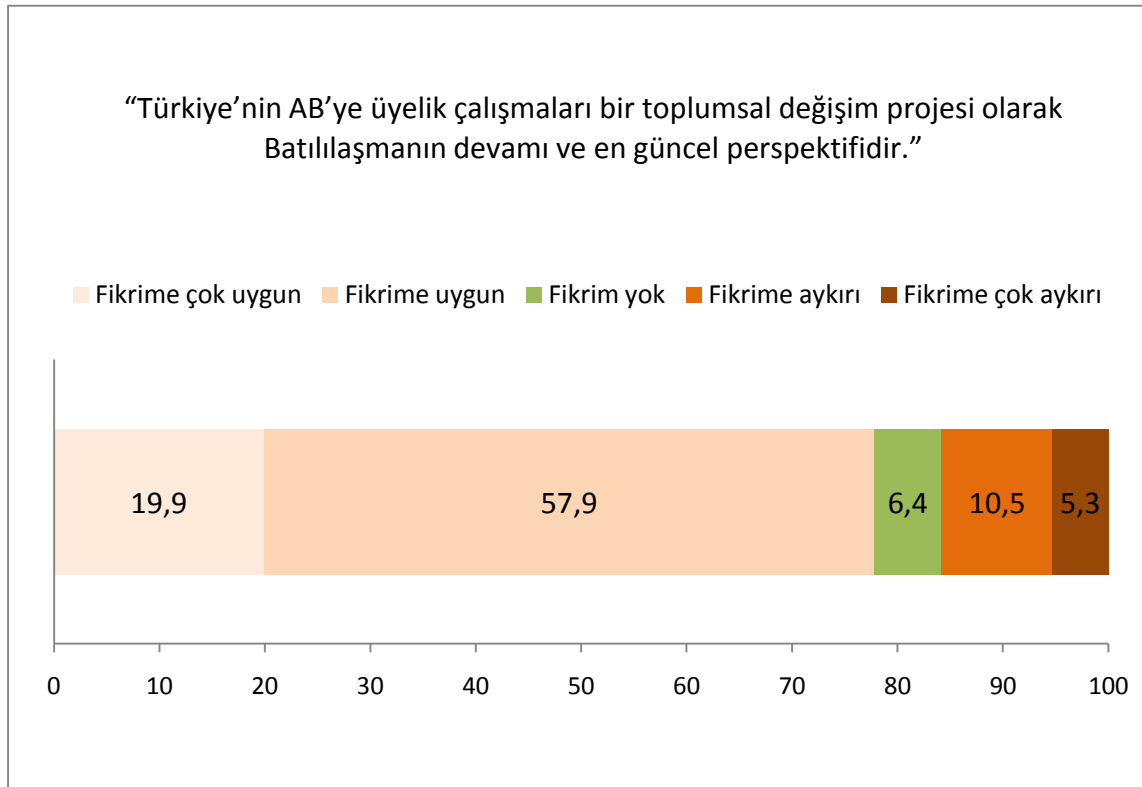
III. 2. Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Üyeliği Konusundaki Görüşlerine Toplumsal Değişme ve Batılılaşma Bağlamından Bakış

Araştırmanın giriş bölümünde belirtildiği gibi Türk Sosyolojisi ve Türk Sosyologları önceleri Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasını önlemek için fikirler ortaya koymuşlardır. Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılmasından sonra ise yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin teorik ve siyasi alt yapısının oluşmasında fikirleriyle öncü olmuşlardır. Türkiye'nin yaşamış olduğu bu toplumsal değişim modernleşme ve Batılılaşma çizgisinde gelişmiştir. Günümüzde ise bu çizginin devamı Avrupa Birliği olarak nitelenmektedir. Bu açıdan, araştırmanın ana problemi olarak da belirtildiği gibi, toplumsal değişim sürecinde Türk Sosyologları'nın Avrupa Birliği ile ilgili neler düşündükleri oldukça önemlidir.

Tablo 6: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Genel Durum (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	34	19,9	19,9	19,9
	Fikrime uygun	99	57,9	57,9	77,8
	Fikrim yok	11	6,4	6,4	84,2
	Fikrime aykırı	18	10,5	10,5	94,7
	Fikrime çok aykırı	9	5,3	5,3	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 5: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Genel Durum (%)

Bir önceki sayfada tablo 6 ve şekil 5'te Türk Sosyologları'nın AB'ye üyelik çabalarına verdikleri anlam toplumsal değişme ve Batılılaşma bağlamında ortaya konmuştur. Genel olarak bakıldığında, Türkiye'nin AB'ye üyelik çabalarının bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifi olduğu katılımcıların görüşlerinde ortaya çıkmaktadır. Bu düşüncüyü katılımcıların %19,9'u fikrine çok uygun bulurken %57,9'u fikrine uygun bulmuştur. Katılımcıların %6,4'ü fikir beyan etmemiş; %10,5'i fikrine aykırı olduğunu, %5,3'ü fikrine çok aykırı olduğunu belirtmişlerdir.

Bu bulgulardan da anlaşıldığı gibi Türk Sosyologları'nın %77,8 oranında büyük bir kısmı AB'ye üyeliği bir toplumsal değişim projesi olarak görmekte, Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifi olarak değerlendirmektedir. Bu yaklaşım Türkiye Cumhuriyeti'nin modernleşme politikalarıyla örtüşmektedir. AB'ye üyelik sürecinde hazırlanan Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programları (2001; 2003; 2008) bu duruma işaret etmektedir:

Çağdaşlaşmayı temel ilke olarak benimseyen Türkiye, aslında Cumhuriyetin kurulmasından bu yana siyasi, hukuki ve ekonomik alanlarda her zaman bir yenileme hareketinin içinde olmuştur... Avrupa Birliği'ne üyeliğimiz, halkımızın desteklediği ulusal bir hedeftir. Türkiye'nin stratejik vizyonunun da ayrılmaz bir parçası olan bu hedef, Cumhuriyetimizin kuruluş felsefesi ve Atatürk'ün ulusumuz için belirlemiş olduğu çağdaş uygarlıkla bütünleşme ülküsüyle birebir örtüşmektedir... Türkiye'nin, hedeflerine ulaşmasını sağlayacak en önemli projesi Avrupa Birliği'ne tam üyeliktir. Türkiye'nin Avrupa Birliği ile bütünleşme emeli, her vatandaşımızın bugününü ve yarınını temelden etkileyen toplumsal bir dönüşüm projesidir. Üretimden tüketime, sağlıktan eğitime, tarımdan sanayiye, enerjiden çevreye, adaletten güvenliğe, günlük yaşamın her alanında köklü değişiklikleri gerektiren, ülkeyi evrensel standart ve uygulamalara götürecektir büyük bir reform hareketidir. Üyelik yolunda gerçekleştirilen siyasi, hukuki, ekonomik veya toplumsal her reform, bireyin hayat standardını yükseltirken, ülkemizin uluslararası ekonomik gücünü, demokratik saygınlığını ve güvenliğini de artırmaktadır. (Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı, 2008).

Göle'ye göre de “Türk siyasal ve kurumsal modernleşmesinin tarihsel referansı olarak Batı'ya doğru bu yöneliş, bugün sürekliliğini Avrupa Birliği perspektifinde bulmaktadır” (Göle, 2008:171). Immanuel Wallerstein da bu duruma ‘Türkiye Avrupalı mı? adlı makalesinde dikkat çekmiştir. Ona göre Atatürk'ün programı kararlı bir biçimde “Batılılaşmayı” (Wallerstein, 2004).

Tablo 7’de ise Türk Sosyologları’nın Türkiye’nin AB’ye üyelik çabalarına yükledikleri anlamın cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Bu dağılıma göre kadın ve erkek sosyologların AB’ye yüklenen anlam konusunda farklı görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. Erkekler AB’yi bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifi olarak görmeye kadınlardan farklılaşmaktadır. Her ne kadar bu düşünceyi hem kadınlar (%64,7) hem de erkekler (%86,4) fikirlerine uygun görseler de bu oranın erkeklerde daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Ayrıca bu düşünceyi kadınların %25’i erkeklerin %9,8’i fikirlerine uygun bulmamışlardır. Bir başka deyişle kadınlar bu düşünceye erkeklerden daha az katılmaktadır.

Tablo 7: Türk Sosyologları’nın Türkiye’nin AB’ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Cinsiyet (%)

<i>“Türkiye’nin AB’ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”</i>						
	Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Fikrim yok	Fikrime aykırı	Fikrime çok aykırı	Toplam
Kadın	6	38	7	13	4	68
	8,8%	55,9%	10,3%	19,1%	5,9%	100,0%
Erkek	28	61	4	5	5	103
	27,2%	59,2%	3,9%	4,9%	4,9%	100,0%
Toplam	34	99	11	18	9	171
	19,9%	57,9%	6,4%	10,5%	5,3%	100,0%

Tablo 8: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Akademik Unvan (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”</i>						
	Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Fikrim yok	Fikrime aykırı	Fikrime çok aykırı	Toplam
Ar. Gör. (YL)	2	3	1	7	2	15
	13,3%	20,0%	6,7%	46,7%	13,3%	100,0%
Ar. Gör. (Doktora)	12	20	5	1	3	41
	29,3%	48,8%	12,2%	2,4%	7,3%	100,0%
Dr.	0	5	1	1	0	7
	,0%	71,4%	14,3%	14,3%	,0%	100,0%
Yrd. Doç. Dr	9	35	2	2	1	49
	18,4%	71,4%	4,1%	4,1%	2,0%	100,0%
Doç. Dr	4	13	1	4	2	24
	16,7%	54,2%	4,2%	16,7%	8,3%	100,0%
Prof. Dr	5	18	1	2	0	26
	19,2%	69,2%	3,8%	7,7%	,0%	100,0%
Öğretim Görevlisi	2	5	0	1	1	9
	22,2%	55,6%	,0%	11,1%	11,1%	100,0%
Toplam	34	99	11	18	9	171
	19,9%	57,9%	6,4%	10,5%	5,3%	100,0%

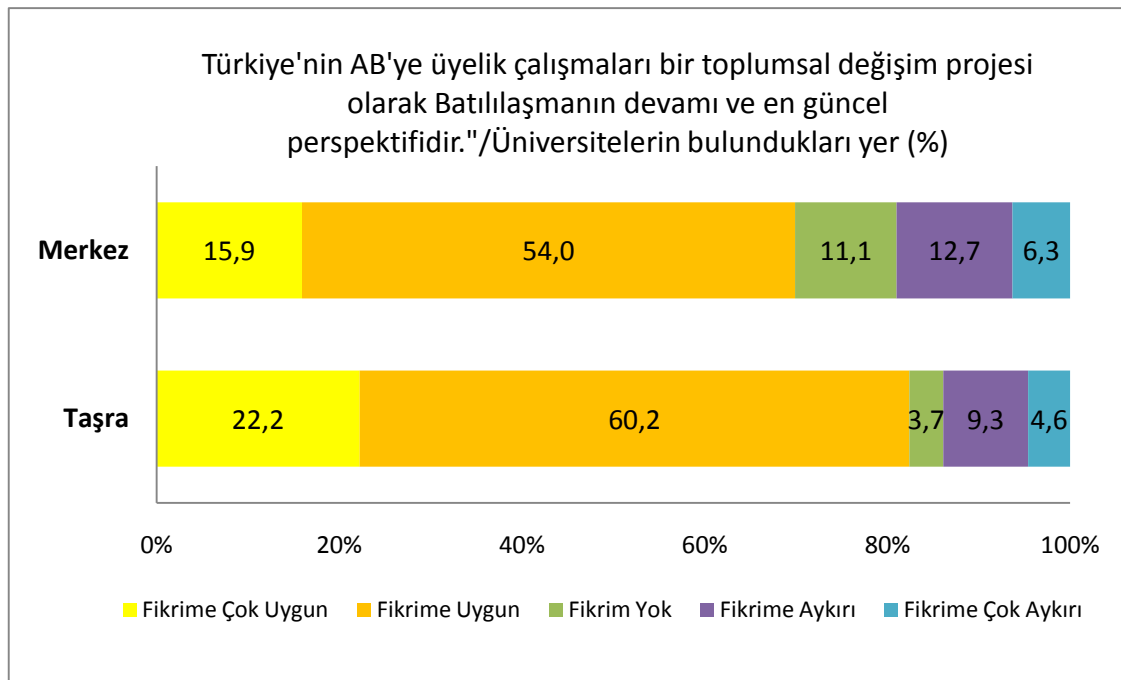
Tablo 8’de Türk Sosyologları’nın AB’ye üyeliğe yükledikleri anlamın akademik unvan temelinde incelendiği görülmektedir. Bu incelemeye göre farklı akademik unvanlara sahip sosyologların AB’ye yüklenen anlam konusunda farklı görüşlere sahip olduğu ortaya çıkmaktadır. İlgili düşünceye en yüksek destek Yrd. Doç. Dr. (%89,8) ve Prof. Dr. (%88,4)’lardan gelmiştir. Sonra sırasıyla doktora seviyesindeki araştırma görevlileri (%78,1), öğretim görevlileri (%77,8), doktorlar (%71,4) ve doçent doktorlar (%70,9) gelmektedir. Akademik unvana göre değerlendirmede en dikkat çekici durum, yüksek lisans düzeyindeki araştırma görevlilerinin bu düşünceye %60 oranında olumsuz

yaklaşması olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca doçent doktorlar %25 oranında olumsuz cevap vermişlerdir.

Tablo 9: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin Buldukları Yer (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”</i>						
	Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Fikrim yok	Fikrime aykırı	Fikrime çok aykırı	Toplam
Taşra	24	65	4	10	5	108
	22,2%	60,2%	3,7%	9,3%	4,6%	100,0%
Merkez	10	34	7	8	4	63
	15,9%	54,0%	11,1%	12,7%	6,3%	100,0%
Toplam	34	99	11	18	9	171
	19,9%	57,9%	6,4%	10,5%	5,3%	100,0%

Şekil 6: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin Buldukları Yer (%)

Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye üyelik çabalarına yükledikleri anlamın üniversitelerin buldukları yere göre değerlendirilmesi Tablo 9 ve Şekil 6'da verilmiştir. Bu değerlendirmede Ankara, İstanbul ve İzmir de bulunan üniversiteler Merkez; üç büyük ilin dışında kalan üniversiteler ise Taşra olarak adlandırılmıştır. Aktay da böyle bir sınıflamanın varlığından söz etmektedir. Ona göre taşra üniversitesi deyimi genellikle Ankara, İstanbul ve İzmir'in dışındaki, hatta kimi durumlarda ikincisi ve üçüncüsündeki, yüksek eğitim kurumlarına yönelik, en iyi ihtimalle pejoratif imlemeler taşıyan bir deyim olarak kullanılmaktadır (Aktay, 2005).

Yapılan değerlendirmelere göre Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmalarını bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve güncel perspektifi olarak görme konusunda taşrada bulunan üniversitede çalışan akademisyenler merkezdekilere göre daha kararlılırlar. İlgili akademisyenler %82,4 oranında bu düşüncüyü fikrine uygun olarak belirtirken Merkez'de çalışan akademisyenlerin %69,9'u bu düşüncüyü desteklemiştir. Merkez'de çalışanların %11'i fikrim yok derken bu oran Taşra'da çalışanlarda %3,7 olmuştur. Yine bu düşünceye Merkezin %19'u olumsuz yaklaşmış, Taşranın ise %13,9'u olumsuz olarak değerlendirmiştir. Her ne kadar iki grubun görüşleri arasında farklılıklar görülse de her iki kümede de ilgili konuya desteğin yüksek olduğunu belirtmekte fayda vardır.

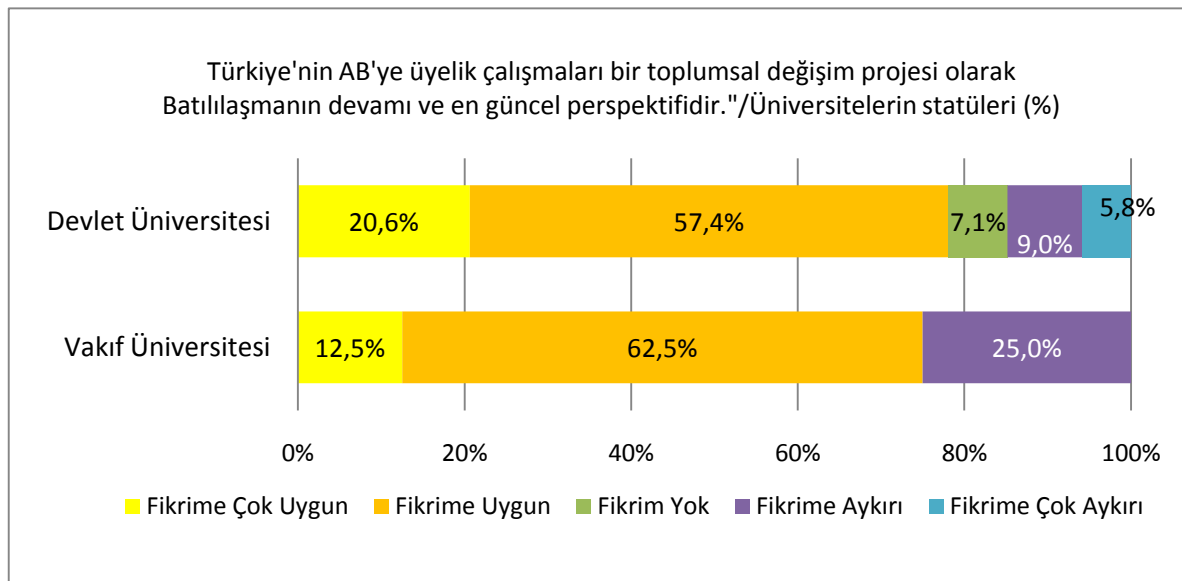
Tablo 10 ve Şekil 7'de Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmalarına verilen anlamın üniversitelerin statülerine göre değerlendirilmesi verilmiştir. İlgili tablo ve şekilde görüldüğü gibi çalışmanın ana problemine devlet üniversitelerinde çalışanların %78'i olumlu cevap vermiştir. Vakıf üniversitelerinde ise düşüncelerini fikrime çok uygun ve fikrime uygun olarak belirtenlerin oranı %75'tir. Devlet

üniversitelerinde %7,1'lik bir kesim fikrim yok derken, vakıf üniversitesinde çalışanların hepsi fikir beyan etmiştir.

Tablo 10: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin Statüsü (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”</i>						
	Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Fikrim yok	Fikrime aykırı	Fikrime çok aykırı	Toplam
Devlet Üniversitesi	32	89	11	14	9	155
	20,6%	57,4%	7,1%	9,0%	5,8%	100,0%
Vakıf Üniversitesi	2	10	0	4	0	16
	12,5%	62,5%	,0%	25,0%	,0%	100,0%
Toplam	34	99	11	18	9	171
	19,9%	57,9%	6,4%	10,5%	5,3%	100,0%

Şekil 7: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarına Yükledikleri Anlam/Üniversitelerin statüsü (%)

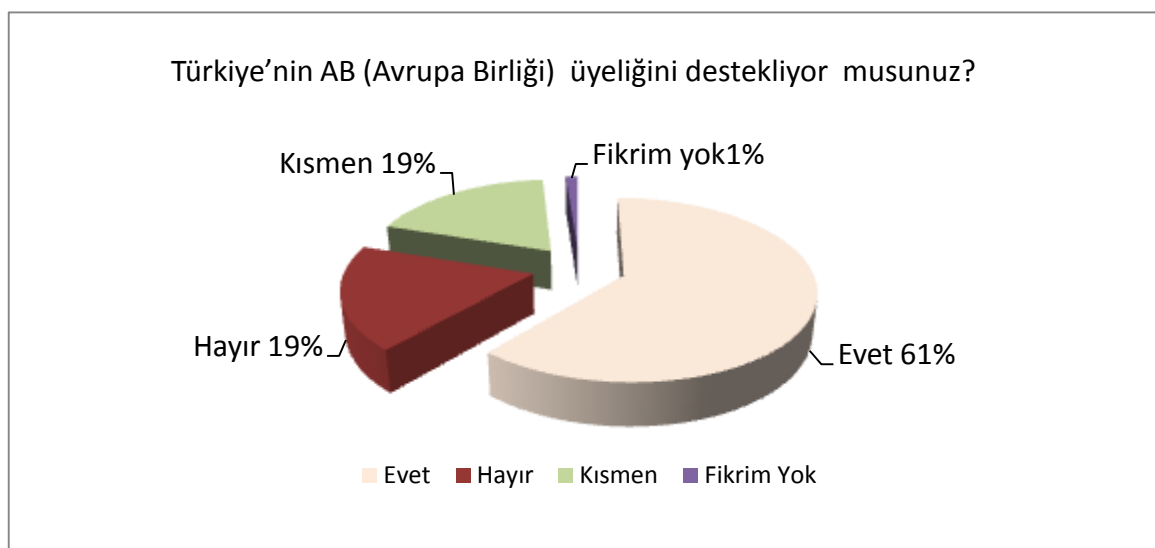
III. 3. Türkiye'nin AB üyeliğine Destek Olup Olmama Durumu

Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB üyeliği konusundaki fikirleri tablo 11 ve şekil 8'de görülmektedir. Katılımcıların %61,4'ü Türkiye'nin AB'ye üyeliğini desteklerken, %18,7'si desteklememektedir. Yine katılımcıların %18,7'lik bir kısmı kısmen üyeliği desteklediklerini belirtmiştir. Katılımcıların sadece %1,2'lik bir kısmı fikir beyan etmemiştir. Bu durum Türk Sosyologları'nın Avrupa Birliği'ne destek olup olmama konusunda düşüncelerinin net olduğunu göstermektedir.

Tablo 11: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşleri

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) üyeliğini destekliyor musunuz?</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Evet	105	61,4	61,4	61,4
	Hayır	32	18,7	18,7	80,1
	Kısmen	32	18,7	18,7	98,8
	Fikrim Yok	2	1,2	1,2	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

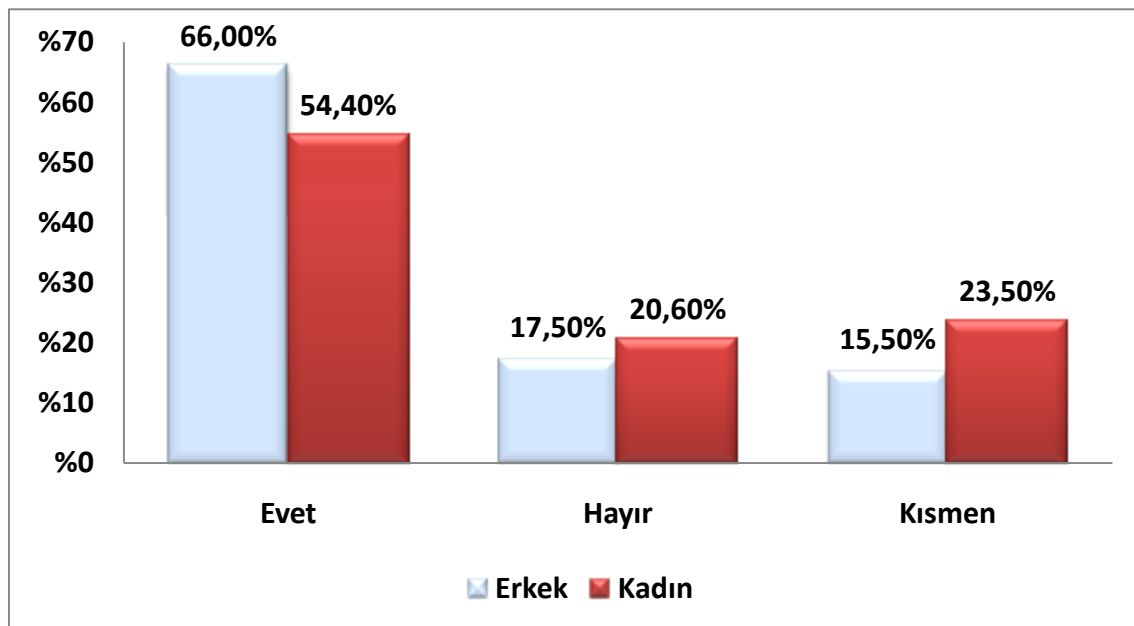
Şekil 8: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşleri

Tablo 12: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) Üyeliğini Destekliyor musunuz?</i>						
Cinsiyet		Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	Toplam
		Kadın	37 54,4%	14 20,6%	16 23,5%	1 1,5%
Erkek		68 66,0%	18 17,5%	16 15,5%	1 1,0%	103 100,0%
	Toplam	105 61,4%	32 18,7%	32 18,7%	2 1,2%	171 100,0%

Şekil 9: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Tablo 12 ve şekil 9'da Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre dağılımı verilmiştir. Bu bağlamda Türkiye'nin AB üyeliğine destek hem erkeklerde hem de kadınlarda yüksektir. Fakat erkeklerde (%66,0) kadınlara (%54,4) göre daha

yüksektir. Kadınların %23,5'i kısmen destek olduklarını belirterek üyeliğe erkeklerden (%15,5) daha temkinli yaklaşmışlardır. Yine kadınların %20,6'sı üyeliğe karşı çıkarken bu oran erkeklerde %17,5 olarak kalmıştır.

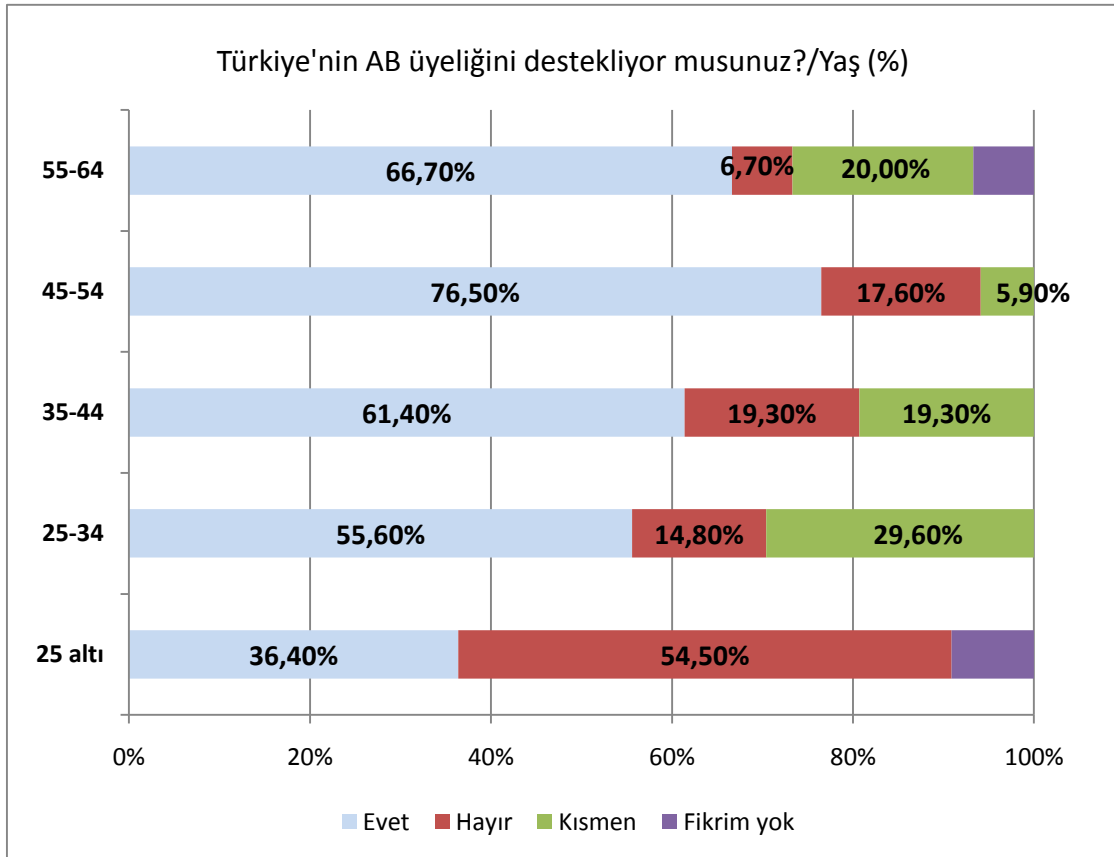
Tablo 13: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) üyeliğini destekliyor musunuz?</i>						
		Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	Toplam
		Yaş	25 altı	4	6	0
36,4%	54,5%			,0%	9,1%	100,0%
25-34	30		8	16	0	54
	55,6%		14,8%	29,6%	,0%	100,0%
35- 44	35		11	11	0	57
	61,4%		19,3%	19,3%	,0%	100,0%
45-54	26		6	2	0	34
	76,5%		17,6%	5,9%	,0%	100,0%
55-64	10		1	3	1	15
	66,7%		6,7%	20,0%	6,7%	100,0%
Toplam	105		32	32	2	171
	61,4%		18,7%	18,7%	1,2%	100,0%

Tablo 13'te Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin görüşlerine yaş grupları bağlamında bakıldığında, AB'ye üyeliğe en yüksek desteğin 45-54 yaş grubundan (%76,5) geldiği gözlenmektedir. AB'ye üyeliği 55-64 yaş grubu %66,7'lik oranda, 45-54 yaş grubu %76,5'lik oranda, 35-44 yaş grubu %61,4'lük oranda, 25-34 yaş grubu %55,6'lık oranda, 25 yaş altı grubu ise %36,4'lük oranda desteklemiştir. AB'ye üyeliğe hayır en çok 25 altı yaş grubunda (%54,5) belirlemiştir. Sonra sırasıyla 35-44 yaş grubu (%19,30), 45-54 yaş grubu (%17,60), 25-34 yaş grubu (%14,80), 55-64 yaş grubu

(%6,70) gelmektedir. AB'ye üyeliğe 25-34 yaş grubu %29,60'luk oranda kısmen destek verdiklerini belirterek daha temkinli davranmıştır. Kısmen seçeneğini belirtenlerin oranı 35-44 yaş grubunda %19,30, 55-64 yaş grubunda %20, 45-54 yaş grubunda %5,9 dur. AB'ye üyeliğe destek vermeyenlerin oranı en yüksek %54,5 ile 25 altı yaş grubundadır. Sonra sırasıyla 35-44 yaş grubu (%19,3), 45-54 yaş grubu (%17,6), 25-34 yaş grubu (%14,8), 55-64 yaş grubu (%6,7) gelmektedir. Bütün bu bulgular bağlamında AB'ye üyeliğe desteğin yaş yükseldikçe arttığını görmekteyiz. Öyle ki destek 25 yaş altında en düşük seviyededir. İlgili durum aşağıdaki şekilde de ortaya konmuştur.

Şekil 10: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı (%)

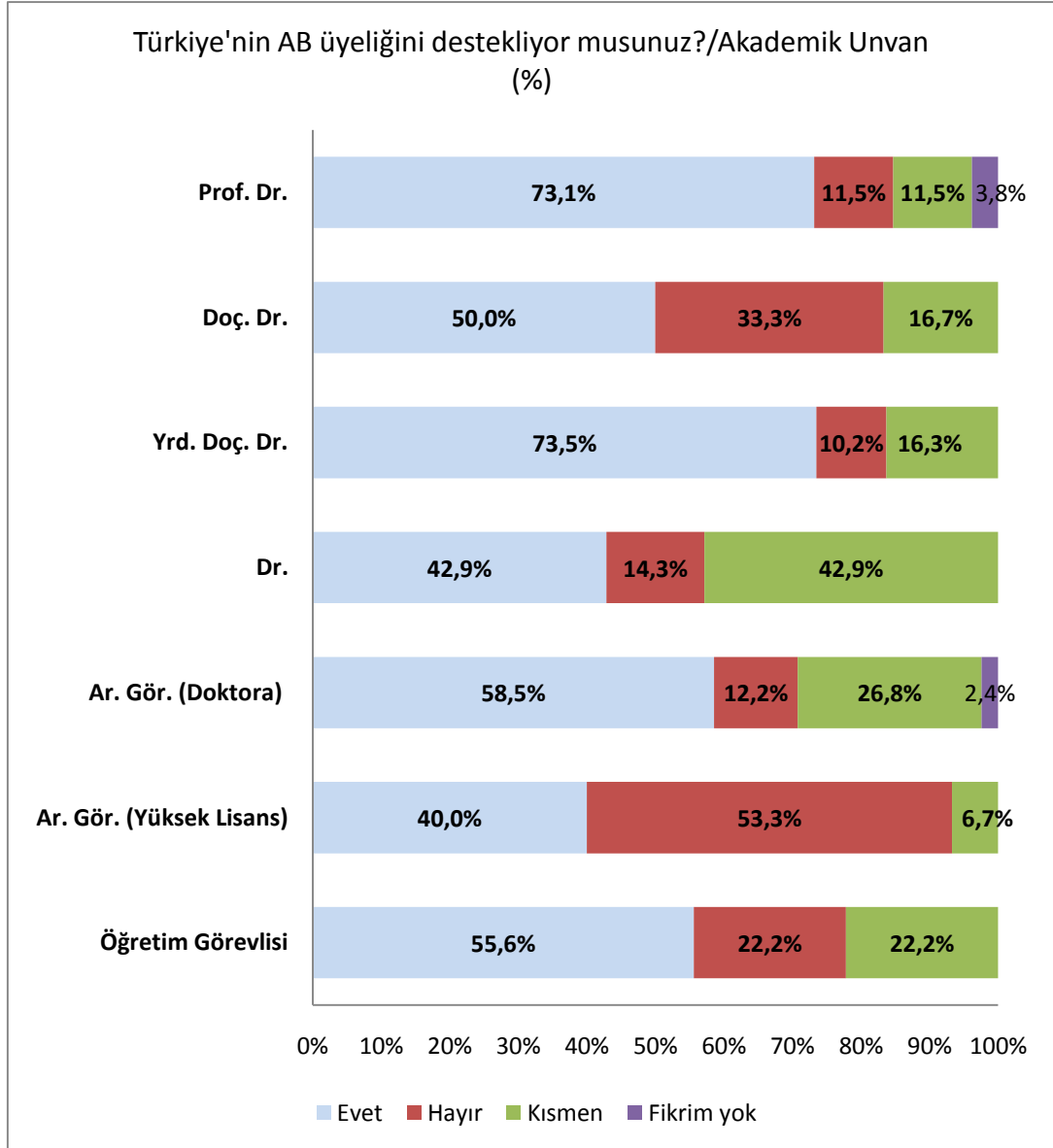
Tablo 14: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Akademik Unvana Göre Dağılımı

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) Üyeliğini Destekliyor musunuz?</i>						
		Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	Toplam
<i>Akademik Unvan</i>	Ar. Gör. (YL)	6	8	1	0	15
		40,0%	53,3%	6,7%	,0%	100,0%
	Ar. Gör. (Doktora)	24	5	11	1	41
		58,5%	12,2%	26,8%	2,4%	100,0%
	Dr.	3	1	3	0	7
		42,9%	14,3%	42,9%	,0%	100,0%
	Yrd. Doç. Dr.	36	5	8	0	49
		73,5%	10,2%	16,3%	,0%	100,0%
	Doç. Dr.	12	8	4	0	24
		50,0%	33,3%	16,7%	,0%	100,0%
	Prof. Dr.	19	3	3	1	26
		73,1%	11,5%	11,5%	3,8%	100,0%
	Öğretim Görevlisi	5	2	2	0	9
		55,6%	22,2%	22,2%	,0%	100,0%
Toplam		105	32	32	2	171
		61,4%	18,7%	18,7%	1,2%	100,0%

Türkiye'nin AB üyeliğine ilişkin görüşlere akademik unvan bağlamında bakıldığında (Tablo 14 - Şekil 11) profesör doktorların (%73,1) ve yardımcı doçent doktorların (%73,5) üyeliğe en yüksek desteği verdiği görülecektir. Bu oran doktora düzeyindeki araştırma görevlilerinde %58,5, öğretim görevlilerinde %55,6, doçent doktorlarda %50, doktorlarda %42,9 ve yüksek lisans düzeyindeki araştırma görevlilerinde %40'tır. Tabloda dikkat çekici husus yüksek lisans düzeyindeki araştırma görevlilerinin %53,3 oranlık kısmının Türkiye'nin AB'ye üyeliğini desteklememesidir. Doktorların %42,9'luk bir kısmı, doktora düzeyindeki araştırma görevlilerinin %28,8'lik bir kısmı,

öğretim görevlilerinin %22,2'lik bir kısmı AB'ye üyeliği kısmen desteklediklerini belirtmişlerdir.

Şekil 11: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Akademik Unvana Göre Dağılımı

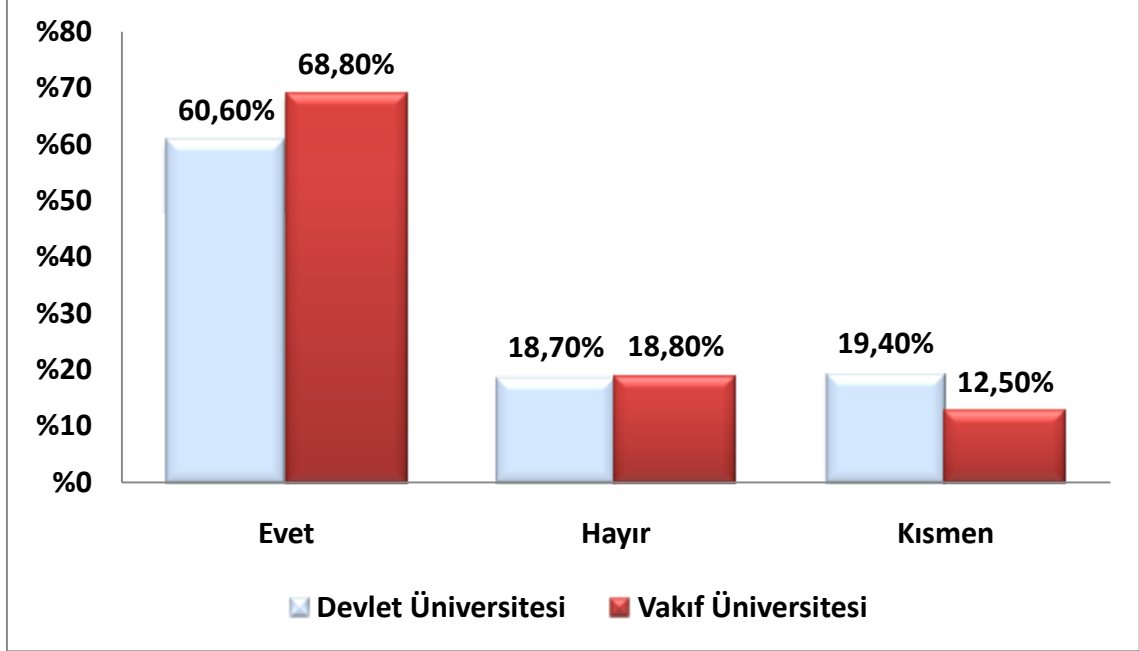

Tablo 15: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Statülerine Göre Dağılımı (%)

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) Üyeliğini Destekliyor musunuz?</i>						
		Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	Toplam
<i>Üniversitelerin Statüsü</i>	Devlet Üniversitesi	94	29	30	2	155
		60,6%	18,7%	19,4%	1,3%	100,0%
	Vakıf Üniversitesi	11	3	2	0	16
		68,8%	18,8%	12,5%	,0%	100,0%
Toplam		105	32	32	2	171
		61,4%	18,7%	18,7%	1,2%	100,0%

Tablo 15 ve Şekil 12'de görüldüğü gibi vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin %68,8'i Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir. Bu oran devlet üniversitelerinde %60,6'dır. AB üyeliğine desteğe hayır cevabı verenlerin oranı her iki kümede de hemen hemen aynıdır (devlet üniversiteleri %18,7; vakıf üniversiteleri %18,8). Devlet üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin %19,4'ü üyeliği kısmen desteklediklerini belirtirken, vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin %12,5'i kısmen destek olduklarını belirtmişlerdir. Devlet üniversitelerinde çalışan akademisyenlerin %1,2'si fikir beyan etmemiştir. Bu veriler ışığında vakıf üniversitelerinde AB'ye desteğin nisbi olarak da olsa devlet üniversitelerinden daha yüksek olduğu söylenebilir. Ayrıca devlet üniversitelerinde çalışan sosyologların (%19,4) diğerlerine (%12,5) göre üyeliğe daha itidalli yaklaştıkları gözlemlenmiştir.

Şekil 12: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyeliğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Statülerine Göre Dağılımı

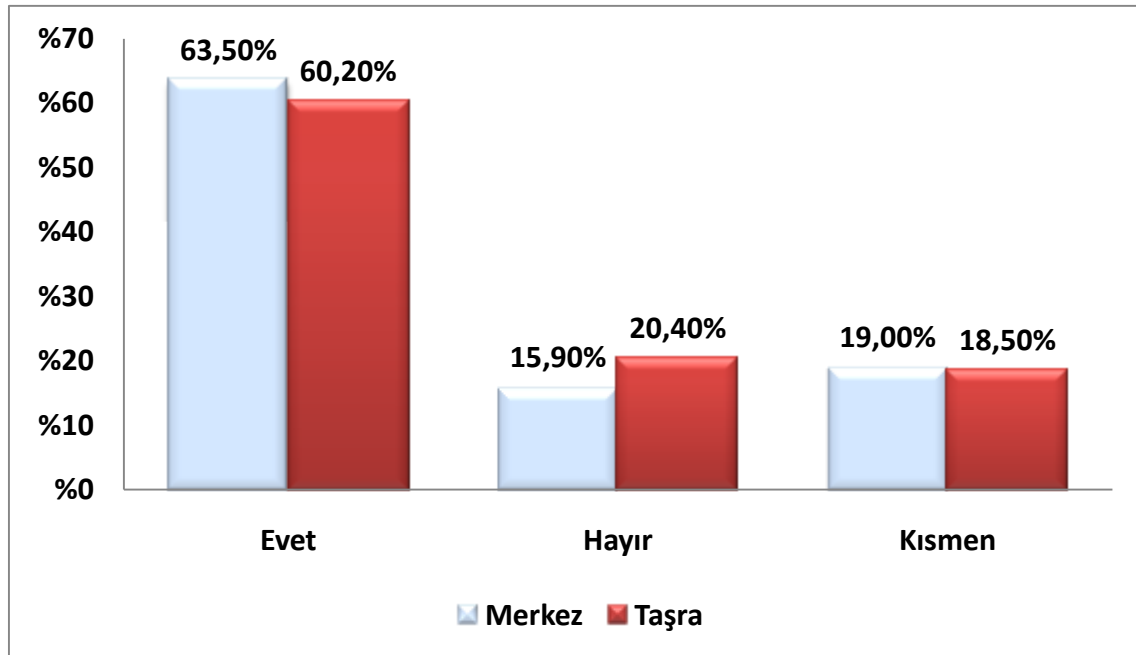
Tablo 16 ve şekil 13'te Türkiye'nin AB üyeliğine destek olup olmama durumu üniversitelerin buldukları yer (taşra-merkez) bağlamında ortaya konmuştur. İlgili tablo ve şekilde görüldüğü gibi her iki kümede de Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine destek yüksektir. Bu oran merkezdeki üniversitelerde %63,5 taşradaki üniversitelerde %60,2'dir. Kısmen destek olanların oranı da hemem hemen aynıdır (merkez %19,0; taşra %18,50). Göze çarpan bir nokta AB üyeliğine destek konusunda hayır cevabının taşrada bulunan üniversitelerde (%20,4), merkezde bulunan üniversitelerde (%15,9) çıkmasıdır. Bu veriler ışığında olumsuz tepkinin en fazla taşrada bulunan üniversitelerden geldiği söylenebilir. Ayrıca her iki kümede de desteğin yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedenlerinden biri olarak iletişim olanaklarının gelişmesiyle internet kullanımının yaygınlaşması sonucu haberdar olmanın kolaylaşması gösterilebilir. Aktay'ın da belirttiği

gibi merkez-taşra gibi bir sınıflamaya neden olacak fark eskiye nazaran ortadan kalkacaktır (Aktay, 2005).

Tablo 16: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyelğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı (%)

<i>Türkiye'nin AB (Avrupa Birliği) Üyelğini Destekliyor musunuz?</i>					
	Evet	Hayır	Kısmen	Fikrim yok	Toplam
<i>Taşra</i>	65	22	20	1	108
	60,2%	20,4%	18,5%	,9%	100,0%
<i>Merkez</i>	40	10	12	1	63
	63,5%	15,9%	19,0%	1,6%	100,0%
Toplam	105	32	32	2	171
	61,4%	18,7%	18,7%	1,2%	100,0%

Şekil 13: Türk Sosyologları'nın Türkiye'nin AB Üyelğine İlişkin Görüşlerinin Üniversitelerin Buldukları Yere Göre Dağılımı (%)

III. 4. Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir?

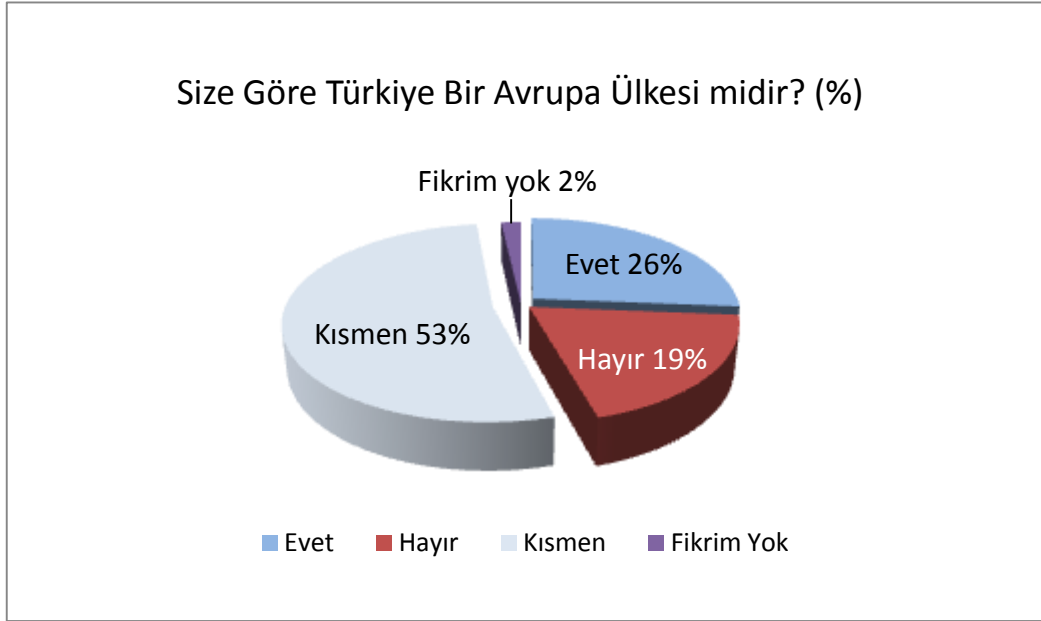
Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olup olmadığı uzun yıllardan beridir hem Avrupa'da hem de Türkiye'de tartışılmaktadır. Bu durumu kimi Kıta bağlamında değerlendirmiş kimi de anlam bakımından olayı ele almıştır. Özellikle Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik çalışmalarının ivme kazanması bu tartışmayı görünür kılmıştır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'nin siyasal ve düşünsel hayatında önemli bir yeri olan Türk Sosyologları'nın da bu konuyla ilgili fikirleri önemli olmaktadır.

Tablo 17: Size Göre Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir? (%)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Evet	45	26,3	26,3	26,3
	Hayır	33	19,3	19,3	45,6
	Kısmen	90	52,6	52,6	98,2
	Fikrim yok	3	1,8	1,8	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Tablo 17 ve şekil 14'te görüldüğü gibi Türk Sosyologları büyük bir oranda (kısmen %52,6) Türkiye'yi ne tam olarak Avrupalı ne de tam olarak Avrupa'nın dışında görmektedir. Avrupa ülkesi olarak görenlerin oranı %26,3 iken Avrupa ülkesi olarak görmeyenlerin oranı %19,3'tür.

Şekil 14: Size Göre Türkiye Bir Avrupa Ülkesi midir? (%)

III. 5. Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu?

Tablo 18: Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu? (%)

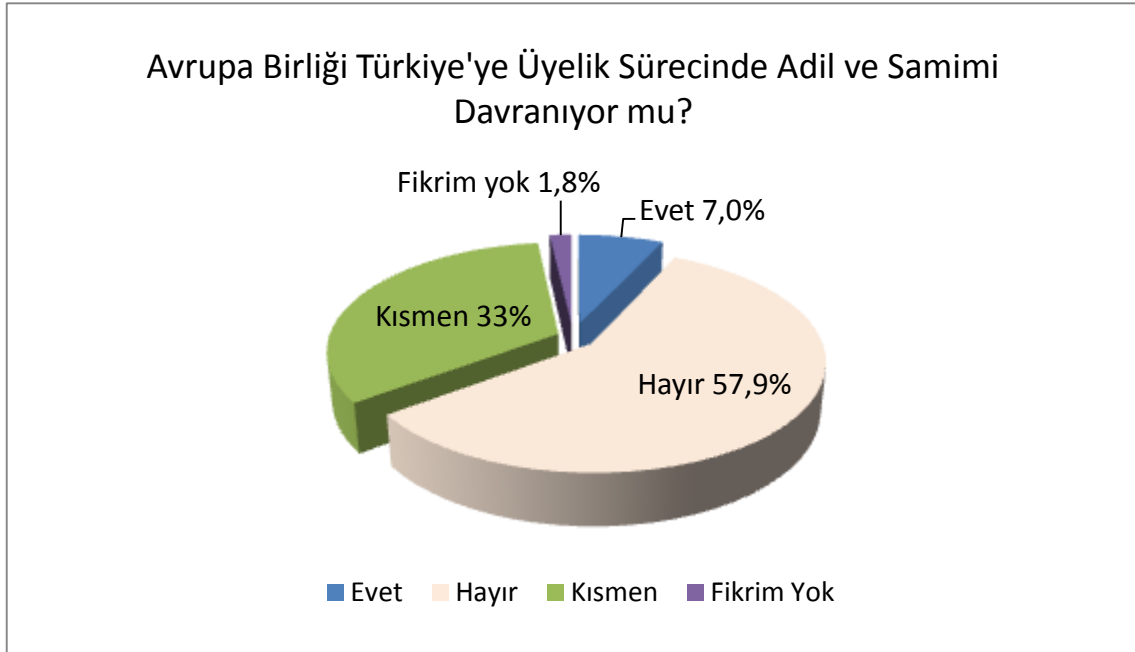
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Evet	12	7,0	7,0	7,0
	Hayır	99	57,9	57,9	64,9
	Kismen	57	33,3	33,3	98,2
	Fikrim yok	3	1,8	1,8	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Tablo 18 ve Şekil 15'te Türk Sosyologları'nın AB'nin samimiyetine olan inançları değerlendirilmiştir. Avrupa Birliği Türkiye'ye üyelik sürecinde adil ve samimi davranıyor mu? sorusuna katılımcıların %57,9'u hayır, %33,3'ü kısmen, %7'si evet cevabı vermiştir. Bulgulardan anlaşıldığı gibi Türk Sosyologları'nda AB'nin samimiyetine olan

inanç çok düşüktür. Bu durum Türk halkının genelinde de böyledir. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nun (USAK) belirli aralıklarla yaptığı araştırmalarda da AB'nin samimiyetine olan güven oldukça düşük çıkmıştır. Öyle ki AB'nin samimiyetine olan güvensizlik zaman ilerledikçe artmaktadır. Bu oran aralık 2004'te %55, haziran 2005'te %64 ve kasım 2006'da %81'dir (USAK, 2004; 2005; 2006). Ayrıca Kongar da bu duruma dikkat çekmiştir; AB, içine almaya hazırlandığı Türkiye ile imzaladığı "Müzakere Çerçeve Belgesi" bağlamında olduğu gibi, Türkiye'ye, öteki üyelerle eşit muamele yapmamaktadır (Kongar, 2005).

Katılımcıların %33'lük bir kısmının kısmen cevabı vermelerinin akademisyenlikle ilintili olduğu söylenebilir. Bilimsel anlayışın gerektirdiği objektiflik burada etkili olmuştur.

Şekil 15: Avrupa Birliği Türkiye'ye Üyelik Sürecinde Adil ve Samimi Davranıyor mu? (%)

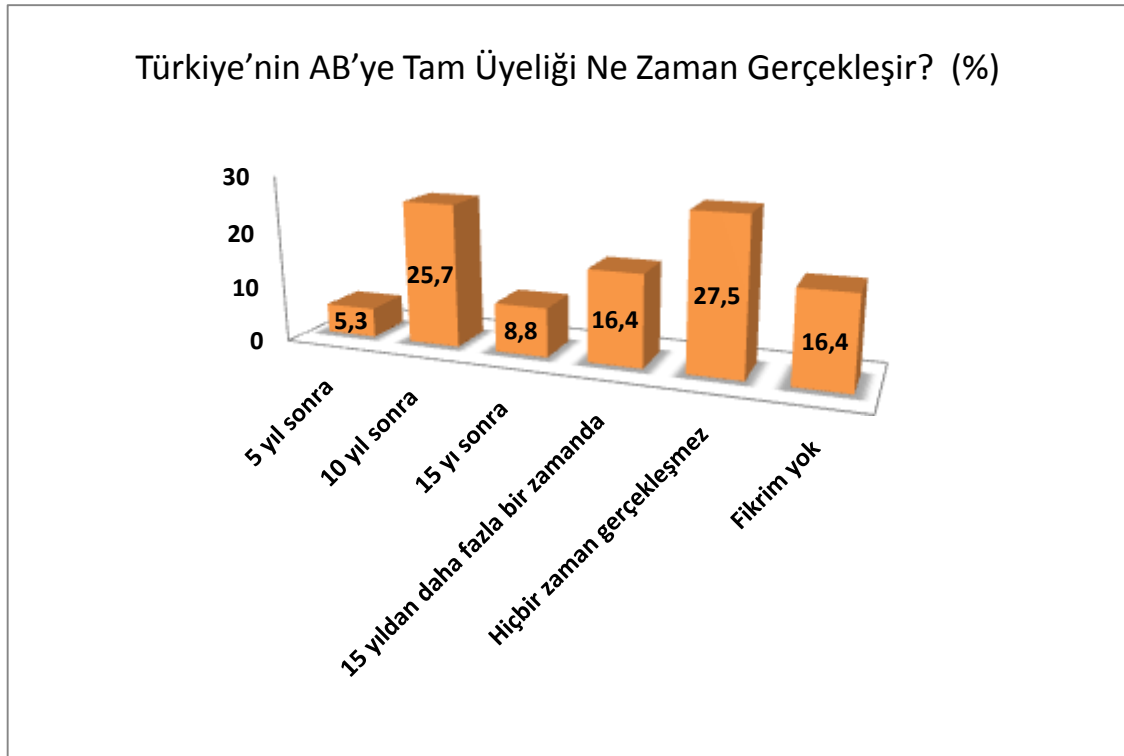

III. 6. Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir?

Tablo 19: Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir? (%)

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
5 yıl sonra	9	5,3	5,3	5,3
10 yıl sonra	44	25,7	25,7	31,0
15 yıl sonra	15	8,8	8,8	39,8
15 yıldan daha fazla bir zamanda	28	16,4	16,4	56,1
Hiçbir zaman gerçekleşmez	47	27,5	27,5	83,6
Fikrim yok	28	16,4	16,4	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 16: Türkiye'nin AB'ye Tam Üyeliği Ne Zaman Gerçekleşir? (%)

Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği ne zaman gerçekleşir? sorusu Türkiye'nin gündemini önemli ölçüde meşgul etmektedir. Bir önceki sayfada tablo 19 ve Şekil 16'da bu durum ortaya konmuştur. Katılımcıların sadece %5,3'ü 5 yıl gibi kısa bir zamanda tam üyeliğin gerçekleşeceğini belirtmiştir. 10 yıl sonra gerçekleşir cevabı verenlerin oranı ise %25,7'dir. Katılımcıların %8,8'i 15 yıl sonra derken, %16,4'ü 15 yıldan daha fazla bir zamana işaret etmişlerdir. Hiçbir zaman gerçekleşmez cevabı verenlerin oranı da azımsanamayacak ölçüdedir (%27,5).

Bu bulgular ışığında Türk Sosyologları'nın büyük bir kısmı yakın bir gelecekte Türkiye'nin AB'ye tam üye olarak kabul edilmeyeceğini düşünmektedir. Önemli bir kısmı da Türkiye'nin hiçbir zaman üyeliğe kabul edilmeyeceğini düşünmektedir. Bununla birlikte üyelik sürecinde AB-Türkiye ilişkilerinde yaşanan sorunlar, üyeliğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda kuşkuları artırmıştır. Katılımcıların %16,4'ünün ilgili soruya fikrim yok cevabı vermesi bu durumun göstergesi olabilir.

Ayrıca bu konuda Göle farklı bir perspektif geliştirmiştir; Ona göre Türkiye'nin "Avrupa arzusu" ile Avrupa'da uyandırdığı kaygı arasındaki mesafe, hiç kuşkusuz ancak uzun vadeli bir tarihsel zamansallık içinde değerlendirilebilir (Göle, 2008:168).

III. 7. Avrupa Birliği Nedir?

Genel olarak bakıldığında Avrupa Birliği tarihsel temelleri çok eskilere dayanan bir oluşumdur. 1849'da Victor Hugo tarafından düşünsel temelleri atılmış, Roma ve Paris Antlaşmalarıyla somutlaşmıştır. Önceleri Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu olarak adlandırılan topluluk sonra daha kapsamlı bir birliğe dönüşmüştür. Ekonomik bütünleşme amacını güden 6 ülkeli bir işbirliği denemesi, bugün tek bir anayasayı tartışan

(daha önce denenmemiş boyutlarda) 27 üyeli dev bir entegrasyon haline gelmiştir (Keskin, 2008:3-4).

Kimilerine göre de Avrupa Birliği yukarıdaki kısa açıklamanın ötesinde bir anlam taşımaktadır. Bu açıdan Türk Sosyologları'nın Avrupa Birliği'ni nasıl tanımladıkları çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde önem arz etmektedir.

Bu bağlamda katılımcıların AB'yi nasıl tanımladıkları Tablo 20'de ortaya konmuştur. Katılımcılara Avrupa Birliği'ni; AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır, AB ekonomik bir birliktir ve AB siyasi bir birliktir ana başlıkları çerçevesinde, birden fazla seçeneği işaretleyebilme olanağı sunularak tanımlamaları istenmiştir. Bu bağlamda bakıldığında katılımcıların %23,4'ünün AB'yi siyasi bir birlik olarak tanımladıkları görülmektedir. Ayrıca %22,8'i AB'yi hem siyasi hem ekonomik hem de Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan bir birlik (Hepsi) olarak tanımlamıştır. %15,8'i hem ekonomik hem de siyasi bir birlik, %12,3'ü ekonomik bir birlik, %11,7'si Hıristiyan geleneğinden kaynaklı ortak bir uygarlık olarak tanımlamıştır. Ayrıca katılımcıların %4,1'i AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklı ortak bir uygarlıktır ve siyasi bir birliktir cevabı verirken, %3,5'i AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır ve ekonomik bir birliktir cevabı vermiştir. İlgili tablodan anlaşılacağı gibi, genel eğilim üç unsuru da içeren (AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır, AB ekonomik bir birliktir, AB siyasi bir birliktir) bir tanımlamadan yanadır. Ayrıca AB'nin sadece siyasi bir birlik olduğunu düşünenlerin sayısı hiçte azımsanamayacak düzeydedir.

Tablo 20: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 1 (%)

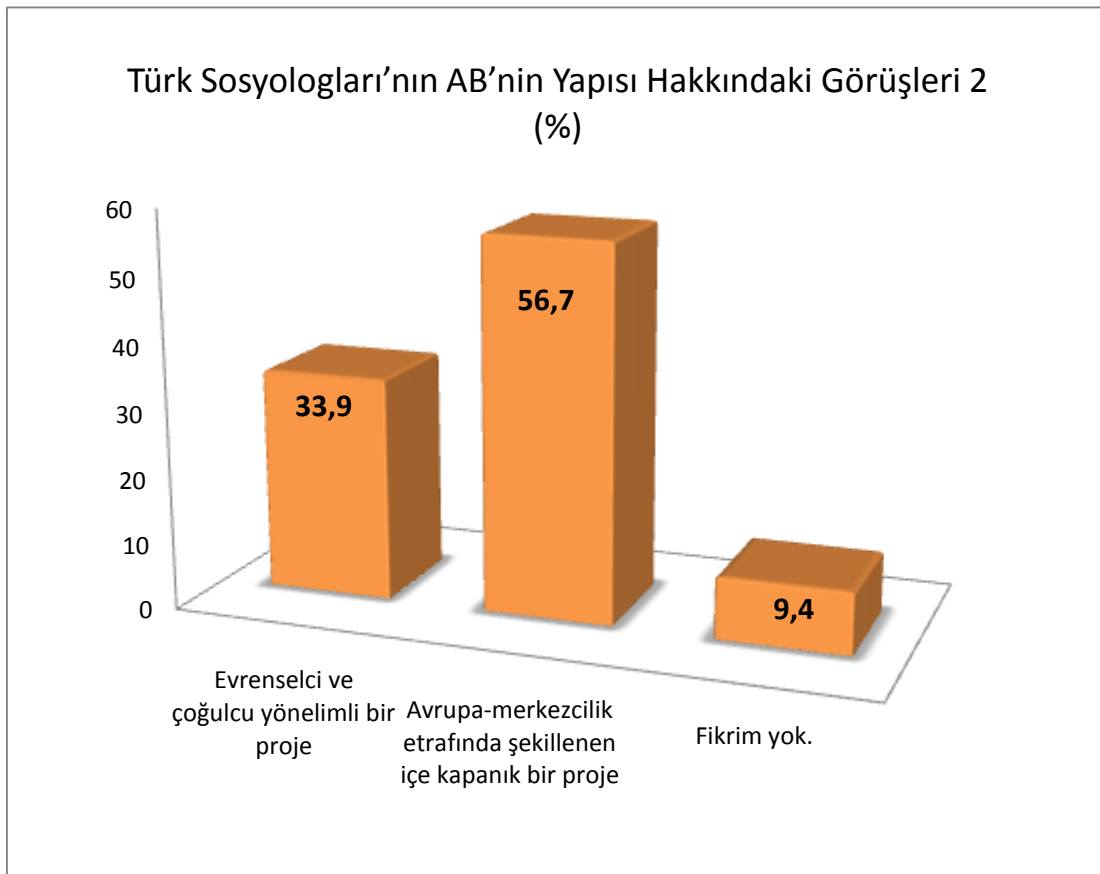
	Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır	20	11,7	11,7	11,7
AB ekonomik bir birliktir	21	12,3	12,3	24,0
AB siyasi bir birliktir	40	23,4	23,4	47,4
Fikrim yok	11	6,4	6,4	53,8
Hepsini içerir	39	22,8	22,8	76,6
AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır ve Ekonomik bir birliktir	6	3,5	3,5	80,1
AB Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlıktır ve siyasi bir birliktir	7	4,1	4,1	84,2
AB ekonomik bir birliktir ve siyasi bir birliktir	27	15,8	15,8	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Tablo 21: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 2 (%)

<i>Size göre Avrupa Birliği projesi için aşağıdaki tanımlamalardan hangisi daha uygundur?</i>				
	Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
Evrenselci ve çoğulcu yönelimli bir proje	58	33,9	33,9	33,9
Avrupa-merkezcilik etrafında şekillenen içe kapanık bir proje	97	56,7	56,7	90,6
Fikrim yok.	16	9,4	9,4	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Tablo 21 ve Şekil 17’de katılımcıların, size göre Avrupa Birliği projesi için aşağıdaki tanımlamalardan hangisi daha uygundur? sorusuna verdikleri cevaplar verilmiştir. İlgili tablo ve şekilde görüldüğü gibi Türk Sosyologları’nın önemli bir kısmının Avrupa Birliği’ni Avrupa-merkezcilik etrafında şekillenen içe kapanık bir proje olarak tanımladıkları görülmektedir (%56,7). Avrupa Birliği’ni evrenselci ve çoğulcu yönelimli bir proje olarak tanımlayanların oranı ise %33,9’dur. %9,4’lük bir kısım da fikir belirtmemiştir.

Şekil 17: Türk Sosyologları’nın AB’nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 2 (%)

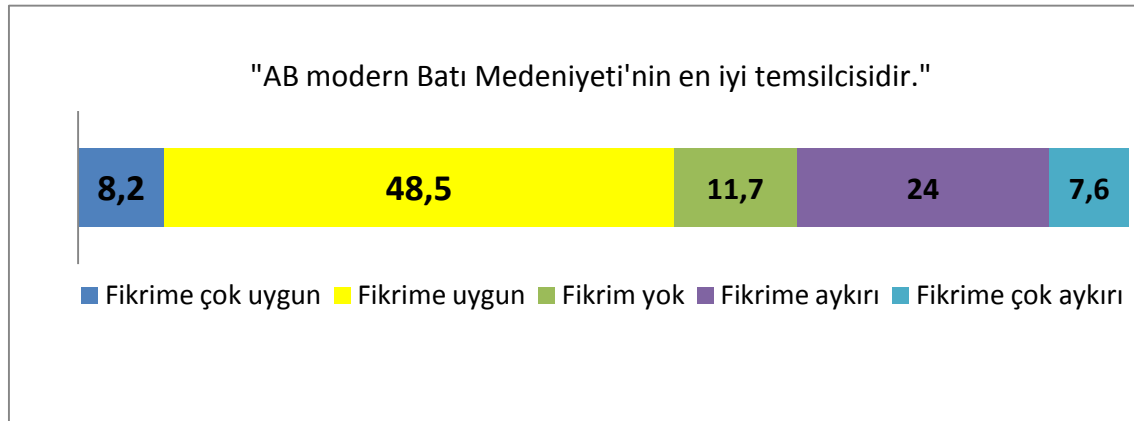

AB'nin modern Batı Medeniyeti'nin en iyi temsilcisi olup olmama durumu Tablo 22 ve Şekil 18'de görülmektedir. Katılımcıların %56,7'lik bir kısmı bu tutum cümlesini desteklemiştir. Bu düşünceye olumsuz yaklaşanların oranı ise %31,6'dır. %11'lik bir kısım fikir belirtmemiştir. Bulgular ışığında Türk Sosyologları'nın büyük çoğunluğunun modern Batı Medeniyetinin en iyi temsilcisi olarak Avrupa Birliği'ni gördüğü gözlemlenmektedir.

Tablo 22: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 3 (%)

<i>"AB modern Batı Medeniyeti'nin en iyi temsilcisidir."</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	14	8,2	8,2	8,2
	Fikrime uygun	83	48,5	48,5	56,7
	Fikrim yok	20	11,7	11,7	68,4
	Fikrime aykırı	41	24,0	24,0	92,4
	Fikrime çok aykırı	13	7,6	7,6	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 18: Türk Sosyologları'nın AB'nin Yapısı Hakkındaki Görüşleri 3 (%)

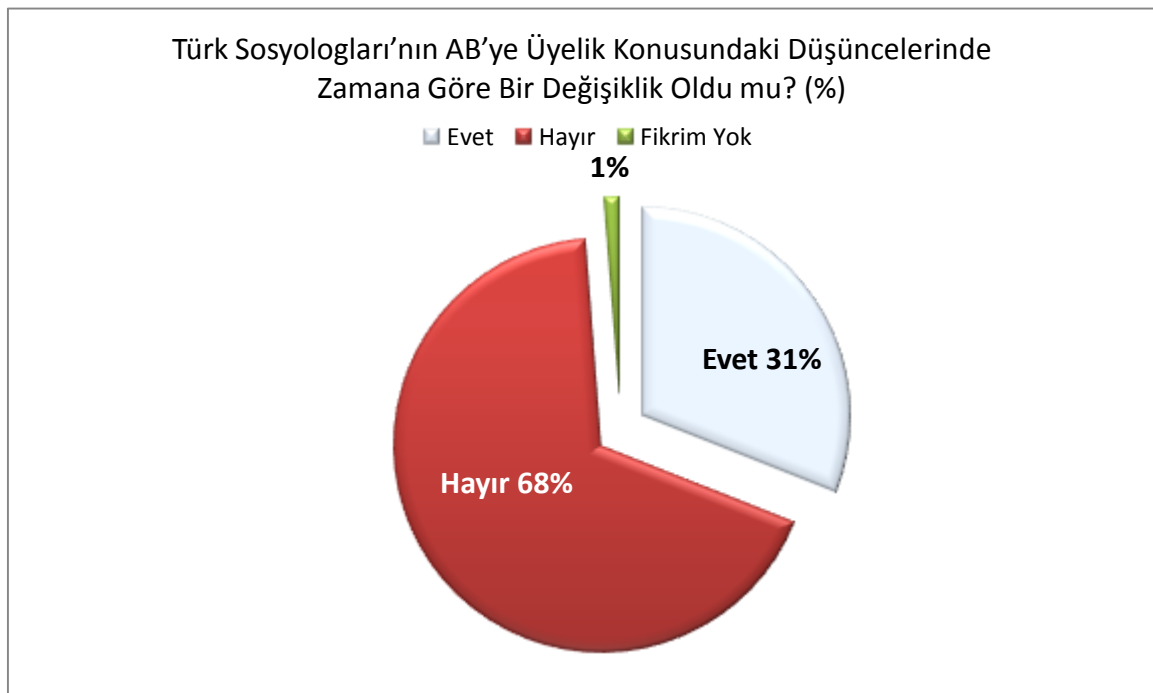
III. 8. Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Değişiklik

Türk Sosyologları'nın AB'ye üyelik konusundaki düşüncelerinde zamana göre bir değişiklik olup olmadığı Tablo 23 ve Şekil 19'da görülmektedir. Katılımcıların %67'sinin AB'ye üyelikle ilgili düşüncelerinde herhangi bir değişiklik olmadığı görülmektedir. Fikirlerinde değişiklik olduğunu söyleyenlerin oranı da % 31'dir.

Tablo 23: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Bir Değişiklik Oldu mu? (%)

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
	Evet	53	31,0	31,0	31,0
	Hayır	116	67,8	67,8	98,8
	Fikrim Yok	2	1,2	1,2	100,0
	Total	171	100,0	100,0	

Şekil 19: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelik Konusundaki Düşüncelerinde Zamana Göre Bir Değişiklik Oldu mu? (%)

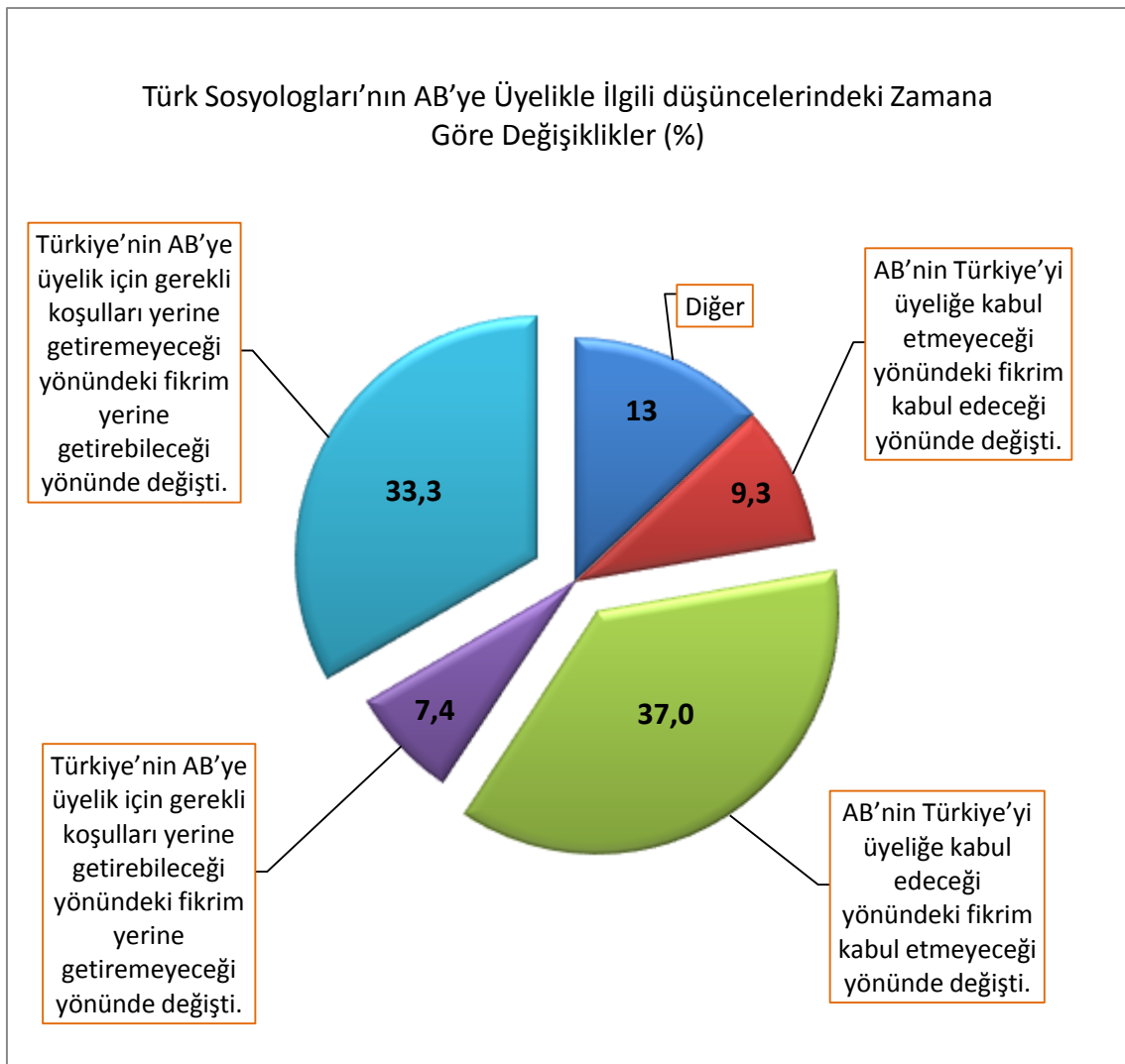
Tablo 24: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelikle İlgili Düşüncelerindeki Zamana Göre Değişiklikler (%)

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
AB'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul etmeyeceği yönündeki fikrim kabul edeceği yönünde değişti.	5	2,9	9,3	9,3
AB'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul edeceği yönündeki fikrim kabul etmeyeceği yönünde değişti.	20	11,7	37,0	46,3
Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerekli koşulları yerine getirebileceği yönündeki fikrim yerine getiremeyeceği yönünde değişti.	4	2,3	7,4	53,7
Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerekli koşulları yerine getiremeyeceği yönündeki fikrim yerine getirebileceği yönünde değişti.	18	10,5	33,3	87,0
Diğer	7	4,1	13,0	100,0
Toplam	54	31,6	100,0	
Hayır cevabı verenler (kayıp değer)	117	68,4		
Toplam	171	100,0		

Katılımcılara sorulan, Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda üyelik sürecinin ilk dönemlerindeki fikirlerinizle son dönemlerindeki fikirleriniz arasında herhangi bir değişiklik oldu mu?, sorusuna evet cevabı verenlerin (%31) kendi içindeki dağılımı tablo 24 ve şekil 20'de verilmiştir. Bulgulara göre katılımcıların %37'si AB'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul edeceği yönündeki fikirlerinin kabul etmeyeceği yönünde değiştiğini belirtmiştir. %33,3'ü ise Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerekli koşulları yerine getiremeyeceği yönündeki fikrim yerine getirebileceği yönünde değişti cevabını vermiştir. AB'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul etmeyeceği yönündeki fikrim kabul edeceği yönünde değişti cevabı verenlerin oranı %9,3'ken, Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerekli koşulları yerine getirebileceği yönündeki fikrim yerine getiremeyeceği yönünde değişti cevabı verenlerin oranı %7,4'te kalmıştır.

Bu bulgular bağlamında, son dönemlerdeki AB-Türkiye ilişkilerinin niteliği hem Türkiye'nin üyelik için gerekli koşulları yerine getirebileceğine olan inancı artırmış hem de Türkiye'nin bütün iyi niyetine rağmen AB'nin Türkiye'yi tam üyeliğe kabul etmeyeceği yönündeki fikri kuvvetlendirmiştir.

Şekil 20: Türk Sosyologları'nın AB'ye Üyelikle İlgili Düşüncelerindeki Zamana Göre Değişiklikler (%)

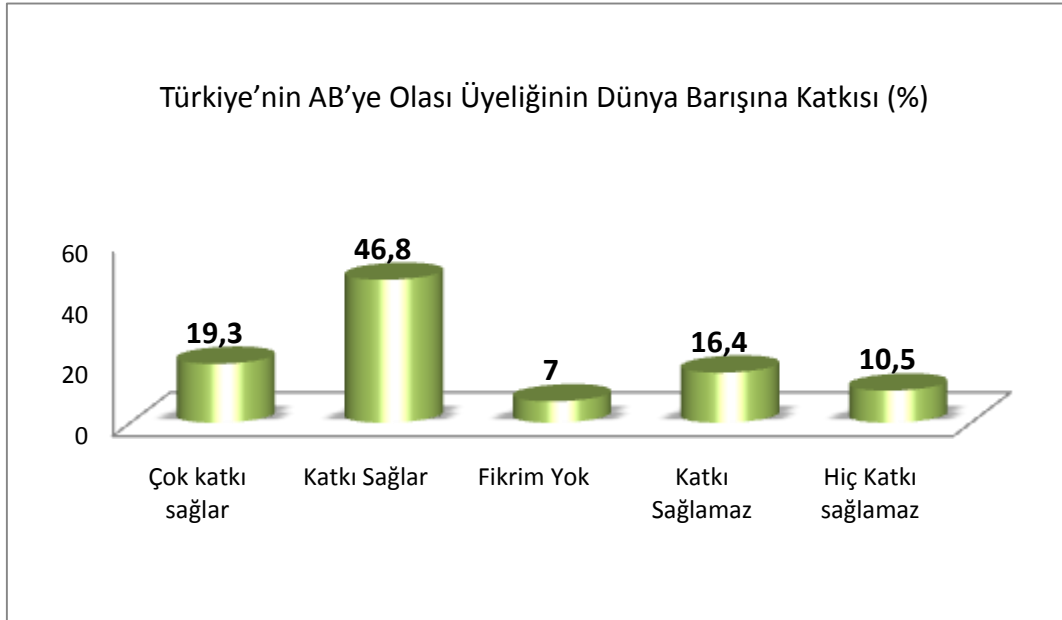
III. 9. Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliği'nin Dünyaya Katkısı

Türkiye'nin AB üyeliğinin dünyaya katkısı (olumlu/olumsuz) genelde dünyada özelde ise Avrupa ve Türkiye'de tartışılan bir konudur. Bu konuda Türk Sosyologları'nın fikirleri tablo 25-26-27 ve şekil 21-22-23'teki bulgular ışığında incelenmiştir.

Tablo 25: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Dünya Barışına Katkısı (%)

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Çok katkı sağlar	33	19,3	19,3	19,3
Katkı Sağlar	80	46,8	46,8	66,1
Fikrim Yok	12	7,0	7,0	73,1
Katkı Sağlamaz	28	16,4	16,4	89,5
Hiç Katkı sağlamaz	18	10,5	10,5	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 21: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Dünya Barışına Katkısı (%)

Tablo 25 ve Şekil 21'de görüldüğü gibi Türkiye'nin AB'ye olası üyeliğinin dünya barışına yüksek oranda katkı sağlayacağı ortaya çıkmaktadır (%66,1). Katkı

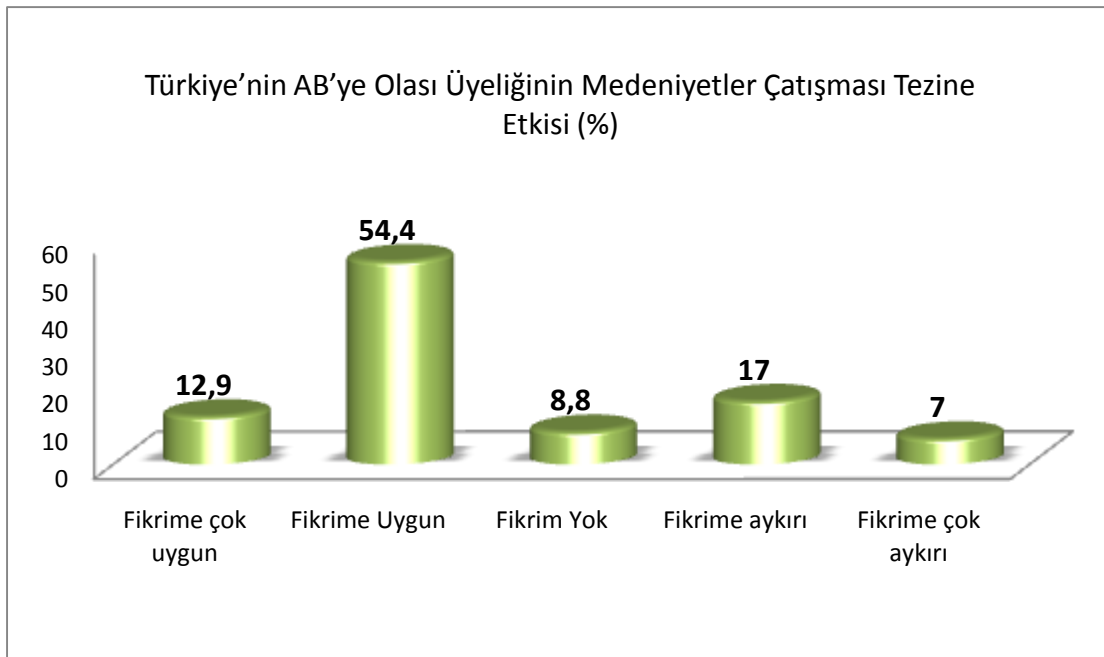
sağlamayacağını düşünenlerin oranı ise %26,9'dur. %7'lik bir kısım da fikir belirtmemiştir.

Tablo 26 ve Şekil 22'de görüldüğü gibi katılımcıların %67,3'ü Türkiye'nin AB üyeliğinin medeniyetler çatışması tezini zayıflatacağını belirtmiştir. Bu fikrin tam aksini düşünenlerin oranı ise %24'tür. Ayrıca %8,8'lik bir kısım fikir belirtmemiştir.

Tablo 26: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Medeniyetler Çatışması Tezine Etkisi (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyeliği medeniyetler çatışması tezini zayıflatır”</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	22	12,9	12,9	12,9
	Fikrime uygun	93	54,4	54,4	67,3
	Fikrim yok	15	8,8	8,8	76,0
	Fikrime aykırı	29	17,0	17,0	93,0
	Fikrime çok aykırı	12	7,0	7,0	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

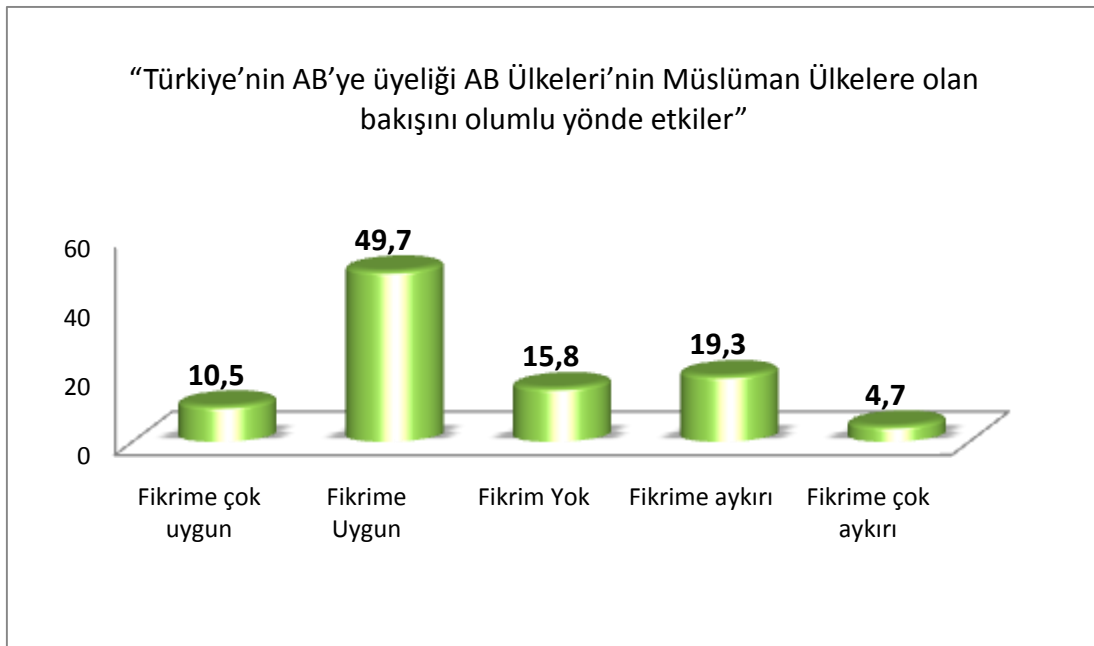
Şekil 22: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Medeniyetler Çatışması Tezine Etkisi (%)

Tablo 27: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliği'nin AB Ülkeleri'nin Müslüman Ükelere Bakışı Açısından Değerlendirilmesi (%)

<i>"Türkiye'nin AB'ye üyeliği AB Ülkeleri'nin Müslüman Ükelere olan bakışını olumlu yönde etkiler"</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	18	10,5	10,5	10,5
	Fikrime uygun	85	49,7	49,7	60,2
	Fikrim yok	27	15,8	15,8	76,0
	Fikrime aykırı	33	19,3	19,3	95,3
	Fikrime çok aykırı	8	4,7	4,7	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 23: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliği'nin AB Ülkeleri'nin Müslüman Ükelere Bakışı Açısından Değerlendirilmesi (%)

"Türkiye'nin AB'ye üyeliği AB Ülkeleri'nin Müslüman Ükelere olan bakışını olumlu yönde etkiler" tutum düşüncesine verilen cevaplar Tablo 27 ve Şekil 23'te verilmiştir. Buna göre Türkiye'nin üyeliğinin AB ülkelerinin Müslümanlara olan bakışını

olumlu yönde etkileyeceğini düşünenlerin oranı %60,2'dir. Bu düşünceye katılmayanların oranı ise %24'tür. Fikrim yok cevabı verenlerin oranı da %15,8'dir.

Tablo 25-26-27 ve şekil 22-23-24'teki bulgular birlikte değerlendirildiğinde Türkiye'nin AB üyeliğinin dünyaya önemli ölçüde katkı yapacağı ortaya çıkmaktadır. Bu tespit Türkiye'nin önemini artırmaktadır. Olli Rehn de bu durumu şöyle ifade etmektedir:

Gerçekte ise Türkiye bir köprüden çok fazlasıdır ve kesinlikle nitelik olarak onu sırf bir köprü başı ülkesi olmanın ötesine geçiren özelliklere sahiptir. Türk toplumu; Avrupa-Asya, modern-antik, laik-dindar olmak üzere çeşitli evrensel medeniyet akımlarından doğan farklı tarihi ve kültürel unsurları barındıran çok geniş bir ergime potasıdır... Hukukun üstünlüğü ve insan haklarını güçlendirme konusundaki reformlar kararlılıkla sürdürülürse Türkiye, kesinlikle bir ergime potası olması özelliği nedeniyle, medeniyetler arasında çok daha güçlü bir köprü haline gelebilir (Rehn, 2007:127).

III. 10. Türkiye'nin Avrupa Birliği Üyeliğinin AB'ye ve Türkiye'ye Katkısı

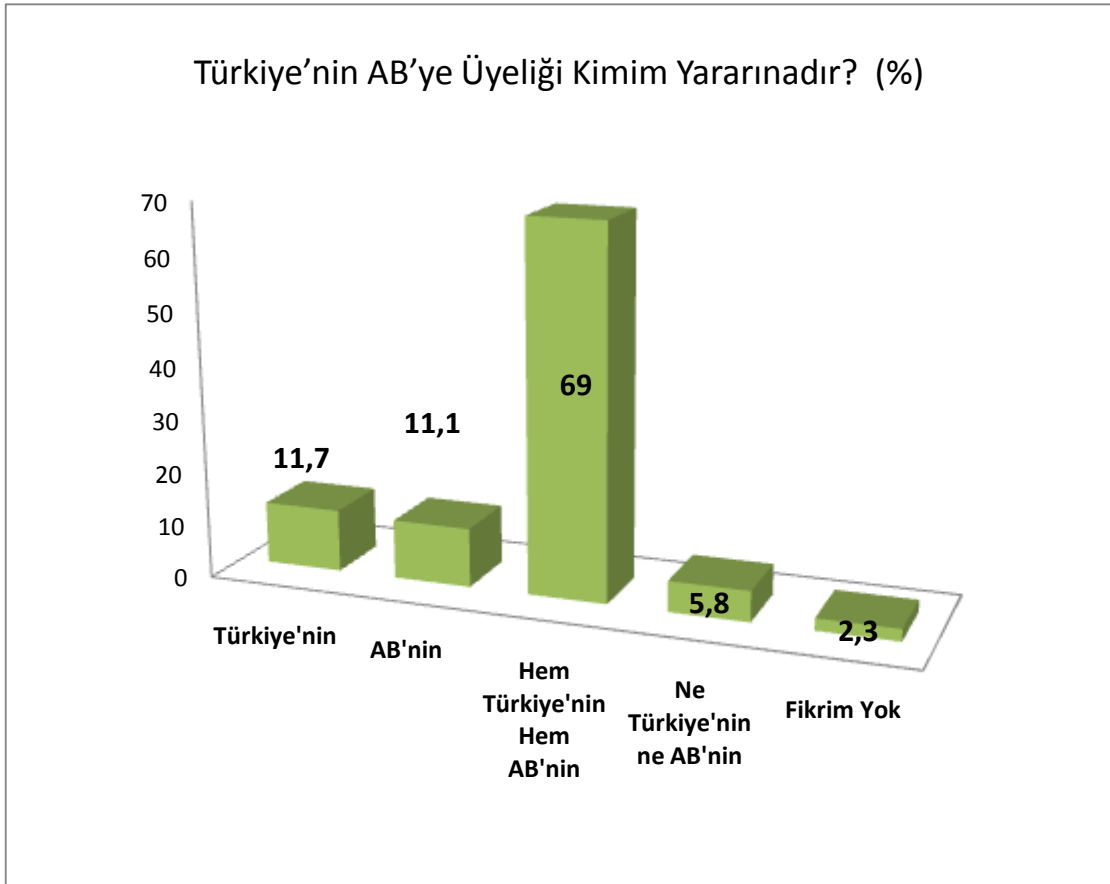
Tablo 28: Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Kimim Yararlıdır? (%)

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Türkiye'nin	20	11,7	11,7	11,7
AB'nin	19	11,1	11,1	22,8
Hem Türkiye'nin Hem AB'nin	118	69,0	69,0	91,8
Ne Türkiye'nin ne AB'nin	10	5,8	5,8	97,7
Fikrim Yok	4	2,3	2,3	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Tablo 28 ve şekil 24'te Türkiye'nin AB üyeliğinin kimin yararına olduğu sorusuna verilen cevaplar görülmektedir. Katılımcıların %69'u hem Türkiye'nin hem de AB'nin Türkiye'nin muhtemel üyeliğinden fayda sağlayacağını belirtmiştir. Bu soruya sadece Türkiye'nin yararlıdır cevabı verenlerin oranı % 11,7 iken sadece AB'nin

yararınadır cevabı verenlerin oranı %11,1'dir. Katılımcıların sadece %5,3'ü ne Türkiye'nin ne de AB'nin yararınadır derken %2,3'lük bir kısım fikir beyan etmemiştir. Bulgular ışığında Türkiye'nin muhtemel üyeliğinden hem Türkiye'nin hem de AB'nin karşılıklı çıkar sağlayacakları düşüncesinin hakim olduğu görülmektedir.

Şekil 24: Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Kimim Yararınadır? (%)

Türkiye'nin AB'ye olası üyeliğinin hem AB'nin hem de Türkiye'nin uluslararası konumuna katkısı ise tablo 29-30 ve şekil 25-26'da verilmiştir.

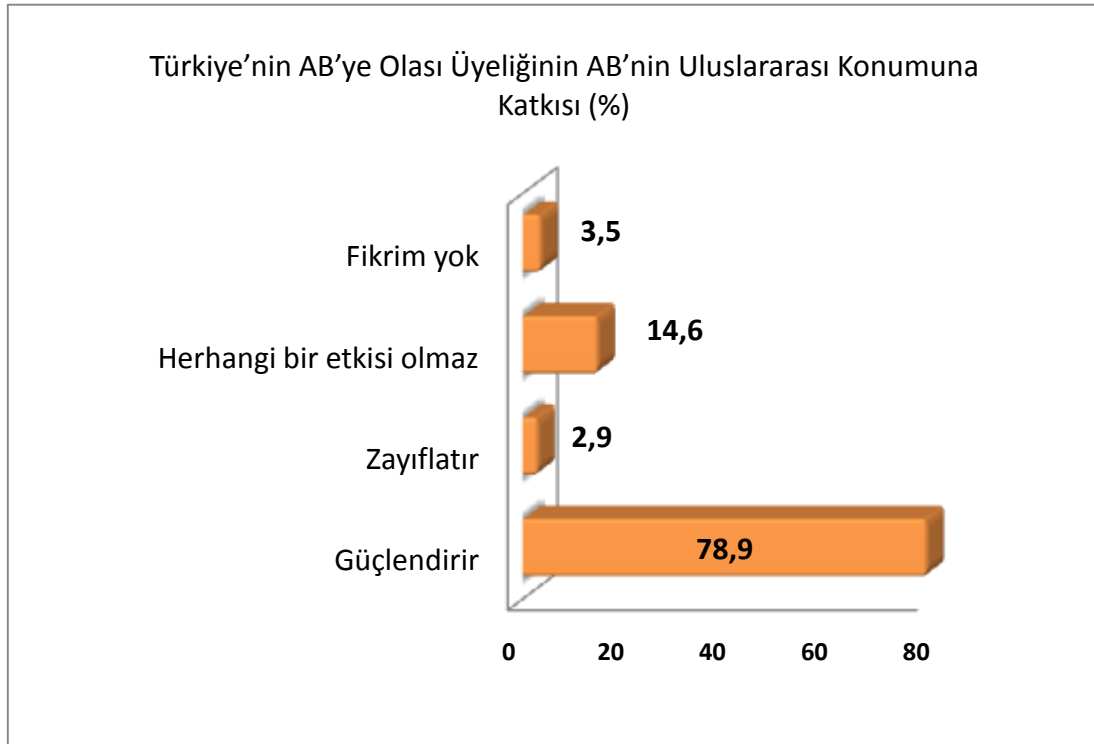
Tablo 29 ve şekil 25'e göre katılımcıların %78,9'u Türkiye'nin AB'ye katılmasının AB'nin uluslararası konumunu güçlendireceğini belirtmiştir. Yine

katılımcıların %2,9'u zayıflatacağını belirtirken, %14,6'sı herhangi bir etkisi olmayacağını söylemiştir.

Tablo 29: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin AB'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%)

	<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Güçlendirir	135	78,9	78,9	78,9
Zayıflatır	5	2,9	2,9	81,9
Herhangi bir etkisi olmaz	25	14,6	14,6	96,5
Fikrim yok	6	3,5	3,5	100,0
Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 25: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin AB'nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%)

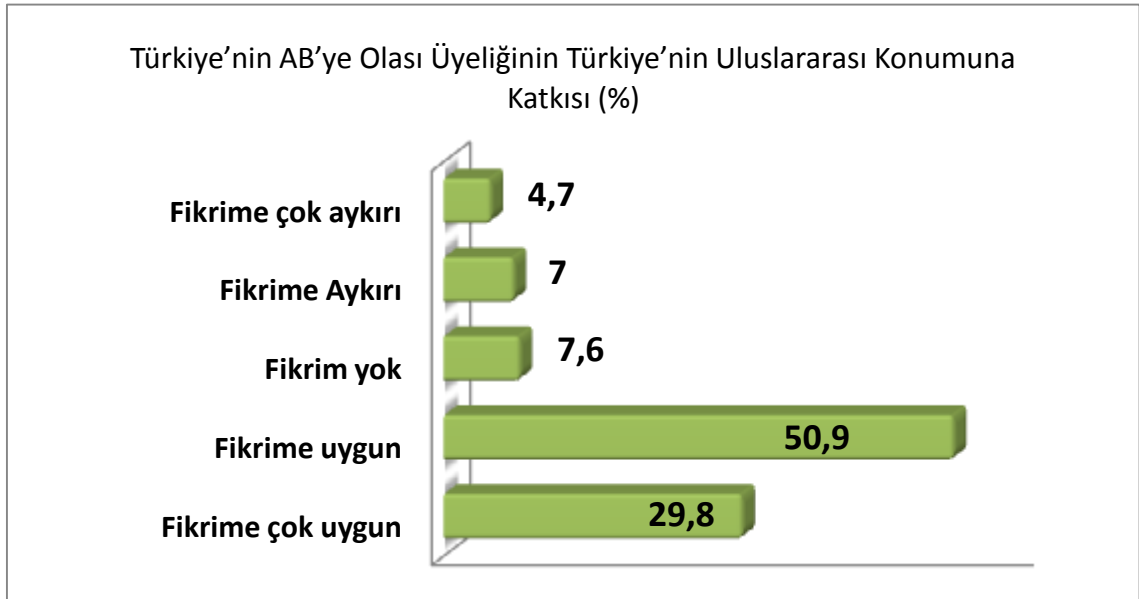

Tablo 30 ve Şekil 26’da görüldüğü gibi katılımcıların %80,7’si Türkiye’nin AB’ye katılmasının Türkiye’nin uluslararası konumunu güçlendireceğini belirtmiştir. Bu düşüncenin aksini düşünenlerin oranı ise %11,7’dir. Ayrıca %7,6’lık kesim fikir belirtmemiştir.

Tablo 30: Türkiye’nin AB’ye Olası Üyeliğinin Türkiye’nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%)

<i>“AB’ye üyelik Türkiye’nin uluslararası alandaki konumunu güçlendirir.”</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	51	29,8	29,8	29,8
	Fikrime uygun	87	50,9	50,9	80,7
	Fikrim yok	13	7,6	7,6	88,3
	Fikrime aykırı	12	7,0	7,0	95,3
	Fikrime çok aykırı	8	4,7	4,7	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

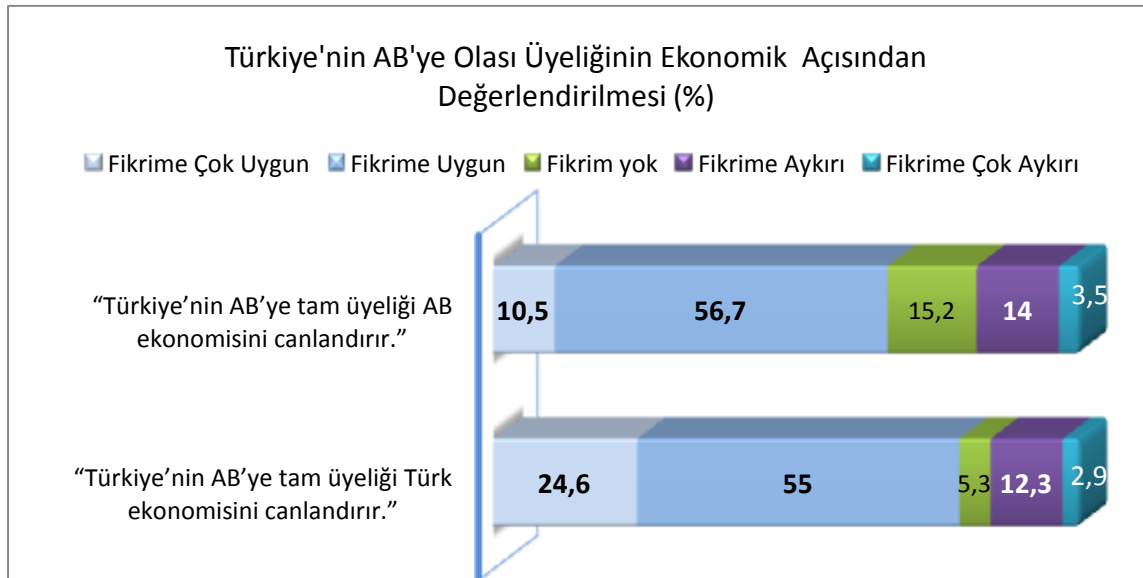
Şekil 26: Türkiye’nin AB’ye Olası Üyeliğinin Türkiye’nin Uluslararası Konumuna Katkısı (%)

Şekil 27’de Türkiye’nin olası AB üyeliğinin ekonomik açıdan değerlendirilmesi söz konusudur. İlgili bulgulara göre katılımcıların %67,3’ü Türkiye’nin tam üyeliğinin AB ekonomisini canlandıracağını düşünmüştür. %15,2’lik bir kısım ise fikir belirtmemiştir. Katkı sağlama oranının diğerine göre düşük olması ve fikir belirtmeyenlerin oranının da diğerine göre yüksek olması, katılımcıların Türkiye’deki işsizlik problemini göz önüne alabilecekleri düşüncesini akla getirmektedir. Fakat AB ekonomisine katkı noktasında durum yine de oldukça iyimserdir. Türkiye’nin tam üyeliğinin Türk ekonomisini canlandıracağını düşünenlerin oranı ise daha yüksektir (%79,5).

Ayrıca Türkiye’nin olası AB üyeliğinin AB ekonomisini canlandıracağı fikrine katılmayanların oranı %17,5, Türk ekonomisini canlandıracağı fikrine katılmayanların oranı da %15,1’dir.

Şekil 27: Türkiye’nin AB’ye Olası Üyeliğinin Ekonomik Açısından Değerlendirmesi (%)

Tablo 31: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ekonomik Açısından Değerlendirmesi
(%)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
“Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği AB ekonomisini canlandırır.”	Fikrime Çok Uygun	18	10,5	10,5	10,5
	Fikrime Uygun	97	56,7	56,7	67,3
	Fikrim Yok	26	15,2	15,2	82,5
	Fikrime Aykırı	24	14,0	14,0	96,5
	Fikrime Çok Aykırı	6	3,5	3,5	100,0
“Türkiye'nin AB'ye tam üyeliği Türk ekonomisini canlandırır.”	Fikrime Çok Uygun	42	24,6	24,6	24,6
	Fikrime Uygun	94	55,0	55,0	79,5
	Fikrim Yok	9	5,3	5,3	84,8
	Fikrime Aykırı	21	12,3	12,3	97,1
	Fikrime Çok Aykırı	5	2,9	2,9	100,0

Tablo 28-29-30-31 ve şekil 24-25-26-27 birlikte incelendiğinde Türkiye'nin AB üyeliğinin hem Avrupa Birliği'ne hem de Türkiye'ye karşılıklı katkı sağlayacağı fikrinin hakim olduğu görülecektir.

III. 11. Türkiye'nin AB'ye Üyeliği Konusundaki Engeller Üzerine Düşünceler

Türkiye AB'ye tam üyelik için, Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun 1958 yılında kurulmasının hemen ardından 19 ay sonra müracaat etmiş olmasına rağmen belirli koşulları yerine getiremediği düşüncesi ile hala üyelik için bekletilmektedir. Türkiye'nin üyeliğine karşı dile getirilen itirazlar üç ana başlık altında toplanabilir. Bu başlıklar; ekonomik, jeostratejik ve sosyo-kültürel engeller olarak sınıflandırılmıştır. Bu bölümde bu ana başlıkların ve onların alt açılımlarının Türkiye'nin AB'ye üye olamamasında ne derece etkili oldukları bulgular ışığında incelenecektir.

Tablo 32 ve Şekil 28'de görüldüğü gibi tespit edilen ana başlıkların engel olma durumları katılımcıların önceliklerine göre belirlenmiştir. Katılımcılara ana başlıklara önceliklerine göre numara (1,2,3) vermeleri istenmiştir. İlgili tablodan da anlaşılacağı gibi katılımcılar birinci öncelikli engel olarak Türkiye'nin sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklı engelleri (%56,7) görmüştür. İkinci öncelikli engel olarak Türkiye'nin Ekonomik özelliklerinden kaynaklı engelleri belirtmiş (%36,8) ve üçüncü öncelikli engel olarak Türkiye'nin jeostratejik özelliklerinden kaynaklı engeller belirtilmiştir (%46,2).

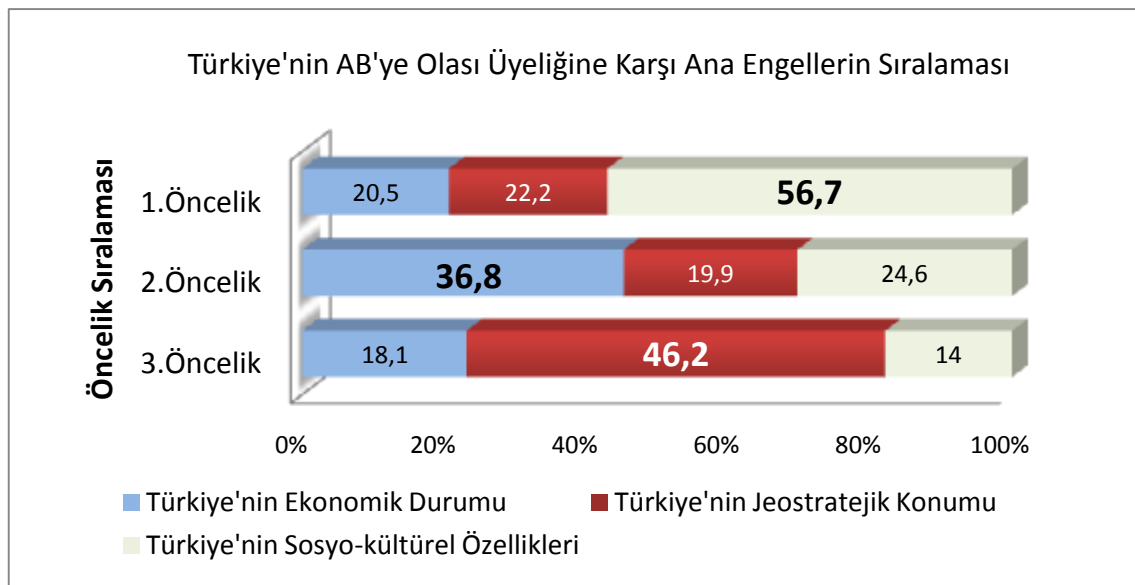
Bu bağlamda Türk Sosyologları'na göre Türkiye'nin AB üyeliği önündeki en önemli engel sosyo-kültürel özelliklerden kaynaklı engellerdir. Hilmi Yavuz da bu duruma dikkat çekmiştir:

Avrupa Birliği, bir siyasi ya da ekonomik birlik değil, temelde ve özünde bir Medeniyet Projesidir. Evet, bir Medeniyet Projesi! Çünkü Avrupa Medeniyeti'ne 'ait' olan ülkeler vardır; bir de sonradan, bizim gibi, Avrupa Medeniyeti'ne 'mensup' olanlar! 'aidiyet' ve 'mensubiyet'in ayrı kategoriler olduğu; 'aslî' üyeliğin 'aidiyet'le, 'imtiyazlı ortaklık'ın ise 'mensubiyet'le ilişkili olduğunu, son on yıldır gerek yazılarımda gerekse konferanslarımda defalarca (evet, defalarca!) dilegetirdim... Kimse, Avrupa Birliği'nin Kopenhag Kriterleri gibi açık ve seçik bir biçimde dilegetirilmiş koşullarının yanı sıra, dilegetirilmemiş, örtük koşulları olduğunun farkında görünmüyor. Kopenhag Kriterleri, meselenin dıştan görünüşüdür ve asıl belirleyici olan, işte tastamam bu, dilegetirilmemiş, örtük koşullardır (Yavuz, 2009).

Tablo 32: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ana Engellerin Öncelik Durumları Sıralaması (%)

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
1. Öncelik	Ekonomik Durum	35	20,5	20,5	35
	Jeostratejik Konumu	38	22,2	22,2	38
	Sosyo-kültürel özellikleri	97	56,7	56,7	97
2. Öncelik	Ekonomik Durum	63	36,8	36,8	36,8
	Jeostratejik Konumu	34	19,9	19,9	56,7
	Sosyo-kültürel özellikleri	42	24,6	24,6	81,3
	Cevapsız	32	18,7	18,7	100,0
3. Öncelik	Ekonomik Durum	31	18,1	18,1	18,1
	Jeostratejik Konumu	79	46,2	46,2	64,3
	Sosyo-kültürel özellikleri	24	14,0	14,0	78,4
	Cevapsız	37	21,6	21,6	100,0

Şekil 28: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Ana Engellerin Öncelik Durumları Sıralaması (%)

III. 11. 1. Sosyo-kültürel Özelliklerden Kaynaklı Engeller:

Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda en çok tartışma sosyo-kültürel özellikleri etrafında yapılmaktadır. Öyle ki Türkiye'nin sosyo-kültürel öğelerinin AB'den farklı oluşu sebebiyle tam üyeliğe hiçbir zaman kabul edilmeyeceği fikri azımsanamayacak ölçüdedir. Koçer bu durumu şöyle ifade etmektedir;

AB üyeliği sürecinde, Türkiye'nin önündeki en önemli engellerden birisi, kendi "tarihi" ile Avrupa'nın "tarihinin" örtüşmemesidir. Bu iki tarihteki deneyimler ve bunların dürtüleri farklıdır. Bu nedenle de bu olguların belirlediği "felsefe" / "düşünce yapısı" / "zihniyet" / "dünyaya bakış açısı" aynı değildir. Bu, aslında farklı coğrafyaların farklı toplumları için doğal kabul edilmesi gereken bir durumdur. "Avrupalılık", Avrupalılar açısından kendilerinin doğuştan sahip oldukları bir kimlik iken, "öteki" olan Türk'lerin sonradan kazanmaya çalıştığı bir kimliktir. Dolayısıyla iki toplum arasında ruh uyumsuzluğunun temelinde verili (tabii) ve kazanılmış (iradi) kimlikler arasındaki çatışmanın yatmakta olduğu söylenebilir (Koçer, 2009:43).

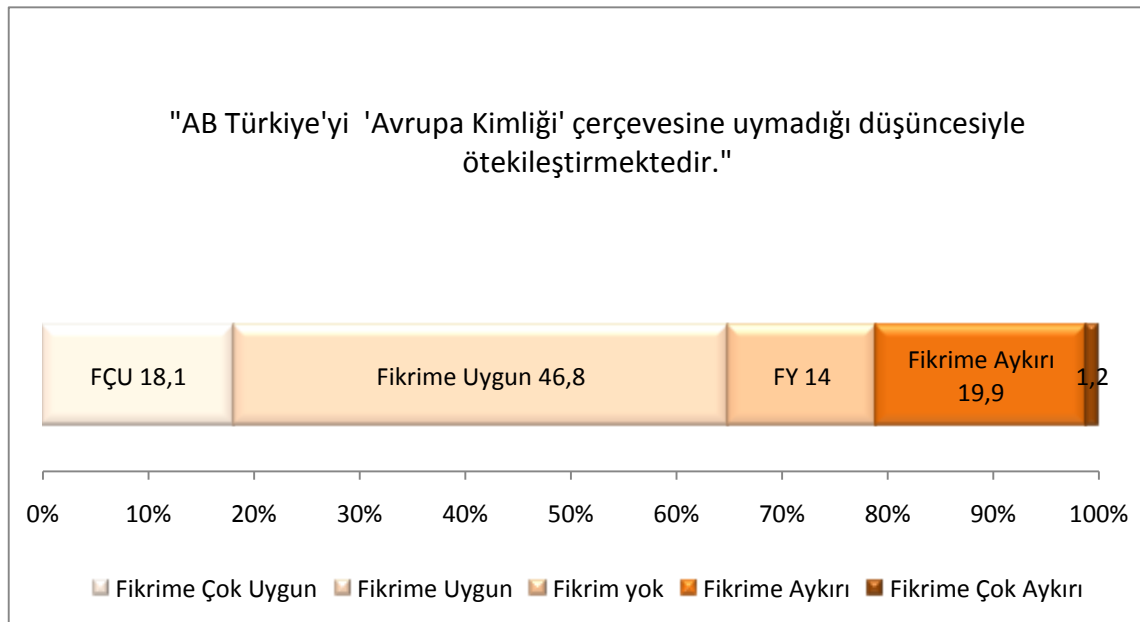
Koçer'in bu bakış açısı aşağıdaki tablo 33 ve şekil 29'a bakılırsa anlam kazanacaktır. Öyle ki, "AB Türkiye'yi 'Avrupa Kimliği' çerçevesine uygun olmadığı düşüncesiyle ötekileştirmektedir." tutum cümlesine katılımcıların %64,9'u fikrime uygun ve fikrime çok uygun cevabı vermişlerdir. Yurduseven'in ifadeleri de araştırmanın bulgularıyla örtüşmektedir; Ona göre "Türk kimliği Avrupa'nın kendi kimliğini tanımlayabilmesi ve birlik ve bütünlüğüne zemin hazırlayabilmesi için tehdit olarak algıladığı ve olumsuz terimlerle resmettiği bir 'öteki'dir" (aktaran Koçer 2009;44).

Ayrıca bu düşünceye %14 fikir beyan etmemiş, %21,1'lik kısım ise olumsuz cevap vermiştir.

Tablo 33: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Avrupa Kimliği Açısından Değerlendirilmesi

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
"AB Türkiye'yi 'Avrupa Kimliği' çerçevesine uygun olmadığı düşüncesiyle ötekileştirmektedir."	Fikrime Çok Uygun	31	18,1	18,1	18,1
	Fikrime Uygun	80	46,8	46,8	64,9
	Fikrim Yok	24	14,0	14,0	78,9
	Fikrime Aykırı	34	19,9	19,9	98,8
	Fikrime Çok Aykırı	2	1,2	1,2	100,0

Şekil 29: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Avrupa Kimliği Açısından Değerlendirmesi (%)

Sosyo-Kültürel özelliklerden kaynaklı engellerin alt başlıklarına göre dağılımı tablo 34 ve şekil 30'da görülmektedir. Katılımcılar ordunun siyaset üzerindeki etkinliğini en önemli engellerden biri olarak görmüştür (%81,3). Bu düşünceye katılmayanların oranı %12,3'tür. Diğer maddelere verilen cevapların oranı da oldukça yüksektir (%74,9 ve üstü). Ayrıca iki maddede çok etkilidir cevabı verenlerin oranı diğerlerine göre oldukça yüksektir. Bu maddeler; Ordunun siyaset üzerindeki etkinliği (%35,7) ve nüfusunun çok büyük bir kısmının Müslüman olmasıdır (%32,2). Bu bulgular da göstermektedir ki Türkiye'nin AB üyeliği konusunda önündeki en önemli engel Türkiye'nin sosyo-kültürel özelliklerden kaynaklı engellerdir.

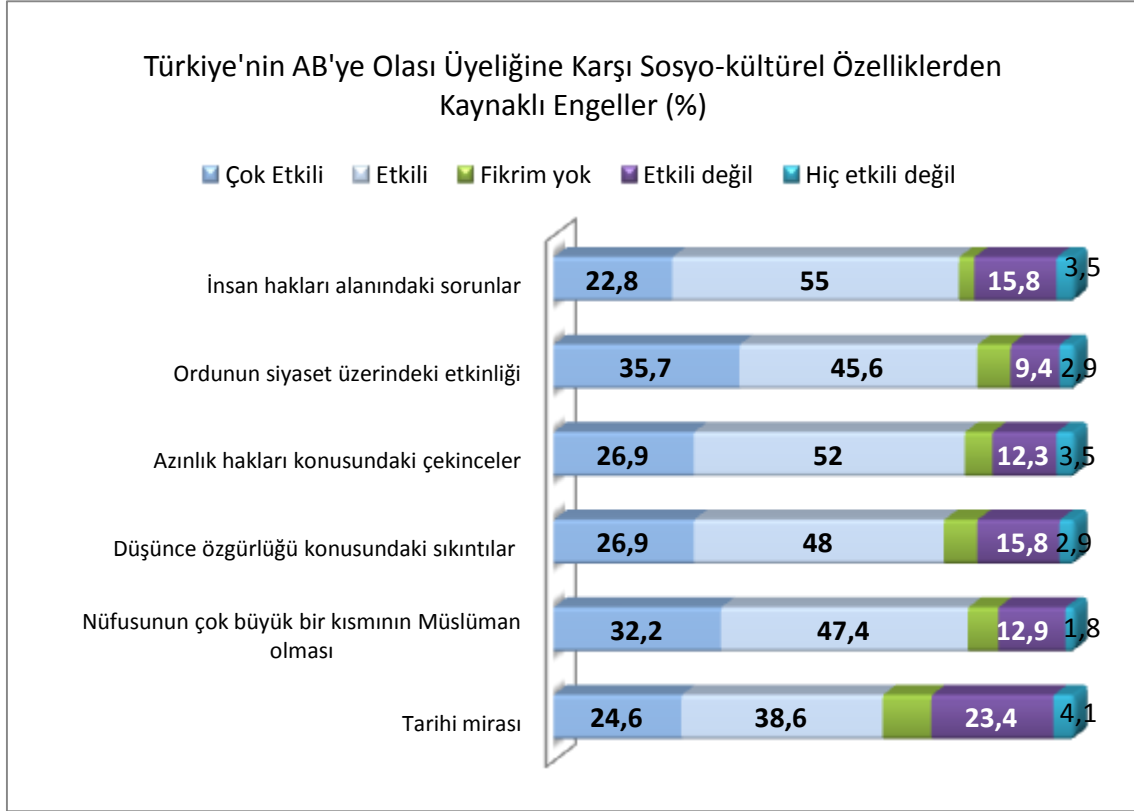
Tablo 34: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Sosyo-kültürel Engeller (%)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
İnsan hakları alanındaki sorunlar	Çok Etkili	39	22,8	22,8	22,8
	Etkili	94	55,0	55,0	77,8
	Fikrim Yok	5	2,9	2,9	80,7
	Etkili Değil	27	15,8	15,8	96,5
	Hiç Etkili Değil	6	3,5	3,5	100,0
Ordunun siyaset üzerindeki etkinliği	Çok Etkili	61	35,7	35,7	35,7
	Etkili	78	45,6	45,6	81,3
	Fikrim Yok	11	6,4	6,4	87,7
	Etkili Değil	16	9,4	9,4	97,1
	Hiç Etkili Değil	5	2,9	2,9	100,0

Tablo 34: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Sosyo-kültürel Özelliklerden Kaynaklı Engeller (%) (Devam)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Azınlık hakları konusundaki çekinceler	Çok Etkili	46	26,9	26,9	26,9
	Etkili	89	52,0	52,0	78,9
	Fikrim Yok	9	5,3	5,3	84,2
	Etkili Değil	21	12,3	12,3	96,5
	Hiç Etkili Değil	6	3,5	3,5	100,0
Nüfusunun çok büyük bir kısmının Müslüman olması	Çok Etkili	55	32,2	32,2	32,2
	Etkili	81	47,4	47,4	79,5
	Fikrim Yok	10	5,8	5,8	85,4
	Etkili Değil	22	12,9	12,9	98,2
	Hiç Etkili Değil	3	1,8	1,8	100,0
Tarihi mirası	Çok Etkili	42	24,6	24,6	24,6
	Etkili	66	38,6	38,6	63,2
	Fikrim Yok	16	9,4	9,4	72,5
	Etkili Değil	40	23,4	23,4	95,9
	Hiç Etkili Değil	7	4,1	4,1	100,0
Düşünce özgürlüğü konusundaki sıkıntılar	Çok Etkili	46	26,9	26,9	26,9
	Etkili	82	48,0	48,0	74,9
	Fikrim Yok	11	6,4	6,4	81,3
	Etkili Değil	27	15,8	15,8	97,1
	Hiç Etkili Değil	5	2,9	2,9	100,0

Şekil 30: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Sosyo-kültürel Özelliklerden Kaynaklı Engeller (%)

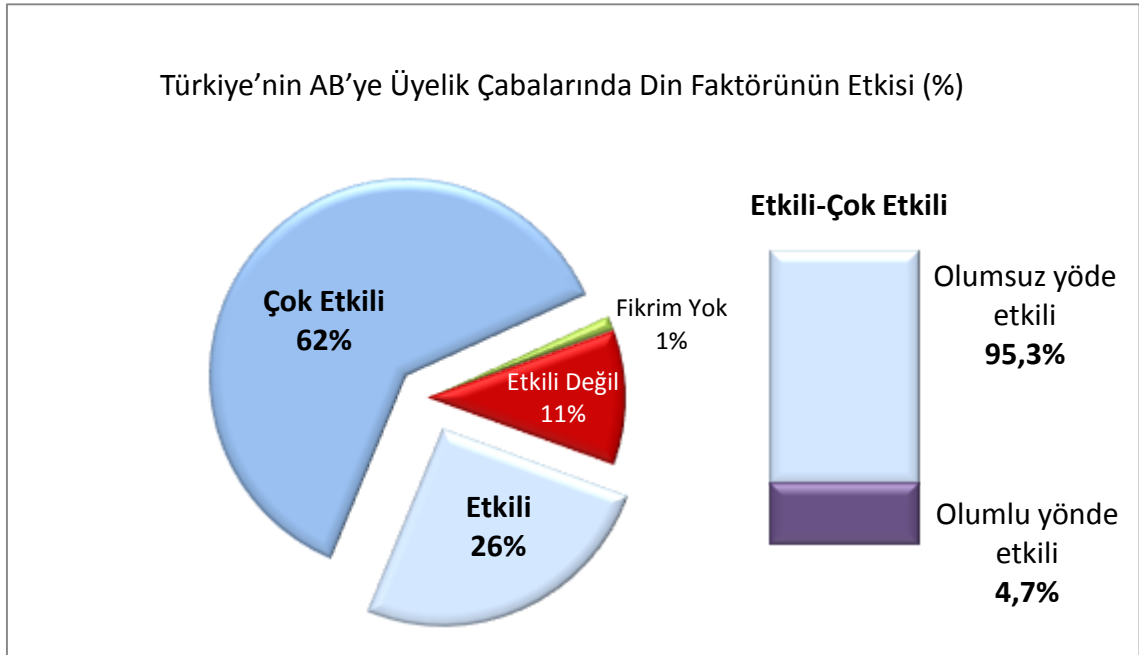

Aşağıda tablo 35 ve Şekil 31'de katılımcıların, sosyo-kültürel özellikler içinde önemli bir konuma sahip olan din faktörünün üyelik üzerindeki etkinliği belirtilmektedir. Bulgulara göre katılımcıların %88,9'u Türkiye'nin Müslüman kimliğinin AB'ye üyelikte etkili olduğunu belirtmiştir. Sadece %11,1 oranında katılımcı bu düşüncenin etkili olmadığını belirtmiştir. Aynı soru ile ilgili olarak etkili ve çok etkilidir cevabını verenlere etkinin yönü sorulduğunda verilen cevap, olumsuz yönde etkilidir olmuştur (%95,3). Olumlu yönde etkilidir cevabı verenlerin oranı ise sadece %4,7'dir.

Tablo 35: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarında Din Faktörünün Etkisi (%)

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
Size göre Türkiye'nin Müslüman kimliği AB'ye üyelikte ne derecede etkilidir?	Etkilidir	44	25,7	25,7	25,7
	Çok Etkilidir	106	62,0	62,0	87,7
	Fikrim Yok	2	1,2	1,2	88,9
	Etkili Değil	15	8,8	8,8	97,7
	Hiç Etkili Değil	4	2,3	2,3	100,0
Yukarıdaki soruyu etkili ve çok etkili olarak cevaplayanların etkinin yönü hakkındaki düşünceleri	Olumlu Yönde Etkili	7	4,1	4,7	4,7
	Olumsuz Yönde Etkili	143	83,6	95,3	100,0

Şekil 31: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Çabalarında Din Faktörünün Etkisi (%)

III. 11. 2. Ekonomik Özelliklerden Kaynaklı Engeller

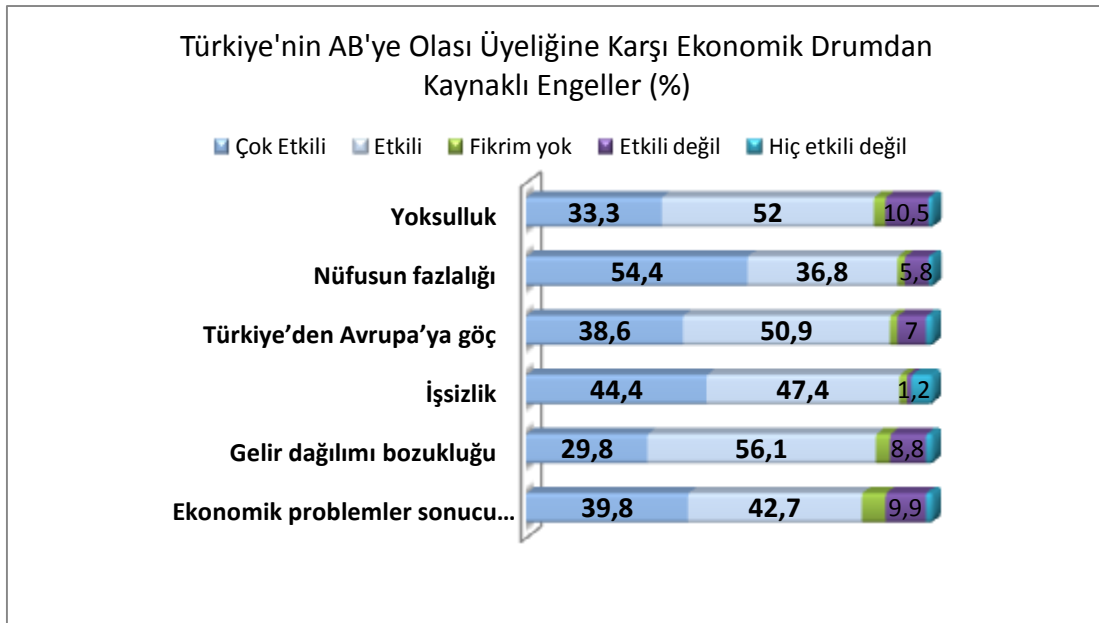
Türkiye'nin ekonomik durumundan kaynaklı engeller olarak tespit edilen maddelerin ne derecede etkili oldukları tablo 36 ve şekil 32'de görülmektedir. Belirtilen maddelerin hepsi çok yüksek yüzdelere sahiptir. Çok etkili ve etkili cevabı verenlerin en düşüğü, %82,5 ile ekonomik problemler sonucu Türkiye'nin AB'den alacağı desteğin fazlalığı maddesidir. Öyle ki nüfusun fazlalığı (%91,2), işsizlik (%91,8) ve Türkiye'den Avrupa'ya göç (%89,5) gibi konularda oran çok yüksektir. Katılımcıların %33,3'ü yoksulluğu, %54,4'ü nüfusun fazlalığını, %38,6'sı Türkiye'den Avrupa'ya göçü, %44,4'ü işsizliği, %39,8'i ekonomik problemler sonucu Türkiye'nin AB'den alacağı desteğin fazlalığını çok etkili olarak belirtmiştir. İlgili bulgular ışığında ekonomik nedenlerden kaynaklı engel olarak belirtilen durumların hepsi katılımcılar nazarında önemli engeller olarak ortaya çıkmaktadır.

Tablo 36: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliliğine Karşı Ekonomik Engeller (%)

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
Yoksulluk	Çok Etkili	57	33,3	33,3	33,3
	Etkili	89	52,0	52,0	85,4
	Fikrim Yok	5	2,9	2,9	88,3
	Etkili Değil	18	10,5	10,5	98,8
	Hiç Etkili Değil	2	1,2	1,2	100,0
Nüfusun fazlalığı	Çok Etkili	93	54,4	54,4	54,4
	Etkili	63	36,8	36,8	91,2
	Fikrim Yok	3	1,8	1,8	93,0
	Etkili Değil	10	5,8	5,8	98,8
	Hiç Etkili Değil	2	1,2	1,2	100,0
Türkiye'den Avrupa'ya göç	Çok Etkili	66	38,6	38,6	38,6
	Etkili	87	50,9	50,9	89,5
	Fikrim Yok	3	1,8	1,8	91,2
	Etkili Değil	12	7,0	7,0	98,2
	Hiç Etkili Değil	3	1,8	1,8	100,0

Tablo 36: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyelikine Karşı Ekonomik Engeller (%) (Devam)

		Sayı	%	Geçerli %	Birikimli %
İşsizlik	Çok Etkili	76	44,4	44,4	44,4
	Etkili	81	47,4	47,4	91,8
	Fikrim Yok	3	1,8	1,8	93,6
	Etkili Değil	9	5,3	5,3	98,8
	Hiç Etkili Değil	2	1,2	1,2	100,0
Gelir dağılımı bozukluğu	Çok Etkili	51	29,8	29,8	29,8
	Etkili	96	56,1	56,1	86,0
	Fikrim Yok	6	3,5	3,5	89,5
	Etkili Değil	15	8,8	8,8	98,2
	Hiç Etkili Değil	3	1,8	1,8	100,0
Ekonomik problemler sonucu Türkiye'nin AB'den alacağı desteğin fazlalığı	Çok Etkili	68	39,8	39,8	39,8
	Etkili	73	42,7	42,7	82,5
	Fikrim Yok	10	5,8	5,8	88,3
	Etkili Değil	17	9,9	9,9	98,2
	Hiç Etkili Değil	3	1,8	1,8	100,0

Şekil 32: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyelikine Karşı Ekonomik Durumdan Kaynaklı Engeller (%)

III. 11. 3. Jeostratejik Özelliklerden Kaynaklı Engeller

Tablo 37 ve Şekil 33'te Türkiye'nin Jeostratejik özelliklerinden kaynaklı engellerin ne derecede etkili oldukları verilmiştir. İlgili bulgular ışığında jeostratejik özelliklerden kaynaklanan engellerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerden kaynaklı engellerden daha düşük seviyede etkili oldukları gözlemlenmektedir. Bu durum tablo 32 ve şekil 28 ile örtüşmektedir.

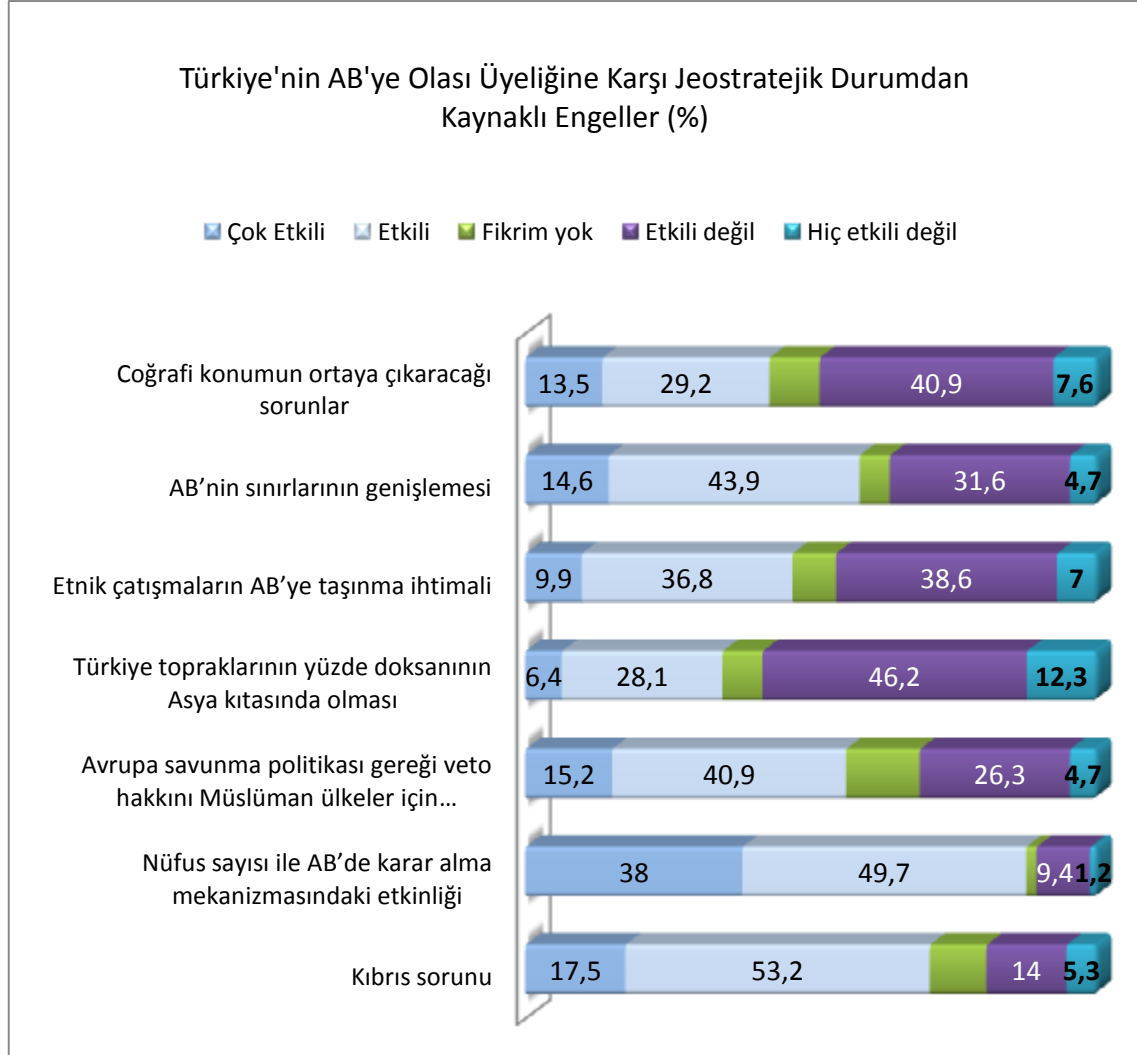
İlgili tablo ve şekilde görüldüğü gibi etki derecesi en yüksek olan engel, Türkiye'nin nüfus sayısı ile AB'de karar alma mekanizmasındaki etkinliğidir (%87,7). Daha sonra ise Kıbrıs sorunu gelmektedir (%70,8). Türkiye'nin üyeliği ile AB'nin sınırlarının genişlemesi durumunu engel olarak görenlerin oranı %58,5'tir. Türkiye'nin Avrupa savunma politikası gereği veto hakkını Müslüman ülkeler için kullanabilecek olması durumu da katılımcıların %56,1'i tarafından etkili ve çok etkili olarak belirtilmiştir.

Burada dikkat çekici nokta Türkiye topraklarının yüzde doksanının Asya kıtasında olması durumunun katılımcılar nazarında AB'ye üyelik için etkili olmayan bir durum olarak belirtmesidir (%58,5). Ayrıca azımsanamayacak bir oran (%45,6) Etnik çatışmaların AB'ye taşınma ihtimali seçeneğine etkili değil ve hiç etkili değil cevabı vermiştir.

Tablo 37: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Jeostratejik Engeller (%)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
Coğrafi konumun ortaya çıkaracağı sorunlar	Çok Etkili	23	13,5	13,5	13,5
	Etkili	50	29,2	29,2	42,7
	Fikrim Yok	15	8,8	8,8	51,5
	Etkili Değil	70	40,9	40,9	92,4
	Hiç Etkili Değil	13	7,6	7,6	100,0
AB'nin sınırlarının genişlemesi	Çok Etkili	25	14,6	14,6	14,6
	Etkili	75	43,9	43,9	58,5
	Fikrim Yok	9	5,3	5,3	63,7
	Etkili Değil	54	31,6	31,6	95,3
	Hiç Etkili Değil	8	4,7	4,7	100,0
Etnik çatışmaların AB'ye taşınma ihtimali	Çok Etkili	17	9,9	9,9	9,9
	Etkili	63	36,8	36,8	46,8
	Fikrim Yok	13	7,6	7,6	54,4
	Etkili Değil	66	38,6	38,6	93,0
	Hiç Etkili Değil	12	7,0	7,0	100,0
Türkiye topraklarının yüzde doksanının Asya kıtasında olması	Çok Etkili	11	6,4	6,4	6,4
	Etkili	48	28,1	28,1	34,5
	Fikrim Yok	12	7,0	7,0	41,5
	Etkili Değil	79	46,2	46,2	87,7
	Hiç Etkili Değil	21	12,3	12,3	100,0
Avrupa savunma politikası gereği veto hakkını Müslüman ülkeler için kullanabilecek olması	Çok Etkili	26	15,2	15,2	15,2
	Etkili	70	40,9	40,9	56,1
	Fikrim Yok	22	12,9	12,9	69,0
	Etkili Değil	45	26,3	26,3	95,3
	Hiç Etkili Değil	8	4,7	4,7	100,0
Nüfus sayısı ile AB'de karar alma mekanizmasındaki etkinliği	Çok Etkili	65	38,0	38,0	38,0
	Etkili	85	49,7	49,7	87,7
	Fikrim Yok	3	1,8	1,8	89,5
	Etkili Değil	16	9,4	9,4	98,8
	Hiç Etkili Değil	2	1,2	1,2	100,0
Kıbrıs sorunu	Çok Etkili	30	17,5	17,5	17,5
	Etkili	91	53,2	53,2	70,8
	Fikrim Yok	17	9,9	9,9	80,7
	Etkili Değil	24	14,0	14,0	94,7
	Hiç Etkili Değil	9	5,3	5,3	100,0

Şekil 33: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğine Karşı Jeostratejik Durumdan Kaynaklı Engeller (%)

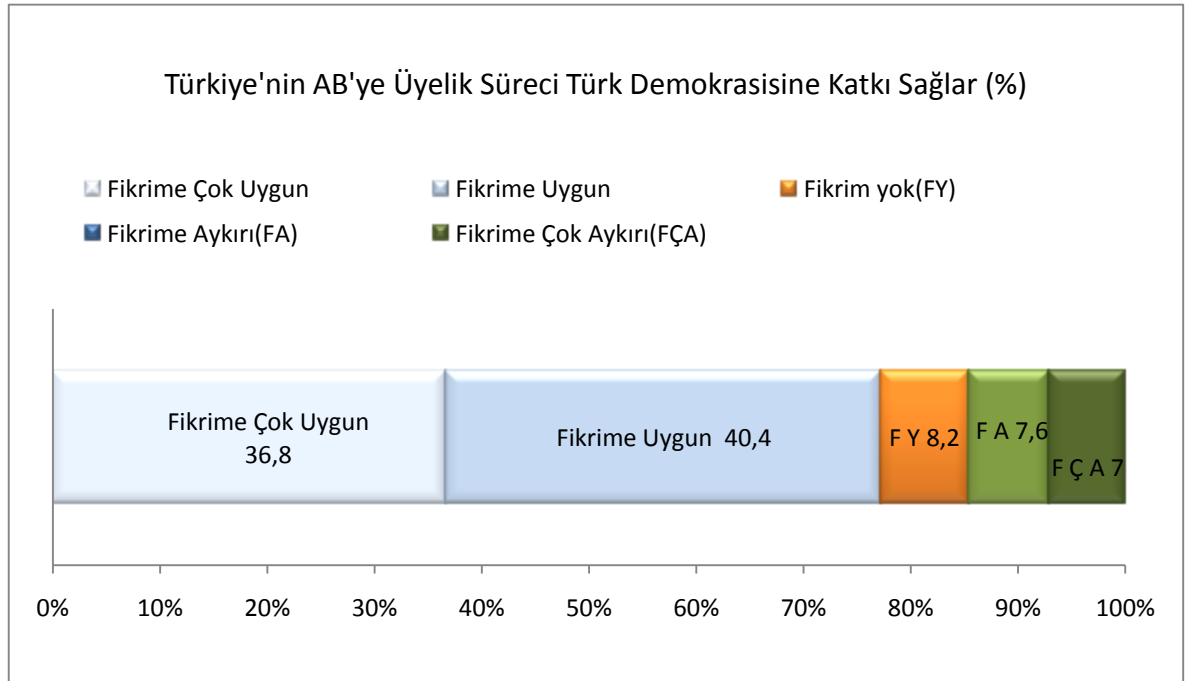
III. 12. Türkiye-Avrupa Birliği İlişkilerine Siyasal Açıdan Bakış

Tablo 38 ve şekil 34'te Türkiye'nin üyelik sürecinin Türk demokrasisine katkısı görülmektedir. Öyle ki katılımcıların büyük bir oranı bu sürecin Türkiye'de demokratikleşmeye katkısının olacağını belirtmiştir (77,2). Bu konuda %8,2'lik bir kesim fikir beyan etmezken, katılımcıların %14,6'sı olumsuz fikir beyan etmiştir.

Tablo 38: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinin Demokratikleşmeye Katkısı Açısından Değerlendirilmesi (%)

<i>“Türkiye'nin AB'ye üyelik süreci Türk Demokrasisine katkı sağlar”</i>					
		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
	Fikrime çok uygun	63	36,8	36,8	36,8
	Fikrime uygun	69	40,4	40,4	77,2
	Fikrim yok	14	8,2	8,2	85,4
	Fikrime aykırı	13	7,6	7,6	93,0
	Fikrime çok aykırı	12	7,0	7,0	100,0
	Toplam	171	100,0	100,0	

Şekil 34: Türkiye'nin AB'ye Üyelik Sürecinin Demokratikleşmeye Katkısı Açısından Değerlendirilmesi (%)

Özellikle Türkiye’de çok tartışılan konulardan birisi Türkiye’nin AB üyeliğinin ulusal kimliğe ve ulusal egemenliğe etkisinin ne olacağıdır. Tablo 39 ve Şekil 35’te bu durum resmedilmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu, Türkiye’nin AB’ye tam üye olmasıyla ne ulusal egemenliğin zedeleneceğini ne de ulusal kimliğin zarar göreceğini düşünmektedir. “Avrupa Birliği’ne üyelik Türkiye’nin ulusal egemenliğini zedeler” tutum cümlesine katılmayanların oranı %66,7; “AB’ye üyelik Türkiye’nin ulusal kimliğini zedeler” tutum cümlesine katılmayanların oranı ise %73,7’dir. Her iki kümede de bu fikre katılanlar, sırasıyla, %22,2 ve %17,0 oranında kalmıştır.

Tablo 39: Türkiye’nin AB’ye Olası Üyeliğinin Ulusal Egemenlik ve Ulusal Kimlik Açısından Değerlendirilmesi (%)

		<i>Sayı</i>	<i>%</i>	<i>Geçerli %</i>	<i>Birikimli %</i>
“Avrupa Birliği’ne üyelik Türkiye’nin ulusal egemenliğini zedeler”	Fikrime Çok Uygun	13	7,6	7,6	7,6
	Fikrime Uygun	25	14,6	14,6	22,2
	Fikrim Yok	19	11,1	11,1	33,3
	Fikrime Aykırı	73	42,7	42,7	76,0
	Fikrime Çok Aykırı	41	24,0	24,0	100,0
“AB’ye üyelik Türkiye’nin ulusal kimliğini zedeler”	Fikrime Çok Uygun	10	5,8	5,8	5,8
	Fikrime Uygun	19	11,1	11,1	17,0
	Fikrim Yok	16	9,4	9,4	26,3
	Fikrime Aykırı	80	46,8	46,8	73,1
	Fikrime Çok Aykırı	46	26,9	26,9	100,0

Şekil 35: Türkiye'nin AB'ye Olası Üyeliğinin Ulusal Egemenlik ve Ulusal Kimlik Açısından Değerlendirilmesi (%)

SONUÇ

Türkiye Cumhuriyeti tarihi hiç kuşkusuz Osmanlı tarihinden bağımsız olarak düşünülemez. Türk Sosyologları'nın bir toplumsal değişim projesi olarak Avrupa Birliği'ne yaklaşımı olarak belirlenen çalışmanın konusu da bu çerçevede incelenmesi gereken bir olgudur. Özellikle toplumsal değişme bağlamında Avrupa Birliği, bu çizgide ele alınması gereken bir kavramdır. Öyle ki, “Osmanlı Devleti'nin son iki yüzyılı ve Cumhuriyet tarihi boyunca Türkiye'nin temel hedefi olan çağdaşlaşma ‘Batılılaşma, ‘Batılılaşma’ ise ‘Avrupalılaşma’ olarak yorumlanmıştır. Esasına bakılacak olursa Türk tarihinin genel akışının hep Batı yönünde olduğunu söylemek mümkündür” (Özcan ve diğ., 2009:19).

Bu süreklilik, Mardin'de Batıcılık kavramı etrafında şu şekilde ifadesini bulmaktadır: “Osmanlı İmparatorluğu'nda başlayıp Cumhuriyet Türkiye'sinde yeni boyutlar kazanan, Batı Avrupa'nın toplumsal ve fikrîsel bileşimini erişilmesi gereken bir hedef olarak gören yaklaşım” (Mardin, 1997:9).

Osmanlı Devleti'nin Avrupa ile ilişkisi sürekli olagelmıştır. Fakat bu sürekliliğin niteliği zamana göre değişmiştir. Mardin bu durumu şöyle ifade etmektedir;

Osmanlı İmparatorluğu, Batı uygarlığı adı verebileceğimiz kültür bütünüyle hiçbir zaman ilişkisini kesmemiştir. Ne var ki, İmparatorluğun yükselme devrinde, Osmanlılar kendi uygarlıklarını Batı'nınkinden üstün saymışlar, Batı'nın bir “model” olarak izlenmesi bir sorun olarak ortaya çıkmamıştır. İmparatorluğun gerilemeye başlamasıyla, niçin gerilediği sorusu, önce devlet yönetiminin bozulduğu ileri sürülerek, daha sonra belki de yüzeyleşen bir tutumla Batı'nın askeri üstünlüğü gösterilerek cevaplandırılmıştır... Böylece daha 18. Yüzyıl başlarında, Batının askeri kurumlarının ve silah gücünün imparatorluğa nasıl getirilebileceği önemli bir devlet sorunu olmuştur (Mardin, 1997:10).

Mardin'in ifade ettiği bu durum 18. Yüzyıl başlarından 20. Yüzyılın başlarına kadar aynı doğrultuda fakat içerik değiştirerek devam etmiştir. Öyle ki bu süreçte Osmanlı İmparatorluğunda içerik bakımından köklü değişiklikler yaşanmıştır. Berkes, bu durumu şöyle ifade etmiştir:

18. yüzyıl başlarından 20. Yüzyıl başlarına dek, iki yüzyıl boyunca, Osmanlı sisteminin ilkelerinin birer birer aşındığını göreceğiz. Tanrı düzeni kavramı yerine tabiat düzeni kavramı gelecek; toplum dışında ve üstünde devlet anlayışı yerine sınıflara ve onların arasındaki çatışmalara ve uzlaşmalara dayanan yasal devlet(hukuk devleti) kavramı gelecek; “gelenek” kavramı yerine ilerleme(terakki) kavramı gelecek; “denge” kavramı yerine “devrim” kavramı gelecek; toplumsal sınıfların oldukları yerde kalmaları ülküsü yerine kişilerin toplumsal yapıdaki yerlerini sınıfsal bölünüşlere göre elde etmesi olgusu çıkacaktır (Berkes, 2002;33).

“...Osmanlılar için modernleşme ve Batılılaşma 19. Yüzyıldan itibaren (bilhassa Tanzimat Fermanı ile) “daha bilinçli ve programlı” hale gelmiştir. Yani, Osmanlı Devleti'nin son iki asrı ilk önce askeri alanda, daha sonra ise kurumlar düzeyinde ve en sonunda felsefi ve toplumsal düzlemde Batılılaşma şeklinde gelişmiştir” (Özcan ve diğ., 2009:20-21).

Yeni Kurulan Türkiye Cumhuriyeti de Batıya çevrili olan yönü devam ettirmiştir. “Atatürk liderliğindeki Cumhuriyet Türkiye'sinde ulus-devlet şeklinde örgütlenmiş bir ulus inşasına girişilmiş, ekonomik anlamda kapitalist dünya sistemi ile bütünleşme yolu tutulmuş ve Batı modernleşmesinin temeli olan pozitivizme dayanan bilim anlayışı ile rasyonalite temel felsefe halinde devlete ve topluma hakim kılınmaya çalışılmıştır” (Özcan ve diğ., 2009:22).

Derin tarihi kökleri olan Batılılaşma, 20. Yüzyılın ortalarından itibaren başlayıp günümüze kadar gelinen süreçte, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik çabalarında kendini anlamlandırarak devam etmiştir.

“Dolayısıyla, AB süreci Türkiye açısından sadece bir ülkenin bir birliğe üye olmasının çok ötesinde algılanmış, Türkiye’nin üç asırlık dış politika ve kimlik arayışı macerası içerisinde ana eksene oturtulmuştur” (Özcan ve diğ., 2009:23).

Özetle söylemek gerekirse, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik çalışmaları, önemli tarihsel arka planı bulunan ve bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın en güncel perspektifi olarak karşımıza çıkan bir olgudur.

Bu noktada Türk düşünce ve siyasi hayatına katkıda bulunarak yön veren, Türk Sosyologları’nın, önemli bir toplumsal değişme dinamiği taşıyan Avrupa Birliği’ne üyelik gibi bir konuyu nasıl algıladıkları, çalışmanın sınırlılıkları çerçevesinde incelenmiştir. VI. Sosyoloji Kongresi’ne katılanlar içerisinde 59 akademisyen sosyolog ve elektronik posta ile gönderilen anket formuna cevap veren 112 akademisyen sosyolog olmak üzere 171 sosyolog araştırmanın örneklemini oluşturmuştur.

Bu çerçevede araştırmadan elde edilen bulgular aşağıda belirtilen başlıklar altında değerlendirilmiştir. Bu başlıklar şunlardır:

- 1) Türk Sosyologları’nın Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyeliği konusundaki görüşlerine toplumsal değişme ve Batılılaşma bağlamından bakış,
- 2) Türkiye’nin AB üyeliğine destek olup olmama durumu,
- 3) Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?
- 4) Avrupa Birliği, Türkiye’ye üyelik sürecinde adil ve samimi davranıyor mu?
- 5) Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği ne zaman gerçekleşir?
- 6) Avrupa Birliği nedir?

7) Türk Sosyologları'nın AB'ye üyelik konusundaki düşüncelerinde zamana göre değişiklik,

8) Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin dünyaya katkısı,

9) Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğinin AB'ye ve Türkiye'ye katkısı,

10) Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusundaki engeller üzerine düşünceler,

11) Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerine siyasi açıdan bakış.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, katılımcıların büyük bir kısmı Türkiye'nin AB'ye üyelik çabalarını bir toplumsal değişim projesi olarak görmekte ve Batılılaşmanın en güncel perspektifi olarak değerlendirmektedir (%77,8). Bu durum cinsiyet bağlamında değerlendirildiğinde, bu düşünceye erkeklerin (%86,4) kadınlardan (64,7) daha fazla katıldığı gözlenmiştir. Akademik unvan göz önüne alınarak yapılan değerlendirmede ise bu fikre en yüksek desteğin profesör doktor (%88,4) ve yardımcı doçent doktorlardan (%89,8) geldiği, en düşük desteğin de yüksek lisans düzeyindeki araştırma görevlilerinden (%33,3) geldiği gözlemlenmiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin AB'ye üyelik çalışmalarını bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifi olarak görme konusunda, taşrada (%82,4) bulunan akademisyen sosyologlar merkezdekilere (%69,9) göre daha karardır. Üniversitelerin statüsü bağlamında bu fikir değerlendirildiğinde, her iki grubun da ilgili fikre katılma oranı yüksek olmuş (Devlet Üniversiteleri %78; Vakıf Üniversiteleri %75) ve iki grubun görüşleri arasında önemli bir farklılık görülmemiştir.

Çalışmanın önemli sorularından birini de katılımcıların, Türkiye'nin AB üyeliğine destek olup olmama durumu oluşturmuştur. Bu açıdan araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara göre, Türk Sosyologları'nın önemli bir kısmı Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğini desteklemektedir (%61,4). Kısmen destek olanların oranı %18,7 iken, destek olmayanların oranı da %18,7'dir. Bu durum Türk Sosyologları'nın Avrupa Birliği'ne destek olup olmama konusunda düşüncelerinin net olduğunu göstermektedir. Türkiye'de de AB üyeliğine destek konusundaki genel algı bu yöndedir. Her ne kadar AB'nin kendisine olan güven ve samimiyet çok düşük olsa da periyodik olarak yapılan çalışmalar AB'ye olan desteğin yüksek olduğunu göstermektedir (USAK, 2009; ATAUM, 2010).

Araştırmanın bulgularına göre, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyeliğe destek her ne kadar hem erkeklerde (%66,0) hem de kadınlarda (%54,4) yüksek olsa da erkeklerde kadınlara göre daha yüksektir. Ayrıca yaş gruplarına göre üyeliğe destek olup olmama durumu incelendiğinde, 25 yaş altı yaş grubu (36,4%) hariç diğerlerinde desteğin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Ayrıca yaş yükseldikçe desteğin arttığı da tespit edilmiştir.

Yine araştırmanın bulgularına göre, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine destek olup olmama durumu, akademik unvan bağlamında incelendiğinde, yüksek lisans düzeyindeki araştırma görevlilerinin önemli oranda üyeliğe hayır cevabı verdikleri gözlemlenmiştir (%53,3). Profesör (%73,1) ve Yrd. Doç. Dr. (%73,5) unvanına sahip akademisyen sosyologlar, üyeliğe en yüksek desteği verenler olmuşlardır.

Araştırmanın başka bir bulgusu da Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine desteğin devlet üniversitelerine (%60,6) oranla vakıf üniversitelerinde (%68,8) daha fazla olmasıdır. Ayrıca üyeliğe desteğe olumsuz yaklaşanlar her iki grupta da aynı orana

sahipken, devlet üniversitelerinde çalışan sosyologların diğerine göre daha temkinli yaklaşıtları gözlemlenmiştir (devlet üniversiteleri %19,4; vakıf üniversiteleri %12,5). Ayrıca Türkiye'nin AB üyeliğine destek, üniversitelerin buldukları yer bağlamında incelendiğinde hem taşrada (%60,2) hem de merkezde (%63,5) desteğin yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Göze çarpan bir nokta AB üyeliğine desteğin taşrada bulunan üniversitelerde %20,4, merkezde bulunan üniversitelerde %15,9 oluşudur. Bu bulgular ışığında olumsuz tepkinin en fazla taşrada bulunan üniversitelerden geldiği söylenebilir.

Araştırma sonucunda elde edilen bulgulardan biri de katılımcıların Türkiye'yi ne tam olarak Avrupalı ne de tam olarak Avrupa'nın dışında görmesidir. Araştırmanın bulgularına göre Türkiye'yi kısmen Avrupa ülkesi olarak görenlerin oranı %53'tür. Türkiye'yi Avrupa ülkesi olarak görenlerin oranı %26 iken, görmeyenlerin oranı ise %19'dur.

Araştırmanın bulgularına göre, katılımcıların AB'nin samimiyetine olan inancı oldukça düşüktür (%7). Ankara Üniversitesi Avrupa Toplulukları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin (ATAUM) 31 Ekim - 31 Aralık tarihleri arasında 1032 kişi üzerinde 9 ayı şehirde gerçekleştirdiği '*Kamuoyu ve Türk Dış Politika Anketi*'nde de çalışmaya paralel sonuçlar çıkmıştır. İlgili ankete göre katılımcıların AB'nin samimiyetine ve güvenilirliğine olan inanç sadece %9,4'tür (ATAUM, 2010). Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu'nun (USAK) belirli aralıklarla yaptığı araştırmalarda da AB'nin samimiyetine olan güven bu yöndedir (USAK, 2004; 2005; 2006). Dolayısıyla katılımcıların düşünceleri genelde Türk halkının AB'nin samimiyetine olan inancı konusundaki düşünceleriyle örtüşmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu da katılımcıların büyük bir kısmının yakın bir gelecekte Türkiye'nin AB'ye tam üye olamayacağını düşünmesidir. Öyle ki, katılımcıların sadece %5,3'ü 5 yıl gibi kısa bir zamanda Türkiye'nin AB'ye tam üye olabileceğini belirtmiştir. 10 yıl ve üzeri bir zamanda tam üye olabileceğini düşünenlerin oranı ise %50,9'dur. Önemli bir oranda katılımcı da Türkiye'nin AB'ye hiçbir zaman tam üye olamayacağını belirtmiştir (%27,5). Bununla birlikte üyelik sürecinde AB-Türkiye ilişkilerinde yaşanan sorunlar, üyeliğin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği konusunda kuşkuları artırmıştır. Katılımcıların %16,4'ünün ilgili soruya fikrim yok cevabı vermesi bu durumun göstergesi olabilir. Türk Sosyologları ve Türk kamuoyuna paralel olarak Avrupa kamuoyunda da benzeri bir durum söz konusudur. İngiliz yayın kurumu BBC, 2010 yılına girilirken AB'ye resmi ve resmi olmayan adayların birliğe katılma şanslarını değerlendirmiş, AB'ye katılmak için sekiz ülkenin beklediğini belirterek Türkiye'nin süreci en az 15 yılda tamamlayabileceği görüşünü dile getirmiştir (aktaran Abmerkezi, 2010).

Araştırma kapsamında, Türk Sosyologları'nın bakış açısından, Avrupa Birliği'nin ne olduğu ve nasıl bir içeriğe sahip olduğu merak edilen konulardan birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulardan birine göre, Katılımcılar, AB'yi, modern Batı Medeniyeti'nin en iyi temsilcisi olarak görmektedirler (%56,7). Bu fikre olumsuz yaklaşanların oranı ise %31,6'dır.

Yine aynı doğrultuda başka bir bulguya göre, katılımcılar, AB'yi çok boyutlu bir yapı olarak görme eğilimindedir. AB'nin üç maddeyi de içeren (ekonomik, siyasi ve Hıristiyan geleneğinden kaynaklanan ortak bir uygarlık) bir birlik olduğunu söyleyenlerin oranı %22,2'dir. Ayrıca sadece siyasi bir birlik olarak görenlerin oranı da önemli ölçüdedir (%23,4).

AB'nin yapısı ile ilgili çarpıcı bulgulardan biri de AB'nin, Avrupa-merkezcilik etrafında şekillenen içe kapanık bir proje olduğunun tespitidir (%56,7). Bunun aksini düşünüp AB'yi, evrenselci ve çoğulcu yönelimli bir proje olarak tanımlayanların oranı ise %33,9 olarak tespit edilmiştir. Davutoğlu'na göre de bu iki seçeneğin hangisinin gerçekleşeceği Türkiye'nin AB'ye tam üye olarak kabul edilip edilmemesine bağlıdır: "AB, ya dinamik bir ekonomisi ve çok kültürlü bir küresel çevresi olan bir küresel güç olacak, ya da daha az dinamik bir ekonomisi ve daha içe dönük bir kültürü olan bir kıta gücü olacak. İki seçenek bunlardır. Türkiye, bunun için belirleyici test olacak" (aktaran Abhaber, 2009a). Açık Toplum Vakfı, *Türkiye - AB İlişkisinin Müslüman Dünyadaki Yansımaları* (2009) adlı çalışmasında da aynı duruma dikkat çekmiştir. Vakıf, "...çalışmada yer alan her iki makalede de Müslüman dünyanın, Avrupa modernitesinin büyük, açık, kapsayıcı, bütünleştirici ve liyakate dayanan bir proje mi; kapalı, dışlayıcı, ayrıştırıcı bir proje mi olduğuna karar vermesinde, Türkiye'nin AB deneyiminin belirleyici olacağını gösterdiğini belirtmiştir" (aktaran Abhaber, 2009b). Ayrıca Oğuzlu makalesinde AB – Türkiye ilişkilerinde, AB'ye ilişkin değişmekte olan Türk algısının, Türkiye'nin üyeliğini kolaylaştırıp kolaylaştıramayacağı sorusunun cevabının AB'nin kendini nasıl tanımladığında aranması gerektiğini belirtmiştir:

Son yıllarda ortaya çıkan gelişmeler göstermektedir ki, AB içerisinde birliğin çokkültürlü, kozmopolit karakterine karşı olan muhalefet artmaktadır. Bu sadece AB içerisinde yaşamakta olan Müslüman göçmen toplumların varlığına ilişkin değildir, AB'nin daha fazla genişlemesiyle de alakalıdır. İslamiyet karşıtı tepkilerin artması, sağ ve aşırı sağ partilerin hem millî hem de AB parlamentosu seçimlerinde daha başarılı olmaları dikkatle incelenmelidir. AB'nin dış ve güvenlik politikasında gözlemlenen bir diğer gelişme ise, AB'nin giderek daha fazla içe kapanmaya başladığıdır. Göçün en önemli güvenlik tehdidi olarak tanımlanması bunun en açık göstergesidir. Her ne kadar Lizbon Antlaşması AB'nin içeride yaşamakta olduğu kurumsal sorunları bir nebze de olsa aşmaya başladığını gösterse de, AB hala tek sesli olmaktan ve çıkarlarını küresel düzlemde tanımlamaktan uzaktır. Küresel bir vizyon geliştiremeyen ve stratejik anlamda ufukları dar olan bir AB, kendisini daha çok özcü

referanslarla tanımlayacaktır. Bu ise ortaya her anlamda, ama özellikle de kültürel, dinî ve coğrafi bağlamda, sınırları belli olan bir birlik çıkartabilir. Böyle bir AB'nin ortaya çıkma ihtimali hiç de az değildir (Oğuzlu, 2009).

Araştırmanın verilerinden elde edilen bulgulara göre, AB'ye üyelik sürecinde, Türk Sosyologları'nın büyük çoğunluğunun fikirlerinin zamana göre değişmediği gözlemlenmiştir (%67,8). Ayrıca, Türkiye'nin AB'ye üyeliği ile ilgili düşüncelerinde değişiklik olduğunu belirtenlerin büyük bir kısmı, üyelik sürecinde, AB'nin Türkiye'yi üyeliğe kabul edeceği yönündeki fikrinin kabul etmeyeceği yönünde değiştiğini belirtmiş (%37,0); diğer büyük bir kısmı ise, Türkiye'nin AB'ye üyelik için gerekli koşulları yerine getiremeyeceği yönündeki fikrinin yerine getirebileceği yönünde değiştiğini belirtmiştir (%33,3). Bu bilgiler ışığında, Türkiye'nin kendine olan güveninin arttığı ve AB'ye olan güvenin azaldığı bulgusuna ulaşılmaktadır.

Araştırma kapsamında araştırılan başka bir konu da Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin dünyaya katkısıdır. Bu çerçevede, elde edilen veriler ışığında, muhtemel üyeliğin dünya barışına katkı sağlayacağı bulgusuna ulaşılmıştır (%66,1). Ayrıca bir başka bulgu da Türkiye'nin AB'ye tam üyeliğinin medeniyetler çatışmasını tezini zayıflatacağıdır. Bu görüşe katılımcıların %67,3'ü destek vermiştir. Buna paralel olarak, Türkiye'nin AB üyeliğinin, AB ülkelerinin Müslüman ülkelere olan bakışını olumlu yönde etkileyeceği bulgusuna ulaşılmıştır (%60,2). Oğuzlu, son yıllarda AB'ye üyelikle Türkiye'nin olumlu katkısının sıklıkla dile getirildiğini belirtmektedir:

Son yıllarda Türkiye'nin AB üyeliğinin gerçekleşmesi adına sıklıkla şu düşünce dile getirilmektedir. Türkiye'nin AB için değeri aslında onun farklılıklarından, Osmanlı İmparatorluğu mirasından, Orta Doğu bölgesine ve kültürüne olan yakınlığından ve de AB içerisinde İslam coğrafyasının temsil edilmesinde oynayacağı rolden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin üyeliği AB'nin gerçek anlamda çokkültürlü ve laik bir proje olduğunu kanıtlayacak, AB'yi medeniyetlerin çatıştığı değil birleştiği ve uzlaştığı bir platforma dönüştürecektir. Esas olan, İslamiyet'in çoğulcu demokrasi ile çatışmadığının kanıtlanmasıdır.

Türkiye'nin AB üyeliği, özellikle 11 Eylül saldırılarından bu yana önem kazanmakta olan medeniyetlerin çatışması tezinin en önemli panzehiri olacaktır. Bu yöndeki bir adım, Türkiye'nin İspanya ile birlikte Birleşmiş Milletler çerçevesi altında hayata geçirilen Medeniyetler İttifakı projesine katılmasıyla atılmıştır. AB üyeliği bu yönde atılacak çok daha önemli bir adımdır (Oğuzlu, 2009).

Bu bulgular ışığında, katılımcılara göre, Türkiye'nin AB üyeliğinin dünyaya önemli ölçüde katkı sağlayacağı ortaya çıkmaktadır. Bu tespit Türkiye'nin önemini artırmaktadır.

Araştırmadan elde edilen önemli bir diğer bulgu Türkiye'nin AB üyeliğinin Türkiye'ye ve Avrupa Birliği'ne katkısı konusuyla ilgilidir. Bu çerçevede Türkiye'nin AB üyeliğinin hem Türkiye'ye hem de AB'ye katkı sağlayacağı görüşü ortaya çıkmıştır (%69,0). Ayrıca, Türkiye'nin AB'ye olası üyeliğinin hem AB'nin uluslararası konumunu güçlendireceği (%78,9) hem de Türkiye'nin uluslararası konumunu güçlendireceği (%80,7) bulgusuna ulaşılmıştır.

Ayrıca karşılıklı katkılar ekonomik açıdan incelendiğinde de benzer bulgulara ulaşılmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin AB üyeliğinin hem Türkiye ekonomisini canlandıracağı (%79,5) hem de AB ekonomisini canlandıracağı (%67,3) ortaya çıkmıştır. Burada dikkat çeken bir husus, Türkiye'nin AB üyeliğinin Türk ekonomisini canlandıracağını düşünenlerin oranının diğerine göre daha yüksek olmasıdır.

Çalışmada Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde karşılaşılabilecek muhtemel engeller de katılımcıların bakış açısından değerlendirilmiştir. Bu bağlamda elde edilen bulgulara göre, Türkiye'nin AB'ye üyeliğinde en önemli engel Türkiye'nin sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklı engellerdir (%56,7). Yapılan sıralamada katılımcılar ikinci öncelikli engel olarak ekonomik özelliklerden kaynaklı engelleri (%36,8) göstermiş, üçüncü öncelikli engel olarak da Türkiye'nin jeostratejik özelliklerinden kaynaklı engeller

(%46,2) tespit edilmiştir. Çalışmaya paralel olarak Boğaziçi Üniversitesi Avrupa Çalışmaları Merkezi'nin Madrid Özerk Üniversitesi, Granada Üniversitesi ve Avrupa ile Diyalog Derneği'yle işbirliği içinde yaptığı ankete göre, Avrupalıların yüzde 40,4'ünün Türkiye'ye bakışlarını şekillendiren temel etken kültürel faktörler olarak tespit edilmiştir. Ankete katılanların yüzde 26,8'i ekonomik, yüzde 26'sı ise siyasî faktörlerin Türkiye'ye bakışlarını belirlemede temel etken olduğunu belirtmiştir (aktaran Demirelli, 2009).

Türkiye'nin sosyo-kültürel özelliklerinden kaynaklı engeller alt başlıklar halinde incelendiğinde belirtilen maddelerin hepsinin önemli oranda engel teşkil ettiği tespit edilmiştir. Bu maddeler şunlardır: İnsan hakları alanındaki sorunlar, ordunun siyaset üzerindeki etkinliği, azınlık hakları konusundaki çekinceler, düşünce özgürlüğü konusundaki sıkıntılar, nüfusunun çok büyük bir kısmının Müslüman olması ve tarihi miras.

Bu maddeler içinde en önemli engel olarak ortaya çıkan bulgu, Türkiye'nin Müslüman kimliğinin AB'ye üyelikte etkili olduğu (%88,9) ve bu etkinin olumsuz yönde olduğudur (%95,3). Yine Boğaziçi Üniversitesinin araştırmasına göre Avrupa'da Türkiye'nin AB üyeliğine karşı çıkanların yüzde 51,3'ü Türkiye'nin Müslüman bir ülke olduğunu belirterek Avrupa'nın Hıristiyan kökleriyle uyuşmadığına inanmaktadır (aktaran Demirelli, 2009).

Ayrıca ordunun siyaset üzerindeki etkisi de önemli bir sosyo-kültürel engel olarak karşımıza çıkmıştır (%81,3). AB'ye üyelik yolunda AB tarafından öne sürülen engellerden biri asker – sivil ilişkileridir. Fakat süreç içerisinde Türkiye tarafından yapılan reformlar, bu etkinin giderek azalacağını göstermektedir. “Bilhassa sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmalarına son verilmesi ve askeri mahkemelerin yargı yetkisinin

makul ölçütlere geri çekilmesi, değişikliklerin kazanımlarından belli başlı olanlarıdır” (Özcan ve diğ., 2009:139). Nitekim Türkiye 2009 İlerleme Raporunda sivil – asker ilişkilerini düzenlemek için yapılan reformlardan olumlu bir şekilde bahsedilmiştir.

Başka bir bulguya göre, Türkiye’nin ekonomik özelliklerinden kaynaklı engellerin analizi sonucunda alt başlıklar halinde sıralanan maddelerin hepsinin önemli oranda engel teşkil ettiği ortaya çıkmıştır. Bu başlıklar şunlardır: Yoksulluk, nüfusun fazlalığı, Türkiye’den Avrupa’ya göç, işsizlik, ekonomik problemler sonucu Türkiye’nin AB’den alacağı desteğin fazlalığı, gelir dağılımı bozukluğu. İlgili maddelerin etki oranı %80’in üzerindedir. Ayrıca nüfusun fazlalığı (91,2) ve işsizlik (%91,8) en önemli ekonomik engeller olarak tespit edilmiştir. Öyle ki “Eurobarometre’nin Aralık ayında yayınlanan Sonbahar 2009 dönemine ait son kamuoyu araştırmasında da gerek AB gerek Türkiye vatandaşlarının en fazla kaygı duydukları sorunun işsizlik olduğu tespit edilmiştir. Ekonomik ve mali krizin işsizlik üzerindeki etkisinin en kötü safhayı atlattığını düşünenlerin oranı %38 iken, önümüzdeki dönemde etkilerin daha şiddetli yaşanacağını düşünenlerin oranı %54 olmuştur” (aktaran kriterdergisi, 2009).

Bir diğer bulgu da jeostratejik özelliklerden kaynaklanan engellerin sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklerden kaynaklı engellerden daha düşük seviyede etkili olduklarının gözlemlenmesidir. Özellikle Türkiye topraklarının yüzde doksanının Asya kıtasında olması durumu (hiç etkili değil-etkili değil %58,5) ve etnik çatışmaların AB’ye taşınma ihtimali (hiç etkili değil-etkili değil %45,6) katılımcılar nazarında AB’ye üyelik için etkili olmayan engeller olarak görülmektedir.

Ayrıca katılımcılar açısından jeostratejik özellikler içinde ön plana çıkan en önemli engeller, Türkiye’nin nüfus miktarı ile AB’de karar alma mekanizmasındaki

etkinliği (%87,7) ve Kıbrıs sorunudur (%70,8). Türkiye, AB'ye muhtemel üyeliği ile AB'nin karar alma mekanizmalarında Almanya ve Fransa'dan daha etkili konuma gelebilecektir. Bu durum Türkiye'nin AB'ye üyelik konusunda önündeki önemli engellerden biridir (Kitapçı, 2004).

Türkiye-AB ilişkileri siyasal açıdan incelendiğinde de önemli bulgulara ulaşılmıştır. Katılımcıların büyük bir kısmı Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinin Türk demokrasisine katkı sağlayacağını düşünmektedir (%77,2). Yazıcı'ya göre de AB'nin Türk demokrasisine katkısı oldukça önemli düzeydedir. Ona göre, "Türkiye'nin 1999 yılında aday ülke ilan edilmesinin ertesinde başlattığı reform süreci pek çok açıdan Türk demokrasisinin dönüm noktalarından birini oluşturmuştur. Özellikle 1999 – 2005 döneminde hayata geçirilen reformlar Türkiye'nin siyasi ve hukuki yapısında liberalleşme ve demokratikleşmeye önemli katkılar sağlamıştır" (aktaran Özcan ve diğ., 2009:101).

Bu bulgu ve tespitler AB üyelik sürecinin bir başka boyutunu ortaya çıkarmaktadır:

Artık üyeliğin kendisinden ziyade üyeliğe götüren yol vurgulanmaktadır. Türkiye'nin bu süreci içeride ve dışarıda yaşamakta olduğu yapısal problemlerden kurtulması adına araçsal bir şekilde kullanması gerekir. Amaç Türkiye'nin içerideki ve dışarıdaki çıkarlarını daha çok Ankara merkezli bir şekilde tanımlamak olmalı, dış aktörlerle geliştirilecek ilişkiler, başta AB olmak üzere, araçsal bir mantıktan tanımlanmalıdır. AB üyeliğine ilişkin kimliksel ve korku temelli algılamalar terk edilmeli, bunun yerine olabildiğince çıkar odaklı bir yaklaşım benimsenmelidir (Oğuzlu, 2009).

Bununla birlikte ulaşılan başka bir bulgu ise, Türkiye'nin AB'ye üyelikle ne egemenliğinin, ne de ulusal kimliğinin zedeleneceğidir. Katılımcıların büyük bir kısmı bu tür kaygıların yersiz olduğunu düşünmektedir. Avrupa Birliği'ne üyeliğin Türkiye'nin egemenliğini zedeleyeceğini düşünenlerin oranı (%22,2) ve AB'ye üyeliğin Türkiye'nin ulusal kimliğini zedeleyeceğini düşünenlerin oranı (%17,0) oldukça düşüktür.

Araştırmanın bütün bulguları düşünöldüğünde Türk Sosyologları'nın AB'ye üyeliği bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı olarak algıladıkları görölmektedir. Katılımcılarca AB'ye üyelik desteklenmekle birlikte, süreçte yaşanan sıkıntılardan dolayı AB'ye olan güvenin de azaldığı görölmektedir.

KAYNAKÇA

- Abhaber, (2009a). Davutoğlu: Türkiye yüzde yüz AB üyesi olacak. 04.12.2009 tarihinde <http://abhaber.com/ozelhaber.php?id=4898> adresinden alınmıştır.
- Abhaber, (2009b). Açık Toplum Vakfı: Türkiye-AB ilişkilerini Müslüman dünyası yakından takip ediyor. 15.07.2009 tarihinde <http://www.abhaber.com/ozelhaber.php?id=3818> adresinden alınmıştır.
- Abmerkezi, (2010). BBC: Türkiye AB müzakerelerini 15 yılda tamamlayabilir. 11.01.2010 tarihinde http://www.abmerkezi.org.tr/duyuru_detay.php?al=124 adresinden alınmıştır.
- Akşit, B. (1997). Sosyoloji. *Cumhuriyet döneminde Türkiye'de bilim 'sosyal bilimler'* içinde (ss. 7-19). Ankara: TÜBA Yayınları
- Akşit, B. (1986). Türkiye'de sosyoloji araştırmaları: bölmelenmişlikten farklılaşmaya ve çeşitlenmeye. *Türkiye'de sosyal bilim araştırmalarının gelişimi* içinde (ss. 195-233). Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Aktay, Y. (2005). Taşra üniversitelerine sosyolojik bir yaklaşım denemesi, üniversiteden multiversiteye taşra-merkez diyalektiği. 14 Aralık 2009 tarihinde <http://www.yasinaktay.com/git.asp?nereye=Ayrinti&id=528> adresinden alınmıştır.
- Altunışık, R. (2002). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri SPSS uygulamalı*. Adapazarı: Sakarya Kitapevi

- Arı, O. (1986). Türkiye'de sosyoloji tarihi, *Türkiye'de sosyal bilim araştırmalarının gelişimi* içinde (ss. 175-187). Türk Sosyal Bilimler Derneği.
- Arlı, A. ve Bulut Y. (2008). Türkiye'de sosyolojiyle 100 yıl: mirası ve bugünü. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11, 11-31.
- Aslantürk, Z. ve Amman, T. (2000). *Sosyoloji*. İstanbul: Kaknüs Yayınları
- ATAUM (2010). Kamuoyu ve Türk dış politikası anketi. 12 Şubat 2010 tarihinde <http://ataum.ankara.edu.tr/> adresinden alınmıştır.
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. (2008). T. C. Resmi Gazete, 27097 (5. Mükerrer), 31 Aralık 2008. 01.09.2009 tarihinde <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=42260&l=1> adresinden alınmıştır.
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. (2003). T.C. Resmi Gazete, 25178 Mükerrer, 24 Temmuz 2003. 01.09.2009 tarihinde <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=194&l=1> adresinden alınmıştır.
- Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programı. (2001). T.C. Resmi Gazete, 24352 Mükerrer, 24 Mart 2001. 01.09.2009 tarihinde <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=195&l=1> adresinden alınmıştır.
- Azman, A. (2001). Tarihselciliğe karşı ampirizim ve Mübeccel Kıray. *Doğu-Batı Dergisi*, 16, 31-54.
- Baş, T. (2003). *Anket*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Başak, S. (2008). İbrahim Yasa. M.Ç. Özdemir (Ed.), *Türkiye’de sosyoloji isimler-eserler I* içinde (ss. 917-960). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Balcı, A. (2001). *Sosyal bilimlerde araştırma*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Berkes, N. (2002). *Türkiye 'de çağdaşlaşma*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bulaç, A. (2001). *Avrupa Birliği ve Türkiye*. İstanbul: Zaman Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2004). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çağan, K. (2007). Türk sosyolojisi ve Baykan Sezer. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 69-86.
- Çayır, K. (1999). *Yeni sosyal hareketler*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Çıngı, M. (2003, Mayıs 21). Genişlemenin Avrupa Birliği'ne negatif etkileri. *Zaman Gazetesi*, s.12.
- Davutoğlu, A. (2002). *Stratejik derinlik*. İstanbul: Küre Yayınları.
- Demirelli, F. (2009, November 18). *Today's Zaman*, s.4.
- Dinan, D. (2009). *Avrupa Birliği tarihi*. (Çev. Hale Akay) İstanbul: Kitap Yayınevi
- Durakbaşa, A. (2001). Türkiye'de sosyoloji'nin kuruluşu ve Comte-Durkheim geleneği. *Sosyal bilimleri yeniden düşünmek* içinde (ss.98-116). Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyumu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Erjem, Y. (2008). Nilüfer Göle. M.Ç. Özdemir (Ed.), *Türkiye’de sosyoloji isimler-eserler II* içinde (ss. 897-904). Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Erkal, M. (2003). Günümüzde sosyolojiye olan ihtiyacın düşündürdükleri. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Sorgulanan sosyoloji* içinde (ss. 27-31). Ankara: Eylül Yay.
- Göle, N. (2008). *İç içe girişler: İslam ve Avrupa*, İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Göle, N. (2001). Batı dışı modernliğin kavramsallaştırılması mümkün mü. *Sosyal bilimleri yeniden düşünmek* içinde (ss.310-320). Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyumu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Güldiken, N. ve Nair, G. (1997). 21.yüzyıla dönük sosyolojik yaklaşımlar. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19, 101-123.
- İlyasoğlu, A. (2001). Türkiye'de sosyoloji'nin tarihini yazmak: bir sorunlaştırma ve yaklaşım örneği. *Sosyal bilimleri yeniden düşünmek* içinde (ss.81-98). Sosyal Bilimleri Yeniden Düşünmek Sempozyumu. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- İlyasoğlu, A. (1983). Türkiye'de sosyolojinin gelişmesi ve sosyoloji araştırmaları. *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi* içinde (ss. 2164-2174). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaçmazoğlu, H. B. (1999). *Türk sosyoloji tarihi üzerine araştırmalar*. İstanbul: Birey Y.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2001). *Türk sosyoloji tarihine giriş*. İstanbul: Birey Y.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2003). *Türk sosyoloji tarihi II*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kaçmazoğlu, H. B. (2006). Türkiye'de Amerika sosyolojisi'nin etkisi: Ankara ekolü ve köy-şehir çalışmaları. E. Eğribel ve U. Özcan (Ed.), *Sosyoloji ve coğrafya* içinde (ss. 778-789). İstanbul: Kızılelma Yayıncılık. 1. Baskı.

- Kahraman, H. B. (2002). Bir zihniyet, kurum ve kimlik kurucusu olarak batılılaşma. U. Kocabaşoğlu (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık içinde* (ss. 125-141). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaleağası, B. (2003). *Avrupa yolunun haritası*. İstanbul: Dünya Yayınları.
- Karakaş, M. (2008). Ziya Gökalp'e yeniden bakmak: literatür ve yeniden değerlendirme. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 11, 435-476.
- Kayalı, K. (1996). Türk sosyolojisinin 80'lerde yeniden biçimlenişi. *Yüzyıl biterken Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi içinde* (Cilt:15, ss.1290-1300). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kayalı, K. (2003). Sosyoloji yapmak, Türkiye'de sosyoloji yapmak, yada Türk sosyolojisinin yapı taşlarını oluşturmak. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Sorgulanan sosyoloji içinde* (ss. 11-19). Ankara: Eylül Yay.
- Keskin, H. (2008). *Doğru sanılan yanlışlarla Avrupa Birliği*. Ankara: Nobel Yayın Dağ.
- Kıray, B. M. (1999). *Seçme yazılar*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Kitapçı, O. (2004). Avrupa yolundaki engeller. 15.12.2009 tarihinde www.radikal.com.tr adresinden alınmıştır.
- Koçer, G. (2009). Türkiye'nin Avrupa Birliği politikası: uluslararası ilişkiler açısından bir analiz. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2, 37-57.
- Kongar, E. (1993a). *Türk toplumbilimcileri I*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kongar, E. (1993b). *Türk toplumbilimcileri II*. İstanbul: Remzi Kitapevi.

- Kongar, E. (1993c). *Toplumsal değişme kuramları ve Türkiye gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kongar, E. (2003). Avrupa Birliği'ne onurlu ve başı dik girebilmek. 15.05.2003 tarihinde www.kongar.org.tr adresinden alınmıştır.
- Kongar, E. (2000). Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri 3. 25.09.2009 tarihinde <http://www.kongar.org/aydinlanma/2000/aydin217.php> adresinden alınmıştır.
- Kongar, E. (2000b). Avrupa Birliği önünde üç büyük eksiğimiz. 25.09.2009 tarihinde <http://www.kongar.org/aydinlanma/2000/aydin191.php> adresinden alınmıştır.
- Kongar, E. (2003b). Atatürkçülük ve Avrupa Birliği. 25.09.2009 tarihinde http://www.kongar.org/aydinlanma/2003/386_Ataturkculuk_ve_AB.php adresinden alınmıştır.
- Kongar, E. (2005). Atatürkçülük, yurtseverlik ve Avrupa Birliği. 25.09.2009 tarihinde http://www.kongar.org/aydinlanma/2005/490_Ataturkculuk_Yurtseverlik_AB.php adresinden alınmıştır.
- Korkmaz, A. (2008). Mümtaz Turhan. M.Ç. Özdemir (Ed.), *Türkiye'de sosyoloji isimler- eserler I* içinde (ss. 703-738). Ankara: Phoenix Yayınevi.
- Köktürk, G. (2003a). Baykan Sezer'in Türk sosyolojisindeki yeri, 09. 05. 2003 tarihinde www.hacettepe.edu.tr adresinden alınmıştır.
- Kriterdergisi, (2009). AB'nin de Türkiye'nin de temel sorunu işsizlik. 03.02.2010 tarihinde <http://www.kriterdergisi.com/haber.php?sayi=44&id=976> adresinden alınmıştır.

- Mardin, Ş. (1997). *Türk modernleşmesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marshall, G. (1999). *Sosyoloji sözlüğü*. (Çev. Osman Akınhay-Derya Kömürcü) Ankara Bilim ve Sanat Yayınları.
- Oğuzlu, T. (2009). *Avrupa Birliği'ne ilişkin değişen algulamalar*. 03.02.2010 tarihinde <http://www.ataum.tk/haberdetay.asp?ID=41> adresinden alınmıştır.
- Olli, R. (2007). *Avrupa'nın gelecek sınırları*. (Çev. Onur Şen-Hasan Kaya) İstanbul: 1001 Kitap Yayınları.
- Özcan, M., Elmas, Y. F., Kutlay, M. ve Mutuş, C. (2009). *Bundan sonrası senaryo analizleriyle Türkiye-AB ilişkileri*. Ankara: USAK Yayınları
- Özer, A. (1989). *Doğu ve Güneydoğudaki geleneksel toplumsal yapının bugünkü yapısı ve geleceği*. Şanlıurfa.
- Reyhan, C. (2006). Prens Sabahaddin. M.Ö. Alkan (Ed.), *Cumhuriyet'e devreden düşünce mirası Tanzimat ve Meşrutiyet'in birikimi içinde* (ss. 146-155). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Sezer, B. (1993). *Sosyolojide yöntem tartışmaları*. İstanbul: Sümer Kitapevi.
- Sezer, B. (1989). Türk sosyologları ve eserleri, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Dergisi, 1*, 1-97.
- Sezer, B. (2003). Toplumbilimleri ve sosyolojinin sonu görüşleri üzerine. M. Ç. Özdemir (Ed.), *Sorgulanan sosyoloji içinde* (ss. 19-27). Ankara: Eylül Yayıncılık.
- Sezer, B. (2006). *Türk sosyolojisi'nin ana sorunları*. İstanbul: Kızılelma Yayıncılık.

- Tezcan, M. (1984). *Sosyal ve kültürel değişme*. Ankara: Ankara Üniv. Eğitim Bil. Fak. Yayınları.
- Toker, N. ve Tekin, S. (2002). Batıcı siyasi düşüncenin karakteristikleri ve evreleri. U. Kocabaşoğlu (Ed.), *Modernleşme ve batıcılık* içinde (ss. 82-106). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Toprak, Z. (1993). Türkiye'de toplumbilimin doğuşu, *Türk toplumbilimcileri II.* içinde (ss. 15-30). İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Tuna, K. (1991). Sosyolojimizin geleceği üzerine. *Milli Kültür Dergisi*, 83, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- USAK (2004). Avrupa Birliği (AB) algılama anketi - Aralık 2004. 21.04.2009 tarihinde <http://www.usak.org.tr/anket.asp?id=13> adresinden alınmıştır.
- USAK (2005). 2. Avrupa Birliği (AB) algılama anketi - Haziran 2005. 21.04.2009 tarihinde <http://www.usak.org.tr/anket.asp?id=14> adresinden alınmıştır.
- USAK (2006). 3. Avrupa Birliği (AB) algılama anketi - Kasım 2006. 21.04.2009 tarihinde <http://www.usak.org.tr/anket.asp?id=17> adresinden alınmıştır.
- USAK (2009). 4. dış politika algılaması anketi. 13.09.2009 tarihinde <http://www.usak.org.tr/anket.asp?id=25> adresinden alınmıştır.
- Yavuz, H. (2009, Kasım 22). Avrupa Birliği bir medeniyet projesidir. *Zaman Gazetesi*, s.20.
- Wallerstein, Immanuel (2004) "Türkiye Avrupalı mı?", 25.10.2004 tarihinde www.zaman.com.tr, adresinden alınmıştır.

EKLER

Ek 1 Anket Formu

Sayın katılımcı,

Bu anket Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı'nda hazırlanmakta olan Yüksek Lisans Tezinde kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anketin amacı Türk Sosyologları'nın Bir Toplumsal Değişim Projesi Olarak Avrupa Birliği'ne yönelik tutum ve düşüncelerini tespit etmektir. Ankettten elde edilen veriler bilimsel amacın dışında kullanılmayacaktır.

Katılımınızdan dolayı şimdiden teşekkür eder, akademik yaşamınızda başarılar dilerim.

I. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz :

1() Kadın 2() Erkek

2. Yaşınız :

1() 25 altı 2() 25-34 3() 35-44
4() 45-54 5() 55-64 6() 65 ve üstü

3. Çalışmakta Olduğunuz Üniversite:

4. Akademik Unvanınız (varsa belirtiniz) :

1() Ar. Gör.(Yüksek Lisans) 2() Ar. Gör.(Doktora) 3() Dr.
4() Yrd. Doç. Dr. 5() Doç. Dr. 6() Prof. Dr.
7() Öğretim Görevlisi 8() Okutman

5. Lisans Eğitiminizi Tamamladığınız Üniversite:

II. BÖLÜM

6. Size göre Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?

1() Evet 2() Hayır 3() Kısmen 4() Fikrim yok

III. BÖLÜM

Türkiye'nin AB'ye üyeliği konusunda ekonomik, jeostratejik ve sosyo kültürel özelliklerden kaynaklı engel olarak aşağıda belirtilen maddeler ne derecede etkilidir? Belirtiniz.

		Çok Etkili	Etkili	Fikrim yok	Etkili değil	Hiç etkili değil
20. Ekonomik Engeller						
1	Yoksulluk					
2	Nüfusun fazlalığı					
3	Türkiye'den Avrupa'ya göç					
4	İşsizlik					
5	Gelir dağılımı bozukluğu					
6	Ekonomik problemler sonucu Türkiye'nin AB'den alacağı desteğin fazlalığı					
7	Diğer(Belirtiniz)					
21. Jeostratejik Engeller						
1	Coğrafi konumun ortaya çıkaracağı sorunlar					
2	AB'nin sınırlarının genişlemesi					
3	Etnik çatışmaların AB'ye taşınması ihtimali					
4	Türkiye topraklarının yüzde doksanının Asya kıtasında olması					
5	Avrupa Savunma politikası gereği veto hakkını Müslüman ülkeler için kullanabilecek olması					
6	Nüfus sayısı ile AB'de karar alma mekanizmasındaki etkinliği					
7	Kıbrıs sorunu					
8	Diğer(Belirtiniz)					
22. Sosyo-Kültürel Engeller						
1	İnsan hakları alanındaki sorunlar					
2	Ordunun siyaset üzerindeki etkinliği					
3	Azınlık hakları konusundaki çekinceler					
4	Düşünce özgürlüğü konusundaki sıkıntılar					
5	Nüfusunun çok büyük bir kısmının Müslüman olması					
6	Tarihi mirası					
7	Diğer(Belirtiniz)					

IV. BÖLÜM

Lütfen aşağıdaki tutum sorularını okuyup cevabınızı işaretleyiniz.

		Fikrime çok uygun	Fikrime uygun	Fikrim yok	Fikrime aykırı	Fikrime çok aykırı
23	“AB modern Batı Medeniyeti’nin en iyi temsilcisidir.”					
24	“Türkiye’nin AB’ye üyeliği medeniyetler çatışması tezini zayıflatır”					
25	“AB, Türkiye’nin üyeliğini öteki medeniyetlere karşı bir güvenlik projesi olarak ele almaktadır.”					
26	“Türkiye’nin AB’ye üyeliği AB’de mevcut olan sorunları daha da artırır.”					
27	“Türkiye’nin AB’ye üyeliği güçlü ordu yapısı ile güvenlik alanında AB’yi daha etkin kılar”					
28	“Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği AB ekonomisini canlandırır.”					
29	“Türkiye’nin AB’ye üyeliği AB Ülkeleri’nin Müslüman Ülkelere olan bakışını olumlu yönde etkiler”					
30	“Türkiye AB yolunda mesafe kat ettikçe Avrupa Birliği kendi içinde ‘Avrupa Kimliği’ etrafında bütünleşmektedir.”					
31	“AB Türkiye’yi ‘Avrupa Kimliği’ çerçevesine uygun olmadığı düşüncesiyle ötekileştirmektedir.”					
32	“Türkiye’nin AB’ye üyelik çalışmaları bir toplumsal değişim projesi olarak Batılılaşmanın devamı ve en güncel perspektifidir.”					
33	“Türkiye’nin AB’ye üyelik süreci Türk Demokrasisine katkı sağlar”					
34	“AB’ye üyelik Türkiye’nin uluslar arası alandaki konumunu güçlendirir.”					
35	“Türkiye’nin AB’ye tam üyeliği Türk ekonomisini canlandırır.”					
36	“Avrupa Birliği’ne üyelik Türkiye’nin ulusal egemenliğini zedeler”					
37	“AB’ye üyelik Türkiye’nin ulusal kimliğini zedeler”					